REGIONALE SAMENWERKING
ALPHEN AAN DEN RIJN
GOUDA
WOERDEN

Onderwerp
NOVI Groene Hart, *gemeenten acteer nu!*

Geacht college en raad,

Sinds 2014 werken Alphen, Gouda en Woerden samen om in het Groene Hart de economie te versterken en het gebied aantrekkelijker te maken voor recreatie en toerisme. AGW heeft een belangrijke rol gespeeld in het tot stand komen van de Regiodeal Bodemdaling. Ook is door AGW de ontwikkeling van een strategische agenda voor het Groene Hart in gang gezet. Dit heeft, naast vier concrete bouwstenen, de oproep aan gemeenten opgeleverd om met een eigen agenda voor het Groene Hart te komen. In het verleden is te vaak over en zonder gemeenten over de toekomst van dit gebied gesproken. Het Groene Hart is onlangs door het Rijk aangemerkt als NOVI-gebied. Het is nu dan ook het moment voor gemeenten om te acteren door vanuit de eigen doelstellingen een aanbod voor de realisering van opgaven in het Groene Hart te formuleren.

Aanleiding netwerksamenwerking AGW
AGW is een samenwerking zonder eigen organisatie en zonder eigen middelen. Iedere gemeente stelt € 50.000 handgeld beschikbaar en levert bestuurlijk en ambtelijk inzet. Met de toekenning van een subsidie 'Gebiedsgericht werken' van 1,5 miljoen euro, is de provincie Zuid-Holland sinds 2017 als partner aan AGW verbonden. Aanleiding voor de samenwerking tussen de AGW-steden vormen de conclusies uit een aantal rapporten, waaruit blijkt dat de Randstad zich na een crisis economisch beter herstelt dan het Groene Hart. De verklaring hiervoor is dat kansen voor economische groei in het Groene Hart onvoldoende worden benut, vanwege het ontbreken van een ruimtelijke en economische agenda. Tevens werd aan het Groene Hart geadviseerd bij het opstellen van deze agenda vooral uit te gaan van de eigen kracht en de ligging te benutten tussen de grote steden in de Randstad.

Concrete resultaten AGW
AGW is een netwerksamenwerking die tot concrete resultaten komt. Er wordt in drie samenwerkingstafels gewerkt aan inhoudelijke onderwerpen. Onderstaand geeft een bondig overzicht van waar deze tafels zich mee bezig houden en wat bereikt is.

Groene Hart werkt!
In 2019 is het platform Groene Hart werkt! verder uitgebouwd naar meer dan 500 deelnemers die allemaal met kennis, tijd en middelen een bijdrage leveren aan het doel: Groene Hart Circulair in

2050. Hiermee zijn er, naast een aantal gemeenten dat in losse projecten deelneemt, (formeel) 10 gemeenten die het platform ook bestuurlijk steunen.
Er is sprake van een toenemende aandacht voor de zogenaamde Human Capital-agenda, zowel bij de politiek als bij bedrijven. Platform Groene Hart Werkt! faciliteert dit onder andere door het ontwikkelen van themagerichte netwerken, zoals de Kaasacademie. Om een oplossing te bieden voor het toenemende tekort aan goed en ook juist opgeleide technici en installateurs, worden gesprekken gevoerd met brancheorganisaties als Techniek Nederland en de Otib. Zij willen "waterstofhubs" realiseren, o.a. in het Groene Hart. Het platform sluit aan bij dit soort initiatieven en speelt een verbindende rol richting lokale partijen. Ook is er aandacht voor het versterken van techniekonderwijs in brede zin. In Woerden wordt in dit kader een Technohub gerealiseerd. Dit is een initiatief van bedrijven (stichting Woerdens Techniek Talent), MBO Rijnland en de gemeente Woerden. Er zijn diverse circulaire pilots gestart en de ontwikkeling van een H2Onderwijs & Demonstratiebus is op gang gebracht.
De werkwijze van het platform, die feitelijk neerkomt op het organiseren van kansen die zich spontaan voordoen, is iets wat goed werkt. Van het één komt vaak het ander. Zo is vanuit een eerder georganiseerd kenniscafé over natuurvezels door twee samenwerkende drukkerijen uit Alphen aan den Rijn een nieuwe papiersoort, Veezel©, ontwikkeld, waarbij gebruik wordt gemaakt van bermgras van de N11.
Aangejaagd door de Regiodeal Bodemdaling neemt ook de interesse in de thema's bodem en water toe. In samenwerking met het platform zijn drie projecten ontstaan: Mycobase (ophoogmateriaal van groene restromen en schimmel), Circulaire watervoorziening (ondergrondse opslag van hemelwater in de tuinbouw) en project Bloemendaalpolder (onderwaterdrainage).

Bodemdaling en Infrastructuur

In 2018 besloten de gemeenten Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden, de provincies Zuid-Holland en Utrecht en drie waterschappen het voortouw te nemen bij de aanvraag van een regiodeal rondom bodemdaling Groene Hart. Dit heeft geresulteerd in de toekenning van € 10 miljoen aan het Groene Hart vanuit de regio-envelop van het Rijk. Met de toekenning van deze regiodeal is de problematiek van bodemdaling in het Groene Hart definitief op de Rijksagenda gekomen. Vanuit de regiodeal zijn inmiddels 24 projecten opgestart die zijn gericht op het ontwikkelen en toegankelijk maken van kennis over bodemdaling voor inwoners, ondernemers en overheden in het Groene Hart en daarbuiten, onder andere door te experimenteren in pilots en proeftuinen. Er wordt geëxperimenteerd in stad en op land, en in kennisontwikkeling. De projecten worden momenteel gemonitord om te zien welke bijdragen ze leveren aan het toekomstig handelingsperspectief.

Vanuit de tafel Bodemdaling en Infrastructuur wordt aangesloten op bestaande tafels, zoals het Platform Slappe Bodem en de tafel Verkeer en Vervoer binnen de samenwerking regio Midden-Holland. De snelfietsroutes in het Groene Hart zijn mede hierdoor goed belegd. Tevens heeft de tafel Bodemdaling en Infrastructuur de projecten gerealiseerd zoals living Lab Gouda 2.0 en Veenweiden in beweging.

Vrije tijd, Water en Groen

Het Groene Hart als toeristisch en recreatief gebied, zit in de lift. Inzet van de tafel is om zo hoog mogelijk te scoren op de ranglijst van bekendste recreatiegebieden in Nederland. Tijdens de looptijd van de tafel Vrije tijd, Water en Groen is het Groene Hart per saldo gestegen van een plek van ver beneden de top 20 tot plek 15 in 2019. De ambitie is om in de Top 10 te komen van de bekendste recreatiegebieden in Nederland.
Projecten die voortkomen en/of ondersteund worden vanuit de tafel zijn o.a. businesscase portals, Cheese Experience en Waterrecreatie Hollandsche IJssel. Het is van belang dat projecten die lopen ook goed geborgd zijn en blijven. Daarom wordt ingezet op lokale verankering. Daarnaast wordt er vanuit de tafel op gestuurd dat iedere aangesloten Groene Hart-gemeente de lokale marketing op orde heeft. Ook wordt samenwerking tussen ondernemers en gemeenten op thema's verder gestimuleerd (zoals Cheese Valley). Het 'Groene Hart van Holland' in woord en beeld uitgedragen op álle plaatsen die zich daarvoor lenen.

Bouwstenen voor een Groene Hart aanbod
Door de netwerksamenwerking AGW is de afgelopen periode met betrokkenheid van raadsleden, wethouders, burgemeesters, maatschappelijke partijen uit het Groene Hart en met ondersteuning van Bureau Birch gewerkt aan een Strategische agenda voor het Groene Hart. Dit traject is afgesloten met een webinar op 20 november jl. en heeft de volgende vier bouwstenen opgeleverd:

1. Ruimtelijke ontwikkeling als motor voor een landschap van hoge kwaliteit
2. Toekomstbestendig Leven in het Groene Hart
3. Toekomstbestendige Landbouw in het Groene Hart
4. Versterken Innovatiekracht van het MKB

NOVI Groene Hart, gemeenten acteer nu!
Het Groene Hart is door het Rijk aangemerkt als NOVI-gebied. Hiermee staan de bestuurlijke schijnwerpers vol op het Groene Hart. Dit biedt gemeenten de kans om vanuit de eigen doelstellingen en realisatiekracht invulling te geven aan opgaven van het Groene Hart. Met NOVI Groene Hart wil het Rijk samen met provincies, waterschappen én gemeenten als één overheid werken aan een gebiedsagenda voor het Groene Hart. Het Rijk wil hiermee vanuit de kernopgaven - tegengaan van bodemdaling en reductie van CO2 - in een gewaardeerd landschap een extra impuls geven aan grote transities en opgaven, zoals:

1. Klimaatadaptatie en energietransitie
2. Duurzaam economisch groeipotentieel
3. Sterke en gezonde steden en regio's
4. Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijke gebied

Om gemeenten bij NOVI Groene Hart goed in positie te brengen, is door de netwerksamenwerking AGW in samenwerking met het coördinatiebureau Platform Groene Hart het initiatief genomen om bottom-up lokale doelen te inventariseren en met de realisatiekracht als basis een aanbod van gemeenten in beeld te brengen. Om dit proces op gang te brengen zijn de burgemeesters Robbert-Jan van Duijn (Nieuwkoop), Joyce Langenacker (Ouder-Amstel), Theo Segers

(Molenlanden), Christiaan van der Kamp (Bodegraven), Pieter Verhoeve (Gouda) en Victor Molkenboer (Woerden) bereid gevonden om voor hun regio het initiatief te nemen voor het organiseren van gesprekken. Zij worden hierbij ondersteund door het bureau Partners + Pröpper. Op korte termijn zal uw gemeente hiervoor worden benaderd of is daar inmiddels al voor benaderd.

Mede namens mijn AGW-collega's Pieter Verhoeve en Victor Molkenboer nodig ik u uit om vanuit de eigen gemeentelijke doelstellingen mee te doen aan het NOVI Groene Hart-traject. U kunt hierbij de hiervoor genoemde vier bouwstenen voor een Groene Hart aanbod gebruiken als inspiratiebron.

In het vertrouwen u voldoende geïnformeerd te hebben,

Met vriendelijke groet,

Liesbeth Spies

Als bijlage treft u aan:

- Factbook Groene Hart en uitkomsten Webinar 201120
- Drie bouwstenen strategische agenda Groene Hart
- Vierde Bouwsteen Groene Hart Verstedelijking
- Brochure Groene Hart Werkt!

Naar een strategische agenda voor het Groene Hart

Factbook, Bouwstenen en Vervolgstappen

In opdracht van netwerkorganisatie AGW
November 2019 (Update November 2020)

REGIONALE SAMENWERKING
ALPHEN AAN DEN RIJN
GOUDA
WOERDEN

Birch

Inhoudsopgave

- Factbook (update november 2020)
  - Inleiding
  - Fysieke en bestuurlijke afbakening van het Groene Hart
  - Beleidsclassificatie
  - De mensen in het Groene Hart
  - De banen in het Groene Hart
  - Het onderwijs in het Groene Hart
  - De leefbaarheid van het Groene Hart
- Bouwstenen Strategische Agenda Groene Hart
- Vervolgstappen uitvoering Strategische Agenda Groene Hart
- Bijlagen

Inleiding

Het Groene Hart van Nederland is het veenweidegebied tussen Amsterdam, Utrecht, Rotterdam en Den Haag. Vaak wordt het Groene Hart geassocieerd met rust en ruimte, in groot contrast met de dynamische drukte in omliggende Randsteden. Om een rol aan te kunnen nemen in de grote maatschappelijke uitdagingen van deze tijd zoals de energietransitie en digitalisering, heeft het Groene Hart behoefte aan een gezamenlijk verhaal, een gezamenlijke strategie/agenda. Dit verhaal moet antwoorden geven op vragen als: Wat is de kracht van het Groene Hart nu en wat is de kracht van het Groene Hart in de toekomst? Hoe kan het Groene Hart zich ontwikkelen tot een regio met hoge brede welvaart? Hoe kan het Groene Hart aansluiten bij de ontwikkeling en strategieën van omliggende metropolen? Het eigen maken van het verhaal van het Groene Hart zorgt ervoor dat de regio vanuit haar eigen kracht gezamenlijk kan gaan handelen.

Centrumgemeenten Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden, in de vorm van netwerkorganisatie AGW, pakken gezamenlijk de verantwoordelijkheid om dit verhaal vorm te geven. In dit document geven we dit verhaal vorm. Onderbouwd met een factbook met cijfers en feiten en de uitkomsten van twee strategische sessies met Groene Hart gemeenten in najaar 2019 en 2020.

Tenslotte geven we aan op welke manier verder invulling kan worden gegeven aan de Strategische Agenda. Dit proces loopt samen met het NOVI-traject om een gebiedsagenda voor het Groene Hart te maken.

Het Groene Hart staat op de radar

Financieel Dagblad 24-08-2019

BESTUUR

Koop het Groene Hart van de boeren

Bij onveranderd beleid levert bodemdaling flinke kosten op. Waarom zou de overheid het veenweidegebied in de Randstad niet opkopen, vraagt FD-redacteur Arend Clahsen. Maak er bijvoorbeeld natuurgebied van.

Het Groene Hart van de Randstad zakt langzaam weg. De waterschappen moeten het grondwaterpeil laag genoeg houden om de grond bruikbaar te houden voor de melkboeren. Maar wat precies goed genoeg is voor de boer, is net iets te laag voor de veenbodem. Die klinkt onder het eigen gewicht in en een deel van het aan de lucht blootgestelde veen wordt langzamerhand afgebroken, een proces waarbij het broeikasgas CO_2 vrijkomt.

Dit geleidelijke proces van inklinking en bodemdaling levert bij onveranderd beleid flinke kosten op: tot en met 2050 zo'n €22 mrd, becijferde het Planbureau voor de Leefomgeving in 2016. Onderhoud en beheer van openbare ruimte en infrastructuur in gemeenten zijn volgens ingenieursbureau Sweco op een verzakkende veenbodem twee keer zo duur als op stevige bodem. Zo moeten straten, trottoirs en andere infrastructuur vaker worden opgehoogd en opnieuw aangelegd.

Ook voor bewoners en gebouweigenaren is het een crime. Gefundeerde panden blijven op hoogte staan, terwijl de tuin en bestrating eromheen steeds opnieuw of steeds verder wegzakt. Bij een houten fundering kan de schade nog groter uitpakken doordat een te lage grondwaterstand ruimte biedt aan schimmels die houtrot veroorzaken. Zo wordt de ruim 150 jaar oude kerk in het landelijk gelegen Zegveld op dit moment voorzien van een nieuwe fundering.

Nu verlagen waterschappen de grondwaterstand steeds evenredig aan de bodemdaling. Dat houdt de grond bruikbaar voor melkvee en het gebruik van zwaar materieel. Het Waterschap Amstel Gooi en Vecht heeft als eerste aangekondigd daarmee te stoppen: vanaf 2030 wordt de bodemdaling nog maar met 75% gevolgd. Dat is nog ver weg en heel hard is die belofte niet, want het Waterschap zal het lagere tempo niet inzetten als de grond daardoor niet meer op dezelfde manier gebruikt kan worden.

Er is een andere oplossing: koop de boeren in het Groene Hart uit en maak er natuurgebied van of laat het op een minder intensieve manier beheren. De omvang van het Groene Hart wordt geschat op 180.000 hectare. Tegen een gemiddelde prijs van €64.100 per hectare landbouwgrond in West-Nederland zou dat opgeteld €11,5 mrd kosten. En daarna brengt het geld in het laatje, want de kosten als gevolg van de verdere bodemdaling worden beperkt.

Er zijn nog twee milieuvoordelen. Er komt minder CO_2 vrij en met minder melkvee neemt ook de neerslag van stikstofverbindingen af. Dat kan weer tegenwicht bieden voor de recente uitspraak van de Raad van State dat er bij bouwprojecten eerst stikstof moet worden weggenomen uit omliggende beschermde Natura-2000-gebieden.

De opgekochte grond kan omgevormd worden tot natuurgebied dat op een extensieve manier wordt bebost, beheerd of bemaaid. Goed voor de biodiversiteit.

Een laatste tip. Bescherm het landschap goed, maar wees zo slim er geen Natura-2000-etiket aan te hangen. Gezien de druk op de Randstad kan er aan de randen best nog eens wat woningbouw nodig zijn.

Maandag: Geef iedereen een opleidingsbudget

Minder melkvee leidt tot een afname van de neerslag van stikstofverbindingen.
FOTO: ISTOCK

€22 mrd
Het geleidelijke proces van inklinking en bodemdaling levert bij onveranderd beleid flinke kosten op. Tot en met 2050 zo'n €22 mrd.

€11,5 mrd
Koop de boeren in het Groene Hart uit en maak er natuurgebied van. Tegen een gemiddelde prijs van €64.100 per hectare landbouwgrond in West-Nederland zou dat opgeteld €11,5 mrd kosten.

pagina 3, 24-08-2019 © Het Financieele Dagblad

Trouw 26-08-2019

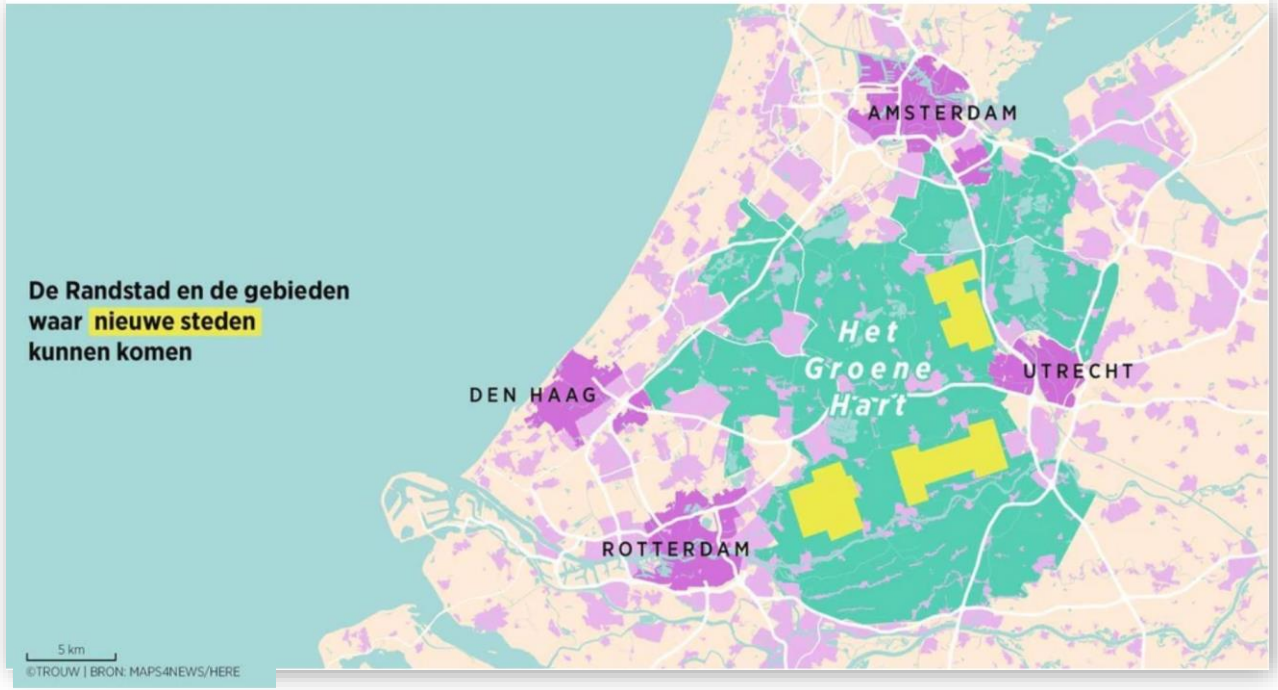

Birch

Fysieke en bestuurlijke afbakening

Bestuurlijke structuur van het Groene Hart

In dit document rekenen we 15 gemeenten onder het Groene Hart, zie kaart. Dit is een kleiner gebied dan het Nationaal Landschap Groene Hart, dat 37 gemeenten (geheel of gedeeltelijk) omvat. De gemeenten Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden hebben een bestuurlijk convenant gesloten en opereren vanuit drie bestuurlijke tafels: Groene Hart Werkt, Infrastructuur en Bodemdaling en Vrije Tijd, Water en Groen. Het Groene Hart is verdeeld over de provincies Zuid-Holland en Utrecht. Verder is er een gemeenschappelijke regeling Midden-Holland (Gouda, Waddinxveen, Bodegraven-Reeuwijk, Zuidplas en Krimpenerwaard) en een gemeenschappelijke regeling Holland-Rijnland, waar een deel van de Groene Hart gemeenten onder valt. Midden-Holland is tevens een nationale pilot regio voor de ontwikkeling van een Regionale Energie Strategie (RES). Een deel van de Groene Hart gemeenten valt onder samenwerkingsverband Hart van Holland dat nationale pilot is voor de omgevingswet.

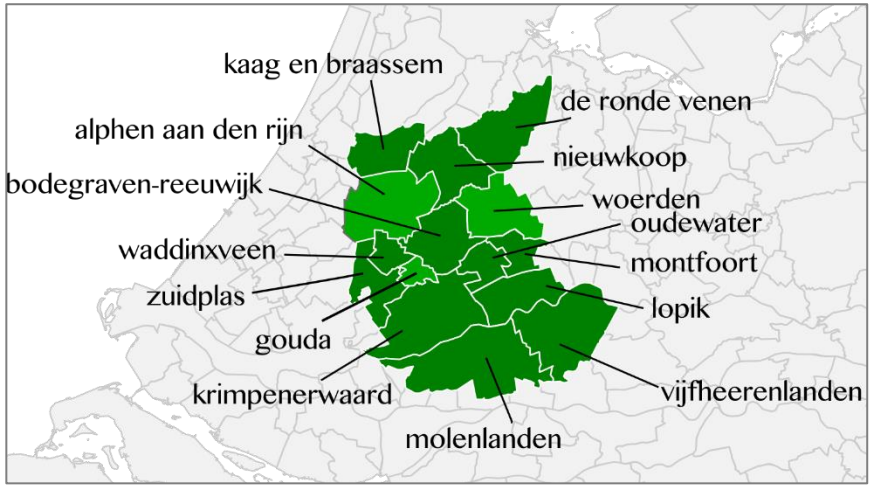

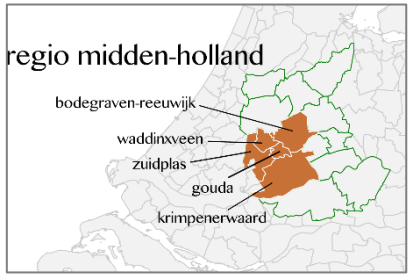

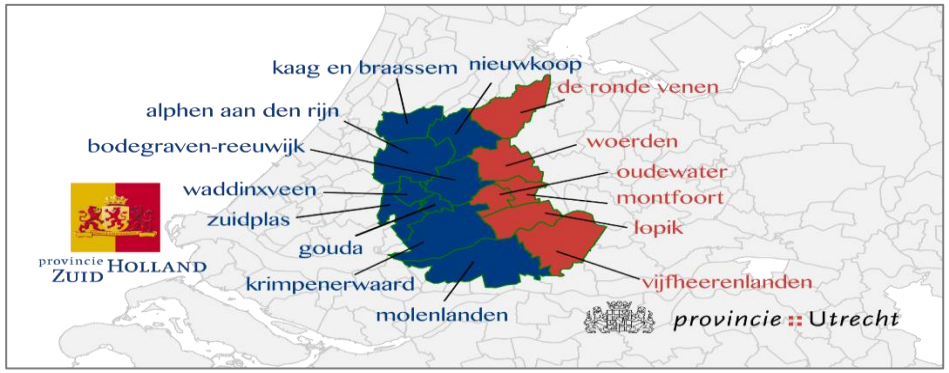

Birch

Veiligheidsregio's

Het Groene Hart valt onder twee veiligheidsregio's.

- Utrecht (Ronde Venen, Oudewater, Woerden, Montfoort, Lopik, Vijfheerenlanden)
- Hollands Midden (Kaag en Braassem, Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk, Waddinxveen, Zuidplas, Gouda, Krimpenerwaard en Nieuwkoop).

Gemeente Molenlanden valt onder veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid

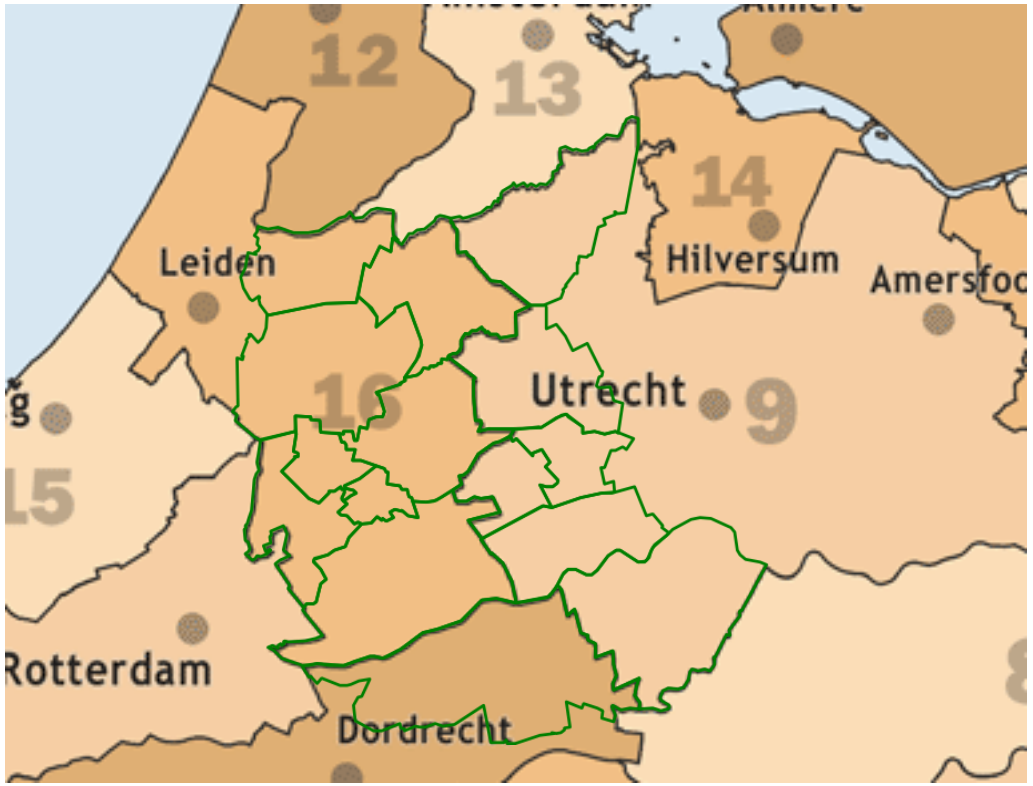

Fysieke en bestuurlijke afbakening

Waterschappen

- Het Groene Hart valt in vijf hoogheemraadschappen:
  1. Rijnland (11)
  2. De Stichtse Rijnlanden (8)
  3. Amstel Gooi en Vechtstreek (9)
  4. Rivierenland (14)
  5. Schieland & Krimpenerwaard (13)

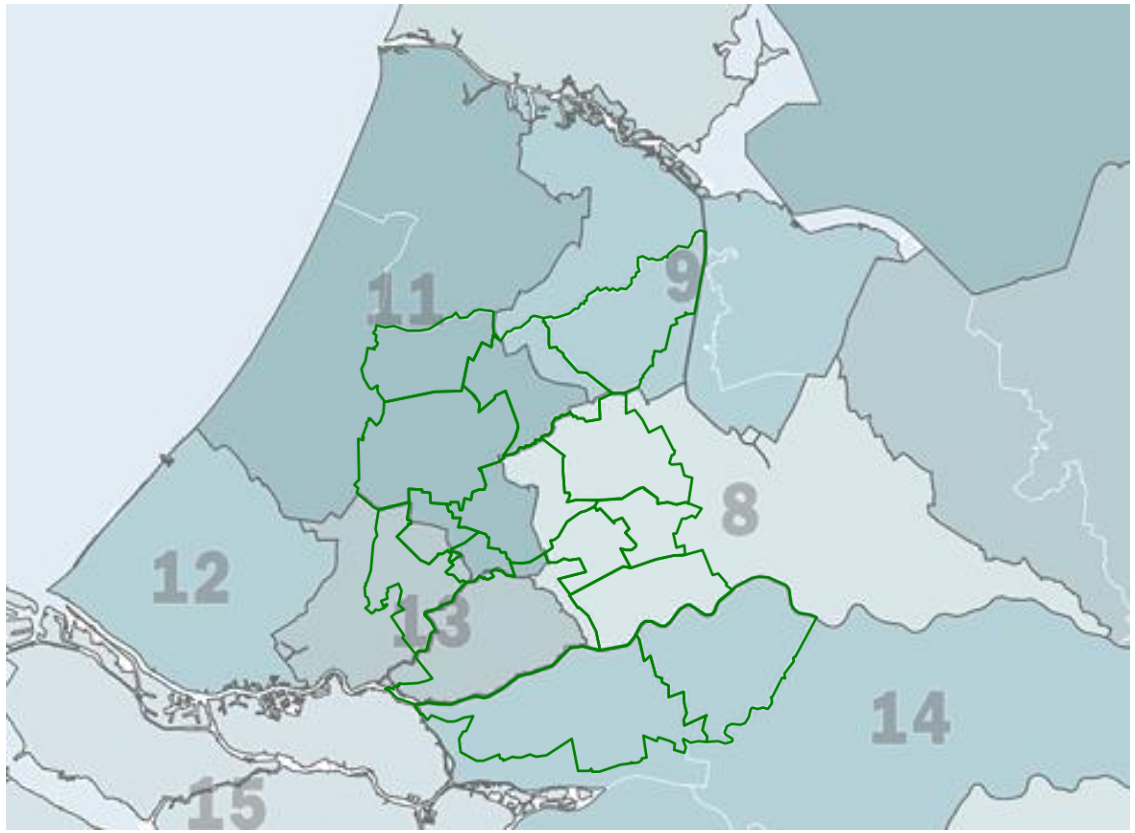

Fysieke en bestuurlijke afbakening

Het Groene Hart is verdeeld over meerdere RES regio's

- Regionale Energie Strategie (RES): 30 energie-regio's in NL
- Het Groene Hart is verdeeld in meerdere RES regio's
- Midden-Holland is een nationale pilot regio voor een ontwikkeling van een RES en valt volledig binnen het Groene Hart.

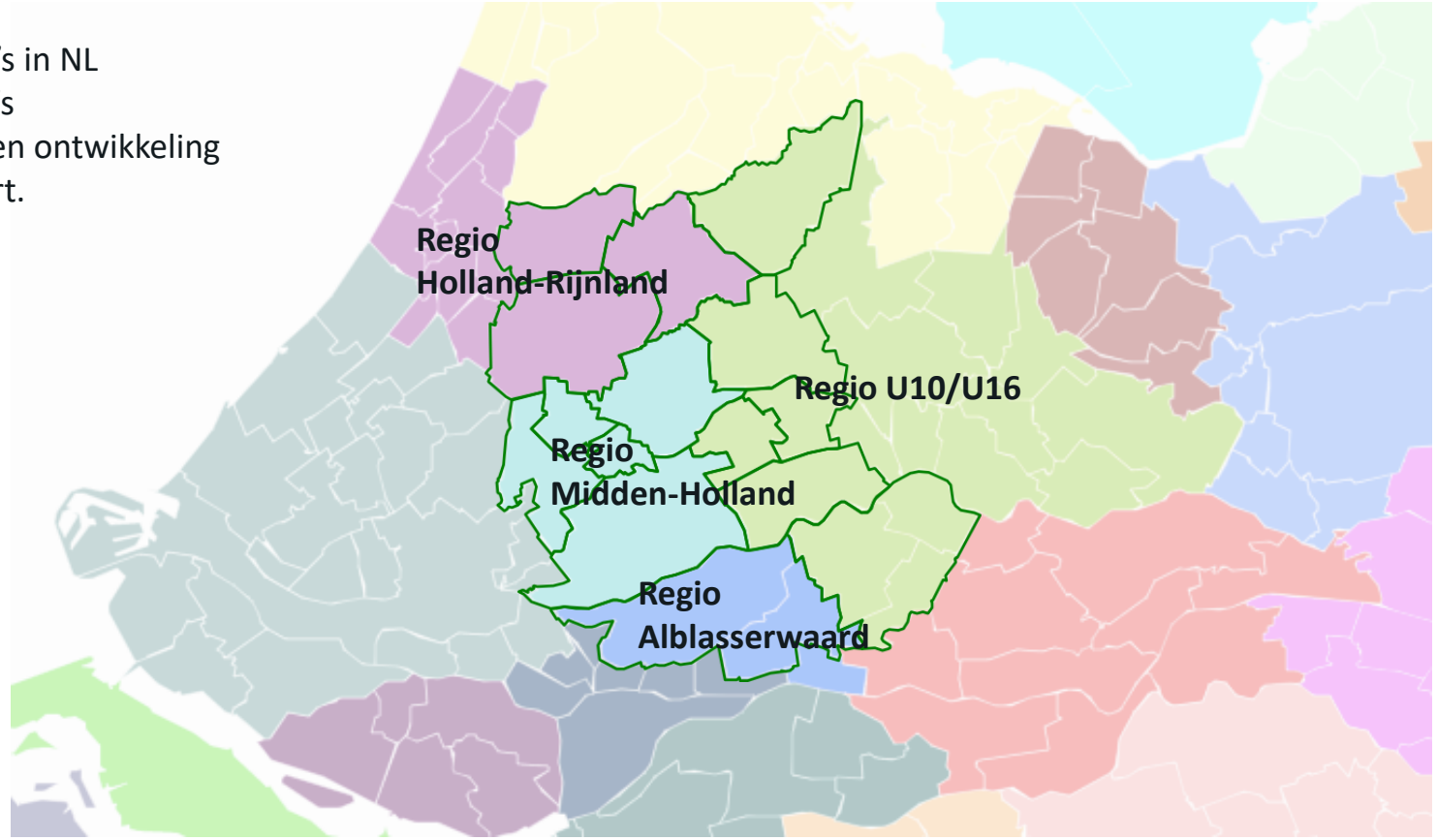

Birch

Beleidsomgeving: wat gebeurt er om het Groene Hart heen?

Birch

Welke programma's en agenda's zijn er?

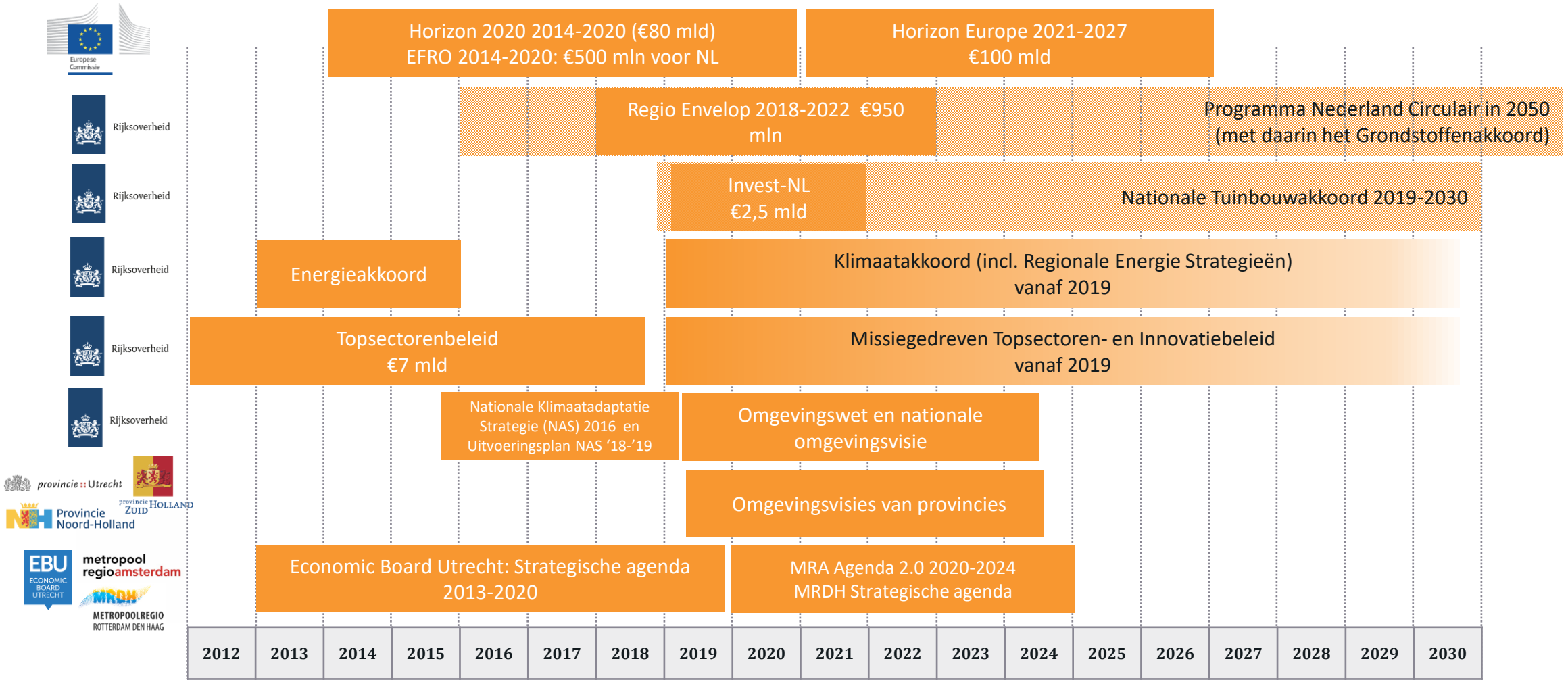

Birch

Beleidsomgeving

	Regio's												Provincies				Rijk	
Sectorindeling	**MRDH**		**MRA**	**U10**	**EBU**	**EBZ**	**AEB**	**Midden-Holland**	**Holland Rijnland**	**bestuursconvenant AGW**	**Groene hart monitor**	**Regio Deal bodemdaling**	**Provincie Zuid-Holland**	**U, ZH, NH**	**Provincie Utrecht**	**Provincie Zuid-Holland**	**Regeerakkoord**	**Novi**
Bronnaam + Looptijd	*Samen aan het werk! Strategische agenda Metropoolregio Rotterdam Den Haag. 2019-2022*	*Roadmap Next Economy 2016. Benoemt in introductie de samenwerking met Midden-Holland en Holland Rijnland maar concreet is daar niks over te vinden in het document.*	*Ruimtelijk-economische Actie-Agenda 2016-2020*	*Ruimtelijke economische koers U10. Ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living. (2016) en REP U10, update 2019*	*Strategische agenda Stepping Stones 2013-2020*	*EBZ heeft geen strategische agenda maar bouwt op Roadmap Next Economy en MRDH agenda*	Heeft geen strategische agenda.	*Strategische agenda regio midden-nederland 2016*	*Regionale structuurvisie Holland-Rijnland*	*Bestuursconvenant AGW (2014)*	*Groene hart monitor (2018)*	*Aanbiedingsbrief Regio Deal Bodemdaling Groene Hart (2019)*	*Bestuursakkoord Groene Hart 2016*	*Notitie perspectief GH irt provincies*	*Nieuwe Energie voor Utrecht. Coalitieakkoord 2019-2023*	*Elke dag beter. Zuid-Holland. Coalitieakkoord 2019 - 2023*	*Vertrouwen in de toekomst. 2017*	
Mate van fysieke overlap																		
Bevolking																		
Economie																		
Leefbaarheid																		
Recreatie en toerisme																		
Landbouw																		
Natuur																		
Water																		
Bodemdaling																		
Ruimtelijke kwaliteit																		
Energietransitie																		
Mobiliteit en bereikbaarheid																		
Wonen																		
Onderwijs																		
Overig																		

Geen geografische overlap	Gedeeltelijke geografische overlap	Volledige geografische overlap	
Komt voor in beleidsdocument	Komt niet voor in beleidsdocument		

Wat valt op?

- Het Rijk benoemt het Groene Hart in zijn omgevingsvisie.
- Zuid Holland heeft het Bestuursakkoord Groene Hart
- Provincies Zuid-Holland en Utrecht noemen het Groene Hart in de coalitieakkoorden ’19-’23. Met name op onderwerp bodemdaling (Regio Deal participatie).
- De metropolen benoemen het Groene Hart nauwelijks.

Dit is niet verrassend:

- Er is geen heldere claim of propositie van het Groene Hart richting metropolen en Rijk.
- Er is geen helder aanspreekpunt of entiteit waarmee afspraken gemaakt kunnen worden.

- Er is een aantal kenmerken in het Groene Hart (kaas, landschap, water, landbouw) deze zijn wel bijzonder, niet uniek
- Er is geen uitgesproken urgentie naast bodemdaling
- Er is geen bedrijfstak die overheerst en daarmee koers biedt.

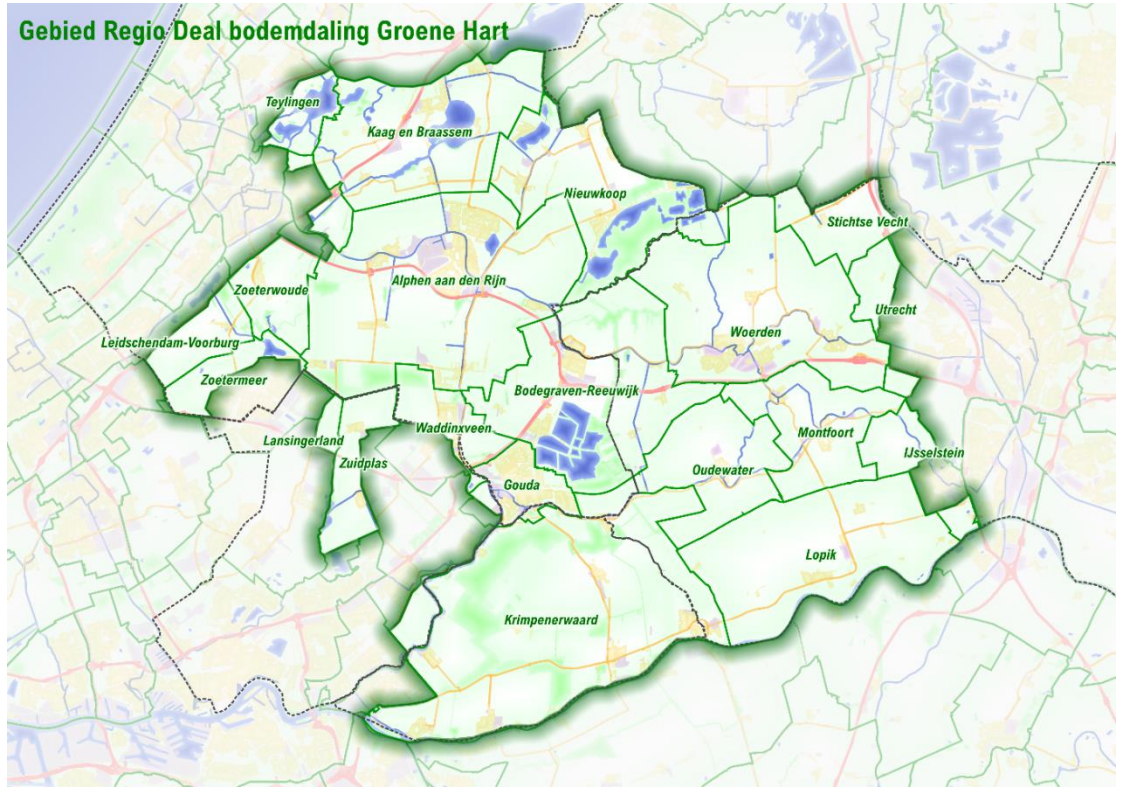

De mensen in het Groene Hart

Birch

Het Groene Hart vergrijst snel ten opzichte van de metropolen

- Wanneer de grijze druk* voor het Groene Hart, metropolen en Nederland bekeken wordt, is te zien dat de afgelopen 25 jaar een grote verandering heeft plaatsgevonden. Waar 25 jaar geleden het Groene Hart de laagste grijze druk van deze drie had, is het Groene Hart nu een regio met een relatief hoge grijze druk.
- De sterke vergrijzing is (als we kijken naar afzonderlijke leeftijdscohorten) met name zichtbaar in relatieve afwezigheid van inwoners in de leeftijdsgroep van 25 tot 40 jaar. Deze groep was in 1995 nog wel sterk aanwezig, maar deze groep is ouder geworden en is niet meer in eenzelfde proportie vervangen. Dit komt weer door minder geboorten en een groter vertrek uit de regio onder de jeugd.

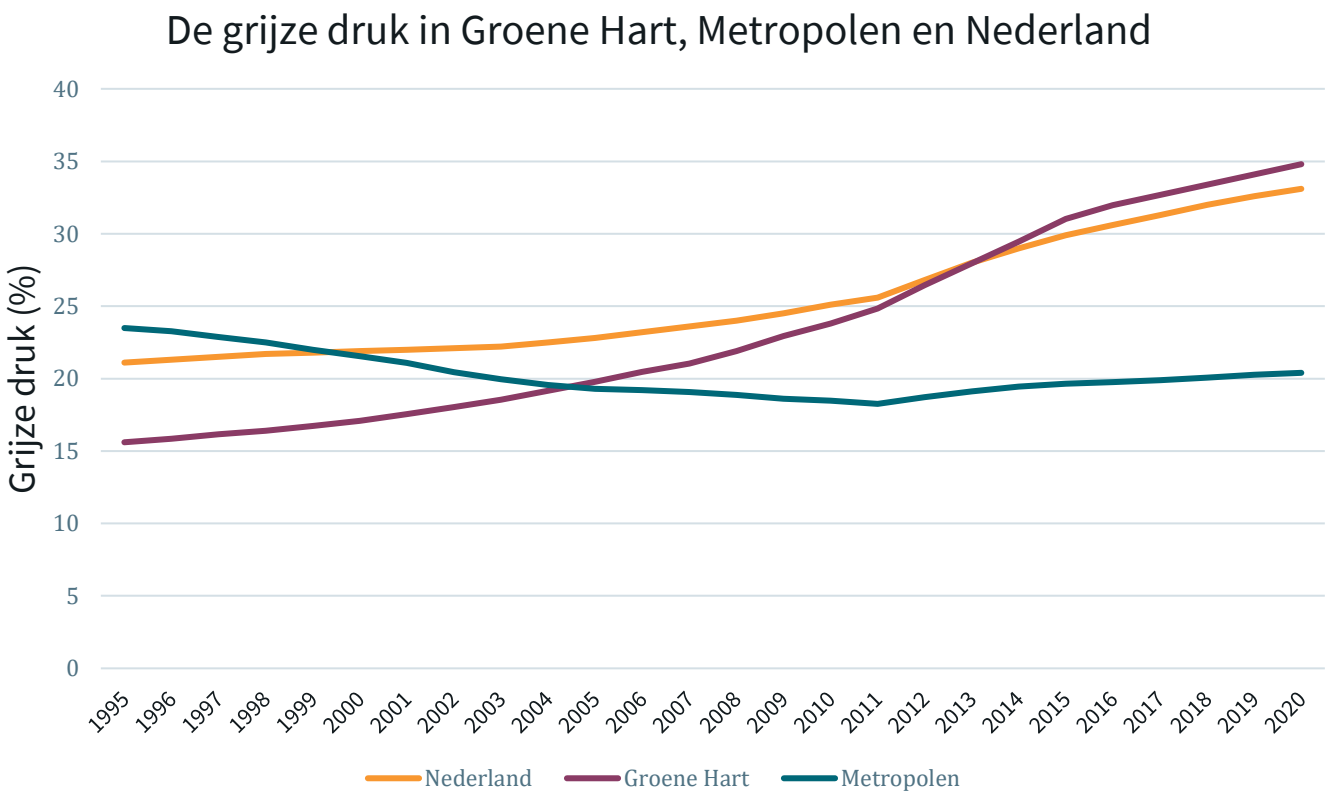

Bron: CBS, Beeld: Birch

* Grijze druk meet het aantal 65+'ers ten opzichte van het aantal personen tussen 20 en 65.
Een grijze druk van 25% betekent dus dat er per 3 personen in de categorie 20 tot 65, één 65+'er is.

Birch

Metropolen blijven groeien, Groene Hart stabiel en krimp

- Er wordt verwacht dat er binnen het Groene Hart diverse veranderingen plaats gaan vinden betreft de groei en/of krimp van de bevolking.
- Er wordt verwacht dat het Groene Hart licht groeit (tussen de 2,5% en 10%) tussen 2015 en 2030.
- In de periode daarna (2030 – 2040) wordt echter een lichte krimp verwacht (zie afbeelding). In de meeste gemeenten binnen het Groene Hart wordt verwacht dat de bevolkingsontwikkeling stabiel zal zijn, maar in Bodengraven en Lopik en Molenlanden wordt krimp verwacht.
- Verwacht wordt dat de bevolking van Nederland zich verder concentreert in agglomeraties. Het Groene Hart hoort daar in de huidige prognoses niet bij.
- Dit is van betekenis voor de woningbouwopgave voor de eigen bevolking.
- Het Groene Hart kan een rol spelen voor de woningbouwopgave voor de Randstad als geheel.

Prognose bevolkingsontwikkeling 2030-2040 per gemeente

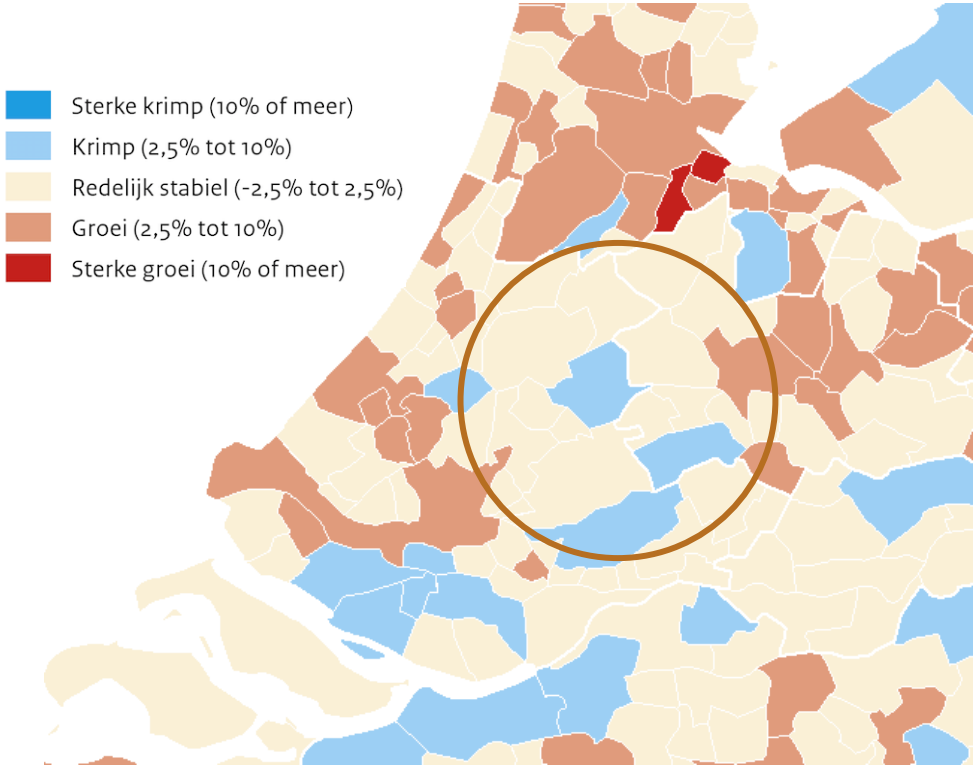

Bron: PBL (2016). Regionale bevolkingsprognose.

Birch

Krimp komt in gemeenten op verschillende momenten

- Gemiddeld gezien wordt er vanaf 2035 bevolkingskrimp verwacht in het Groene Hart.
- Wanneer en of krimp inzet, verschilt per gemeente. Zo wordt in Bodegraven-Reeuwijk de krimp al vanaf 2020 verwacht, terwijl in Vijfheerenlanden, Woerden en Zuidplas geen krimp verwacht wordt.
- Terwijl in de omliggende metropolen sterke bevolkingsgroei wordt verwacht, horen de Groene Hart gemeenten niet bij de gebieden waarvan verwacht wordt dat de bevolking zich steeds sterker zal concentreren.

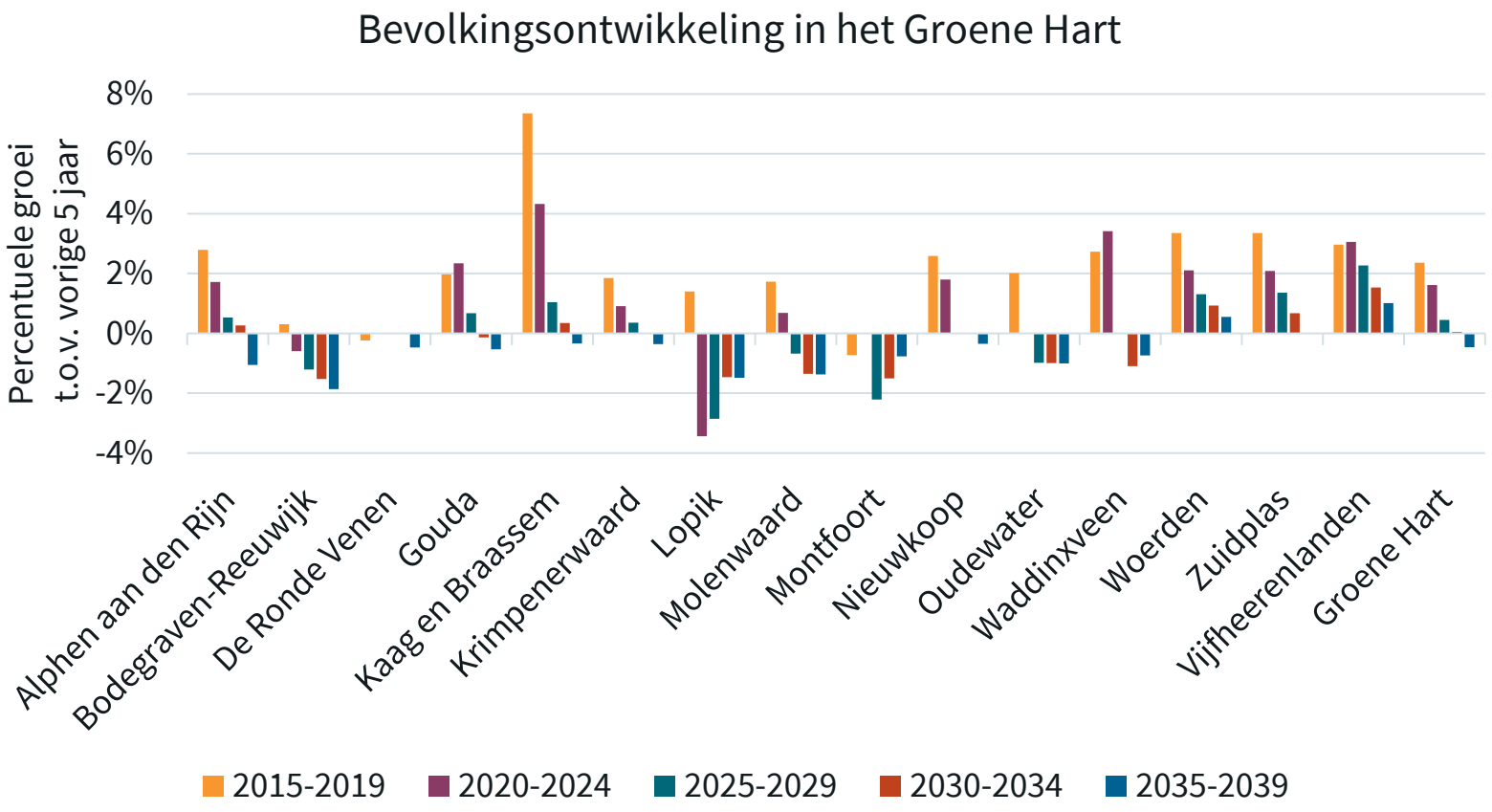

Bron: PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016-2040

Birch

Deel van Groene Hart weet jong professionals te binden

- Binnen het Groene Hart is een negatief verhuissaldo van jongeren (18-24 jaar). Veelal zijn dit (aankomend) studenten die in de nabijheid van hun universiteit, hbo-instelling of specialistische mbo-instelling gaan wonen. Deze bevinden zich veelal in de metropolen. Dit is niet uniek voor het Groene Hart. Door heel Nederland vertrekken jongeren naar de grote stad.
- Daartegenover staat dat de leeftijdscategorie daarboven, die vaak net werken en/of net kinderen hebben, vaak (noodgedwongen) vertrekken vanuit de stad. Deze groep gaat vaak in de 'groenstedelijke' buitenwijken wonen of in in de randgemeenten van de grote steden. Verwachting is dat de komende jaren dit type migratie toe gaat nemen.[1] Na verhuizing is deze groep vaak relatief honkvast en van grote economische toegevoegde waarde.
- In de afbeelding zijn migratiestromen te zien van werkende 24- t/m 29 jarigen tussen 2011 en 2014. Opvallend is dat sommige gemeenten binnen het Groene Hart een positief migratiesaldo hebben (blauw) terwijl andere en negatief saldo hebben (rood). Dit kan te maken hebben met de woningvoorraden of mate van voorzieningen voor deze bevolkingsgroep.
- Voor het Groene Hart ligt hier potentie: door goede voorwaarden te creëren voor jonge professionals kan er een economisch interessante bevolkingsgroep voor langere tijd gebonden worden aan de regio.

Verhuizingsstromen werkende 24- t/m 29-jarigen 2011-2014

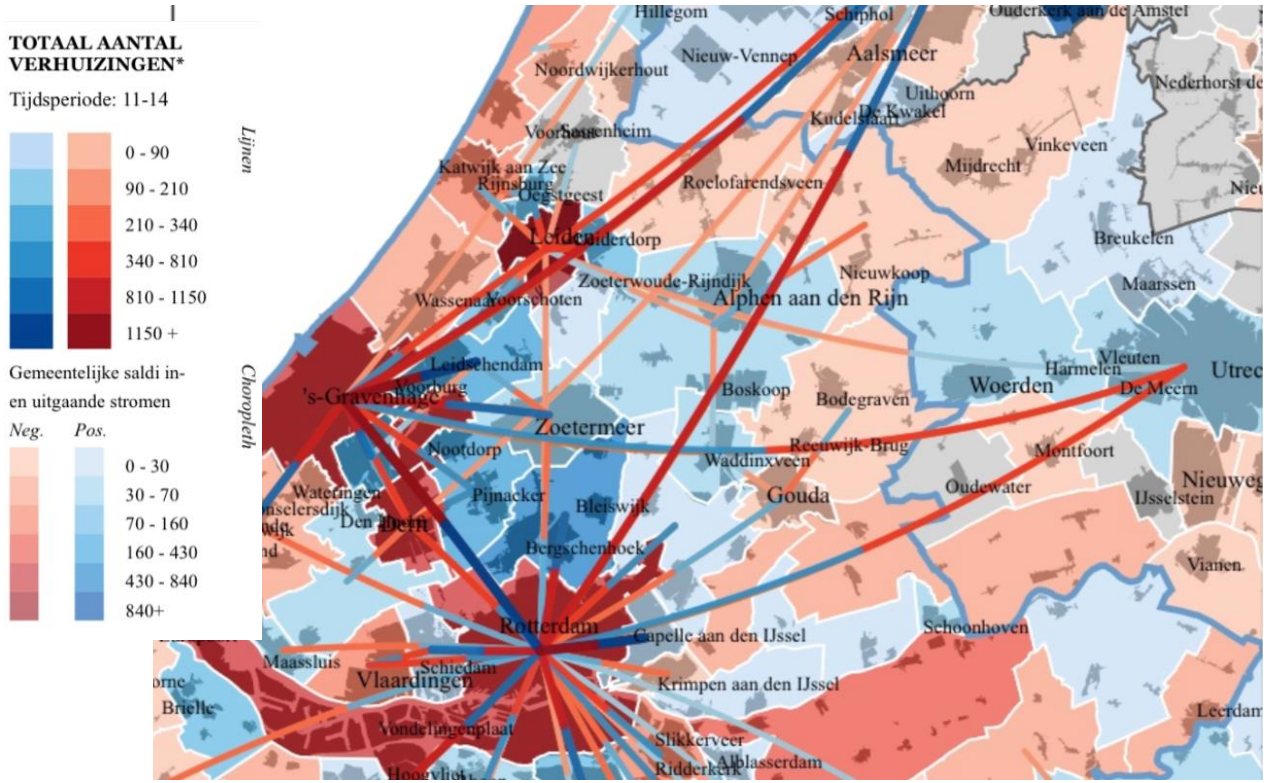

Bronnen:
Tordoir & Poorthuis (2017). Zuid-Hollandse netwerken: analyse van ruimtelijke interactie tussen gemeenten en kernen.
Laarman & van Dam (2018). Waar willen jonge gezinnen wonen?

Birch

Forenzen gaat met name het Groene Hart uit

- Het Groene Hart heeft een belangrijke functie betreft pendel binnen de randstad. Rondom de drie grootste steden binnen het groene hart (Alphen aan den Rijn, Woerden en Gouda) voltrekken zich *daily urban & regional systems* waar deze steden als centrumgebied voor de omliggende gemeenten kunnen worden gezien. Binnen deze *systems* domineren verplaatsingen voor werk, zakenverkeer, gespecialiseerd onderwijs en niet-dagelijkse voorzieningen.
- Vanuit deze *systems* is er vervolgens veel pendel naar de Metropolen (zie afbeelding). Alle drie de gebieden kleuren rood, wat inhoudt dat er dagelijks *negatieve pendel* is vanuit deze gebieden. Er vertrekken dus dagelijks meer mensen vanuit deze gebieden naar de metropolen (voor bijvoorbeeld werk) dan dat er binnenkomen. Hiermee kent het Groene Hart dus een gezamenlijke kracht c.q. uitdaging.
- Hoger opgeleiden (hbo-/ac.-niveau) reizen over het algemeen langer en vaker naar hun werk. De uitgaande pendel vanuit het groene hart bestaat daarom voornamelijk uit deze groep. Hierbij speelt Rotterdam een hoofdrol voor industrieel kenniswerk.
- Gouda en Alphen aan de Rijn kunnen worden gezien als afzonderlijke ‘arbeidsmarktregio’s’ voor middelhoog opgeleiden (mbo-/vwo-niveau). Dit komt voornamelijk door de inkomende pendel van specialistisch geschoolde mbo’ers. De pendel van lager opgeleiden (lbo-/mavo-niveau) blijft veelal beperkt tot de directe omgeving. Hierin spelen de centrumgemeenten van het groene hart een belangrijke rol.

Pendelstromen en *daily urban systems*

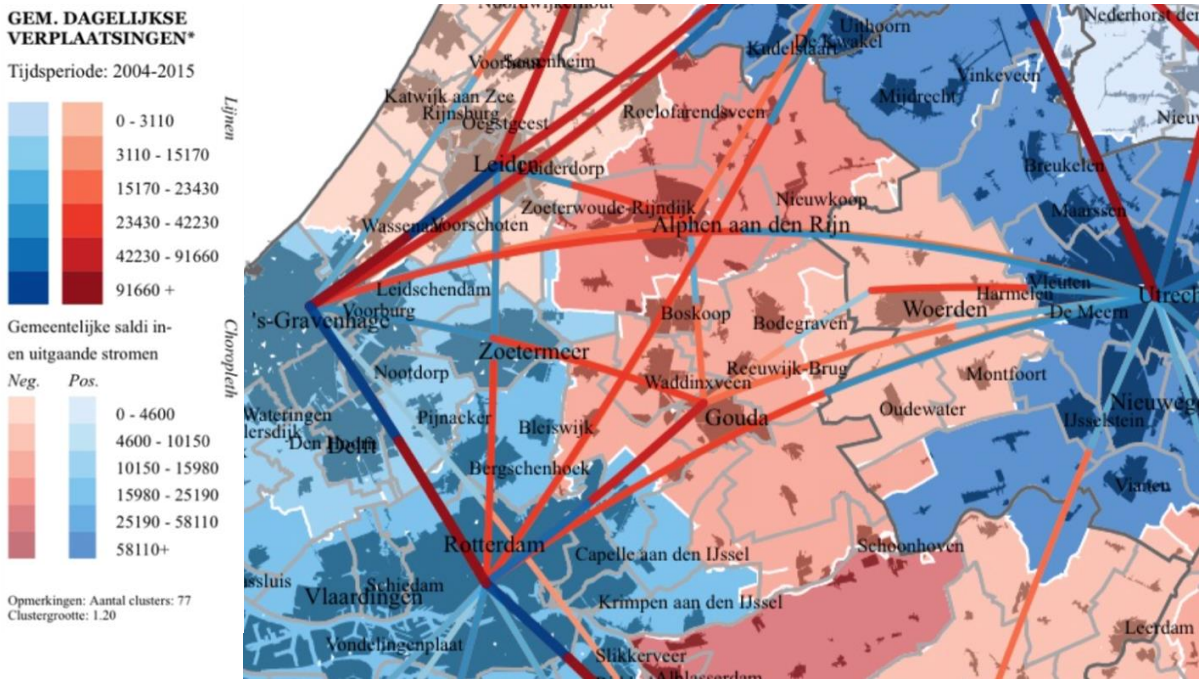

Bovenstaande kaart kent twee lagen: een bovenlaag met lijnen tussen regio’s en een grondlaag. De lijnen geven ruimtelijke interacties aan tussen twee plaatsen: stromen van (dagelijkse) verplaatsingen. Lijndikte en kleurintensiteit tonen de omvang van de stroom. Naast de omvang zijn ook stroomrichtingen aangegeven. Iedere lijn heeft een rood deel en een blauw deel. Het blauwe deel haakt aan op de plaats met een per saldo netto inkomende stroom. Het rode deel haakt aan op de plaats met per saldo uitgaande stroom. De verhouding tussen de lengte tussen de twee kleurdelen reflecteert de verhouding tussen de twee stroomrichtingen. Bij gelijke lengte van de rode en blauwe lijndelen zijn in- en uitgaande stromen tussen beide plaatsen in evenwicht. De onderlaag van de regio’s geven het totale saldo van alle inkomende en uitgaande stromen weer: blauw voor een positief saldo en rood voor een negatief saldo. De kleurintensiteit reflecteert de omvang van de saldi.

Bron: Tordoir & Poorthuis (2017). Zuid-Hollandse netwerken: analyse van ruimtelijke interactie tussen gemeenten en kernen.

In het Groene Hart wonen minder wo-studenten dan in metropolen en gemiddeld in NL

- Van alle studenten in het hoger- en beroepsonderwijs die in het Groene Hart wonen, studeert bijna 50% in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), 37% in het hoger beroepsonderwijs (hbo) en 14% in het wetenschappelijk onderwijs (wo).
- Binnen de groep studenten volgt bijna de helft een opleiding in het mbo.
- Er zijn relatief weinig studenten in het wo bij vergelijking met Nederland en metropolen; het aandeel wo studenten in de metropolen is meer dan twee keer zo groot als in het Groene Hart. Gegeven de aanwezigheid van universiteiten in de metropolen en de afwezigheid van universiteiten in het Groene Hart is dit verklaarbaar.
- Hbo studenten moeten grotendeels het Groene Hart uit voor hun studie, maar zijn wel vrij sterk vertegenwoordigd. Dat kan komen omdat ze relatief vaak thuis (kunnen) blijven wonen, en/of omdat ze vaker dan elders voor hbo in plaats van wo kiezen.

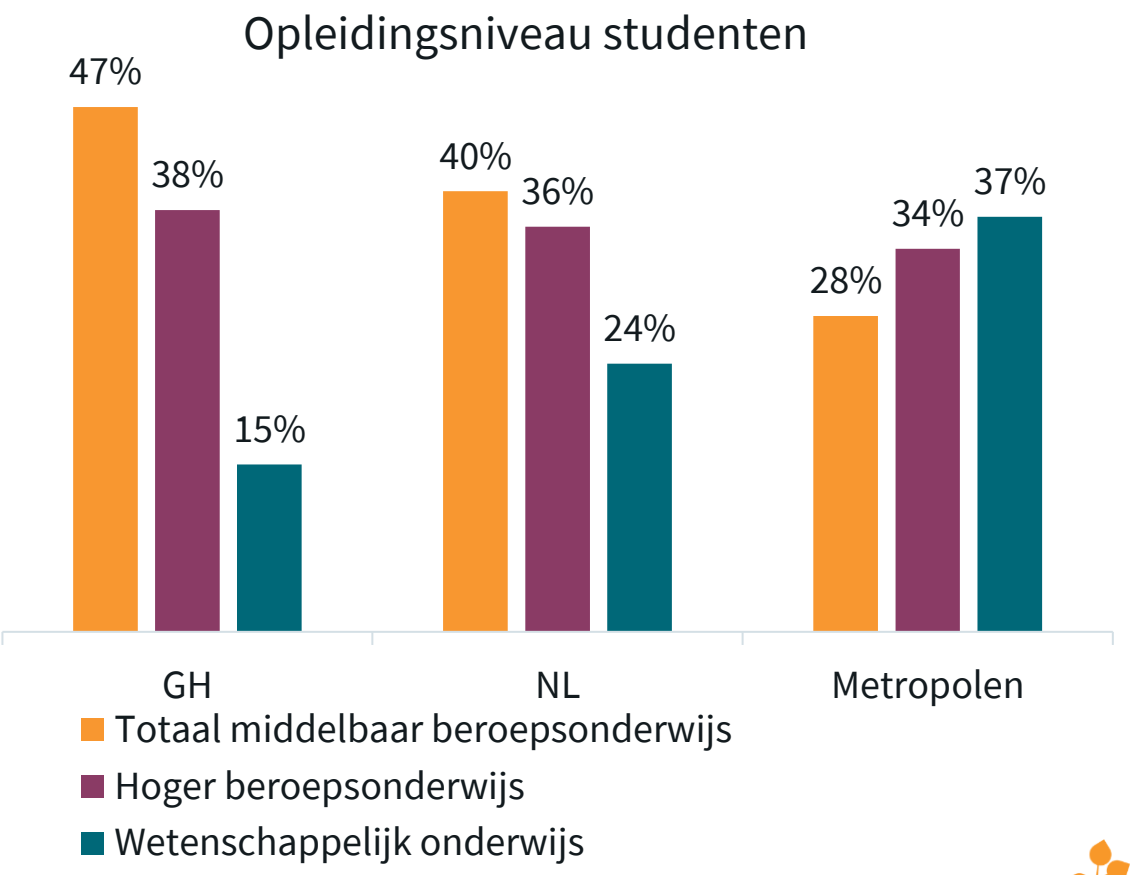

Bron: CBS, 2019, Beeld: Birch

De banen in het Groene Hart

Birch

Relatief veel werkgelegenheid in landbouw, handel en industrie

- Het Groene Hart kent qua werkgelegenheid een bovengemiddelde concentratie in de landbouw, industrie, handel en overige dienstverlening ten opzichte van gemiddeld in Nederland.
- Dat wil zeggen: het relatieve aandeel van werkgelegenheid in deze sectoren is hoger dan gemiddeld in Nederland. Bijvoorbeeld: 5 procent van de werkgelegenheid in het Groene Hart is in de landbouw, tegenover 3 procent in Nederland. De werkgelegenheid in de landbouw is dus 1,84 zo geconcentreerd in het Groene Hart als in Nederland.
- Opvallend is dat er een lage concentratie werkgelegenheid binnen de recreatie en toerisme is, terwijl de regio diverse toeristische attracties en cultuurhistorisch erfgoed bezit.
- Opvallend is dat de industrie zich vooral lijkt te concentreren in de kleinere gemeenten (zie bijlage). In Alphen aan de Rijn, Gouda, Woerden en Waddinxveen is deze niet bovengemiddeld aanwezig en is het aandeel van de commerciële dienstverlening groter (dan elders in de regio), maar nog steeds kleiner dan in Nederland.
- Over het algemeen lijken de drie grote gemeenten zich vooral te concentreren op handel en verschillende soort van dienstverlening, terwijl kleinere gemeenten sterker geconcentreerd zijn in landbouw, industrie en recreatie en toerisme.

Sector	Aandeel van totale werkgelegenheid	Concentratie Groene Hart t.o.v. Nederland	Concentratie Groene Hart t.o.v. metropolen
Landbouw	5%	1,84	23,00
Industrie	19%	1,20	2,55
Handel	23%	1,27	1,70
Collectieve dienstverlening	24%	0,80	0,67
Zakelijke dienstverlening	27%	0,86	0,64
Overige dienstverlening	2%	1,09	0,86
Recreatie en toerisme	5%	0,73	0,40

Bron: waarstaatjegemeente.nl

De banen in het Groene Hart

Verwachtte daling werkgelegenheid in landbouw en financiële dienstverlening raakt Groene Hart * relatief zwaar

- De verwachting is dat sectoren zich verschillend zullen ontwikkelen t/m 2022.
- De sectoren waar veel banen bij gaan komen in het Groene Hart zijn de zorg en de specialistische zakelijke dienstverlening. Net als in de rest van Nederland neemt de landbouw af.
- Ten opzichte van het gemiddelde in Nederland hebben deze sectoren relatief meer banen in het Groene Hart. De verwachtte krimp van deze sectoren raakt het Groene Hart relatief zwaar.

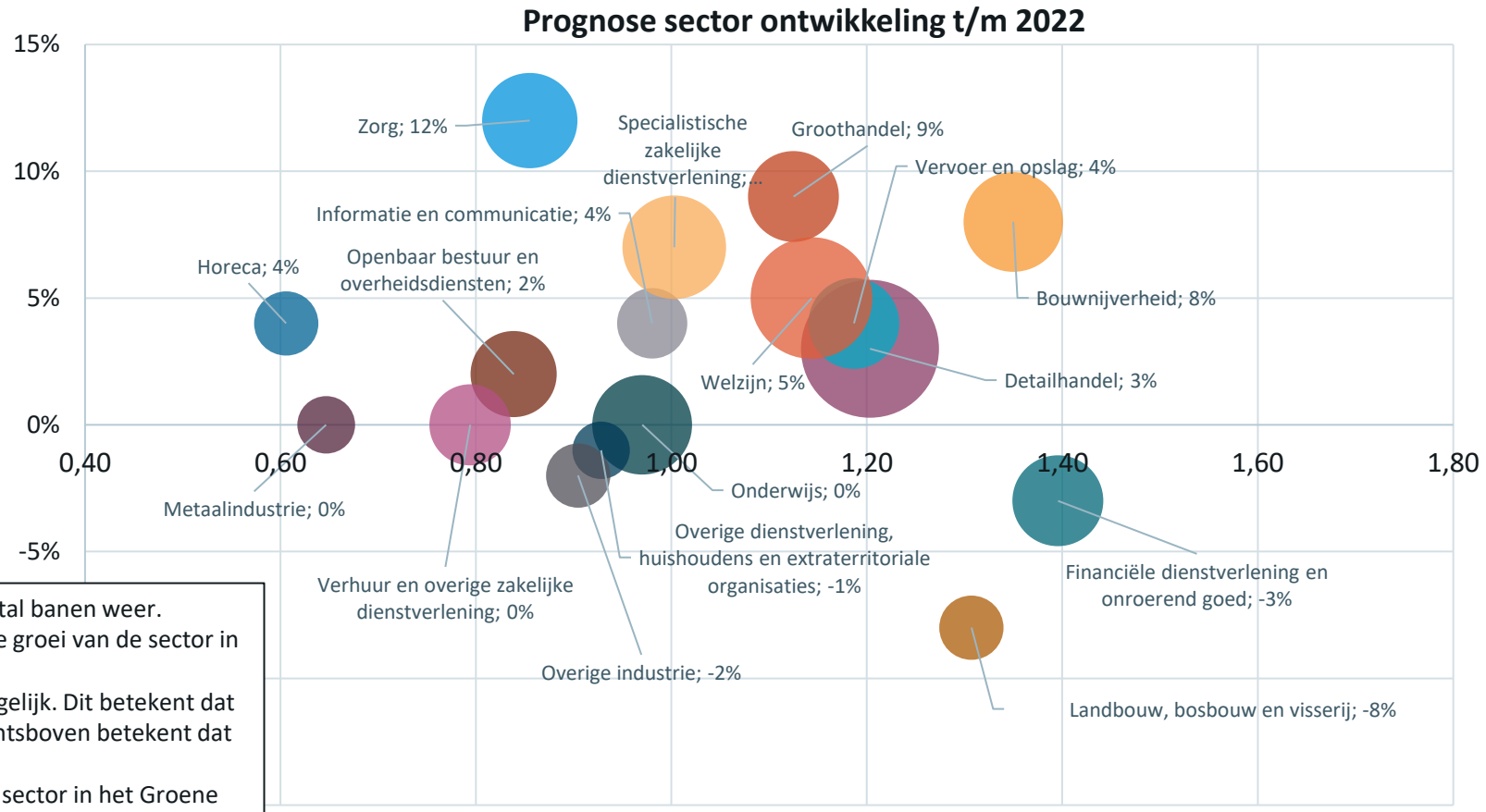

- De grootte van de bollen geeft het huidige aantal banen weer.
- Het getal na de sectornaam geeft de verwachte groei van de sector in het Groene Hart weer tot en met 2022.
- Een grote bol in het kwadrant linksonder is zorgelijk. Dit betekent dat er veel banen verloren gaan. Een grote bol rechtsboven betekent dat die sector veel nieuwe banen gaat opleveren.
- De positie op de horizontale as geeft aan of de sector in het Groene Hart gemiddeld meer of minder banen heeft dan in Nederland.

Bron: ROA (2018). * Midden-Holland wordt als illustratie gebruikt voor het Groene Hart i.v.m. databeschikbaarheid. Niet alle sectoren zijn meegenomen i.v.m. databeschikbaarheid.

Birch

2. Gevarieerde bedrijvigheid – weinig sturing naar mbo en ho

Grootste werkgevers in verschillende categorieën

Legenda
- *Vestiging van buitenlands concern*
- **Bedrijf met hoofdvestiging in de regio**

Groene Hart totaal	Groene Hart Industrie	Groene Hart Kaas*	Grootste commerciële werkgevers
1. Groene Hart ziekenhuis (2101 werknemers)	1. Promen B.V. (1025 werknemers)	1. Vergeer B.V., Reeuwijk (720 werknemers)	1. Jumbo Distributiecentrum Woerden (794 medewerkers)
2. Promen B.V. (1025 werknemers)	2. Rijnvicus (660 werknemers)	2. Friesland Campina, Leerdam (358 werknemers)	*2. Sogeti B.V. (760 medewerkers)*
3. Ipse de bruggen, landgoed kooistra (835 werknemers)	3. IHC True North (598 werknemers)	3. Royal Bel Leerdammer B.V., Schoonrewoerd (309 werknemers)	**3. Vergeer Holland** (720 medewerkers)
4. Careyn Weddesteyn (811 werknemers)	4. Compaxo Vleesverwerking (500 werknemers)	4. Vepo Cheese, Bodegraven (152 werknemers)	**4. De Goudse Verzekeringen** (637 medewerkers)
5. Jumbo Distributiecentrum Woerden (794 werknemers)	5. Ferm Werk (484 werknemers)	5. Vandersterre B.V., Bodegraven (140 werknemers)	5. BAM Infra (615 medewerkers)
6. Sogeti B.V. (760 werknemers)	6. T. Boer en zonen (470 werknemers)	6. Grozette B.V., Woerden (117 werknemers)	**6. IHC True North **#36** (598 medewerkers)
7. Vergeer Holland (720 medewerkers)	7. Avery Dennison Materials (449 werknemers)	7. Deltamilk B.V., Bleskensgraaf ca (105 werknemers)	**7. Compaxo Vleesverwerking** (500 medewerkers)
8. Gemeente Alphen a/d Rijn (687 werknemers)	8. S.C. Johnson Benelux (363 werknemers)	8. Kruijt B.V., Zegveld (104 werknemers)	**8. T. Boer en zonen (VanDrie Group)** (470 medewerkers)
9. Rijnvicus (660 werknemers)	9. Terberg B.V. (342 werknemers)	9. Wijngaard Kaas B.V., Woerden (102 werknemers)	*9. Avery Dennison Materials (449 medewerkers)*
10. De Goudse verzekering (637 werknemers)	10. Croda Nederland (341 werknemers)	10. Friesland Campina, Bodegraven (86 werknemers)	**10. Zeeman Textielsupers** (431 werknemers)

*In totaal werken er 3267 mensen in de zuivelindustrie. Dit is 6% van de groot- en detailhandel in het Groene Hart en 1% van het totaal aantal banen in het Groene Hart. Schatting is dat ongeveer 25% van de Nederlandse banen in kaasindustrie en handel in het Groene Hart zijn.

Bron: LISA 2018. Ter beschikking gesteld door provincie Utrecht en provincie Zuid-Holland. Aanvullende analyse: Birch

Birch

Met name gazellen in ICT- en maaksector

- Gazellen worden jaarlijks bekend gemaakt door het Financieel Dagblad. Het zijn Nederlands' meest snelgroeiende (naar omzet). De tabel geeft weer in welke sector de gazellen van 2014 tot 2018 in het Groene Hart actief zijn.
- Met name de ICT-sector en de maakindustrie zijn prominent aanwezig in het Groene Hart. Als dit wordt vergeleken met de sectoren van de gazellen uit de omliggende metropolen valt op dat ICT in beide gebieden de grootste sector is van de gazellen. Opvallend is dat de sector ´zakelijke dienstverlening' significant kleiner is in het Groene Hart dan in de omliggende metropolen.
- De sectoren van de gazellen sluiten aan bij de opleidingsprofielen zoals eerder geschetst. In vergelijking met de omliggende metropolen is er relatief veel mbo-geschoolde bevolking actief in het Groene Hart. Op ICT na zijn in de hiernaast genoemde sectoren relatief veel werknemers op mbo niveau werkzaam.
- Naast het aantal gazellen valt op dat de omzet van gazellen in de maakindustrie en handel, ondanks hun kleinere aantal, groter is dan de omzet van de gazellen in de ICT-sector.

Sector	Aantal gazellen in Groene Hart	Totale omzet
ICT	10	148m
Maakindustrie	6	331m
Dienstverlening	5	8m
Bouw	3	6m
Handel	3	180m
Marketing	3	1m

Bron: FD Gazellen (2014-2019)

Bedrijfsnamen, sector, plaats en omzet van gazellen

Bedrijf	Sector	Gemeente	Omzet
FES Holding (Frames Group)	Maakindustrie	Alphen aan den Rijn	€ 170.700.000
Den Hartog	Handel	Groot-Ammers	€ 168.373.612
Agile Software	ICT	Alphen aan den Rijn	€ 104.000.000
J. van Walraven Holding (Walraven Group)	Maakindustrie	Mijdrecht	€ 98.100.000
Otolift Trapliften	Maakindustrie	Bergambacht	€ 55.165.202
Technolution	ICT	Gouda	€ 19.279.271
Pluto Sport Europe	Handel	Ter Aar	€ 10.082.000
Every Angle Software Solutions	ICT	Gouda	€ 8.700.000
AllSolutions	ICT	Woerden	€ 5.576.687
LB Transport (DtD Cargo)	Dienstverlening	Mijdrecht	€ 5.092.821
Doosopmaat.nl	Maakindustrie	Waddinxveen	€ 3.727.881
Relaties	ICT	Waddinxveen	€ 3.173.322
Cloudwise	ICT	Woerden	€ 3.141.234
Van der Waay Machinebouw	Maakindustrie	Hazerswoude-Dorp	€ 2.683.353
Bouwbedrijf Ad Spruit	Bouw	Montfoort	€ 2.679.253
SilverFit	Dienstverlening	Woerden	€ 1.757.359
Tilaa	ICT	Woerden	€ 1.693.073
Eteck	Bouw	Waddinxveen	€ 1.500.000
Inter Tender Consult	Bouw	Woerden	€ 1.500.000
Critical Minds	Maakindustrie	Kamerik	€ 1.433.895
Sera Business Design	ICT	Alphen aan den Rijn	€ 1.195.000
Drieborg	Handel	Vinkeveen	€ 1.100.000
Trendel	Dienstverlening	Alphen aan den Rijn	€ 877.665
Merosch	Dienstverlening	Bodegraven	€ 700.000
SERA Busin. Design (Alphens.nl)	ICT	Alphen aan den Rijn	€ 700.000
DoubleSmart B.V.	Marketing	Gouda	€ 500.000
H&O E-commerce specialisten	ICT	Roelofarendsveen	€ 435.813
De Vries Investment Services	Dienstverlening	Alphen aan den Rijn	€ 358.949
Niels Zuijdwijk Reclame	Marketing	Hazerswoude-Dorp	€ 340.000
Yourstyledesign	Marketing	Roelofarendsveen	€ 273.903

Bron: FD Gazellen (2014-2018)

Banen in sector recreatie & toerisme

- Ongeveer 2% van alle Nederlandse banen in recreatie & toerisme bevindt zich in het Groene Hart
- Het aantal banen in sector recreatie & toerisme groeit sneller dan gemiddeld in Nederland.

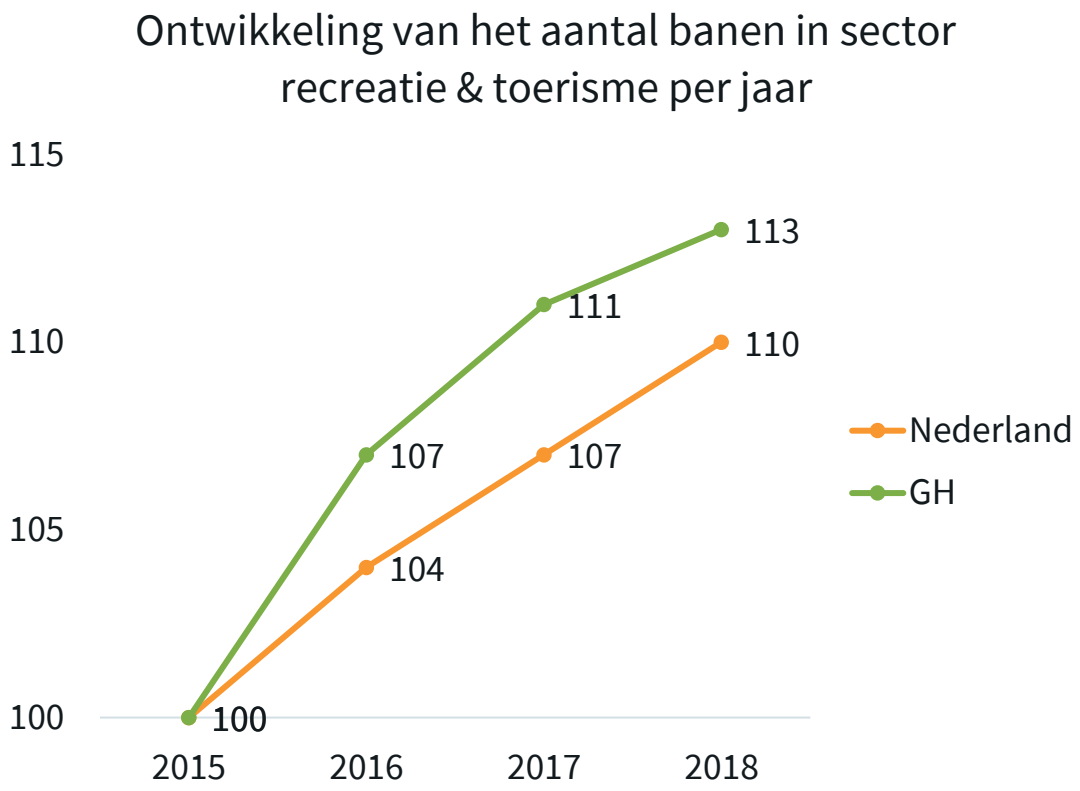

Bron: LISA 2018

Birch

Groene Hart bezit een unieke positie in de nabijheid van veel banen

- Door de unieke positie van het Groene Hart tussen drie metropolen in kenmerkt de regio zich door een hoge mate van de aanwezigheid van banen op pendelafstand. Alleen binnen binnen de G4 en op de as tussen Rotterdam en Den Haag is de nabijheid van banen hoger.
- De nabijheid van banen in het Groene Hart is daarmee vergelijkbaar met directe randgemeenten van de G4.
- Oftewel, indien het Groene Hart zich daarnaast onderscheidt van andere gebieden (bijvoorbeeld naar leefbaarheid, ruimte, groen, etc.) heeft het een unieke propositie ten opzichte van de G4 en de gemeenten daaromheen.

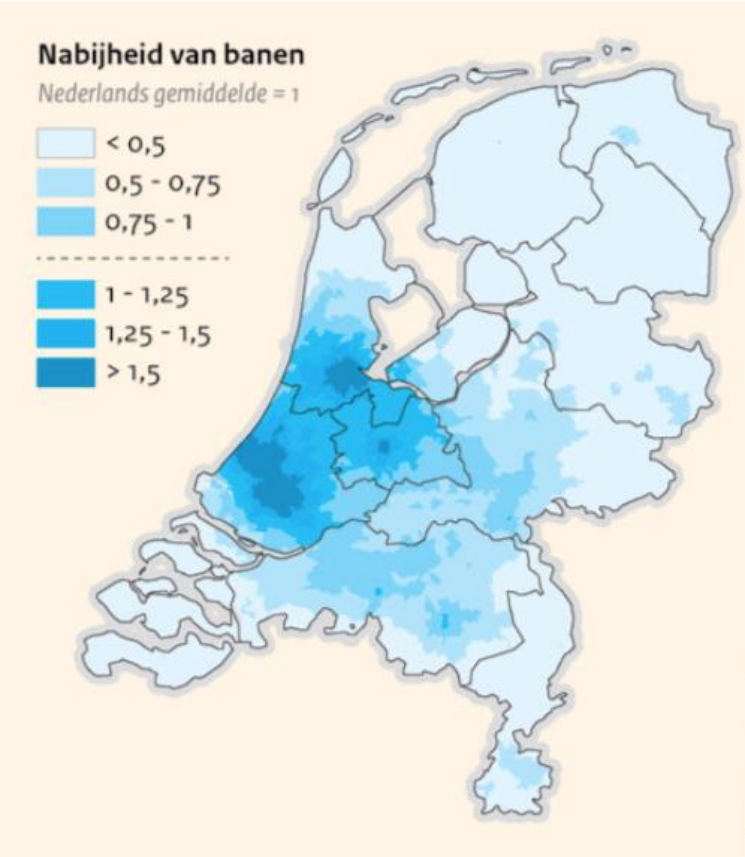

Bron: PBL (2014). Bereikbaarheid verbeeld.

Het Groene Hart: aantrekkelijk woongebied, relatief minder bedrijvigheid

- In het Groene Hart is de beroepsbevolking gemiddeld van grootte: 72% van de bevolking behoort tot de beroepsbevolking.
- Het aantal banen als percentage van de bevolking is relatief laag als dit vergeleken wordt met grootstedelijke regio's zoals Utrecht, Rotterdam en Amsterdam: het aantal banen uitgezet tegen de bevolking laat een percentage van 52% zien, waar dat in regio Utrecht bijvoorbeeld 73% is.

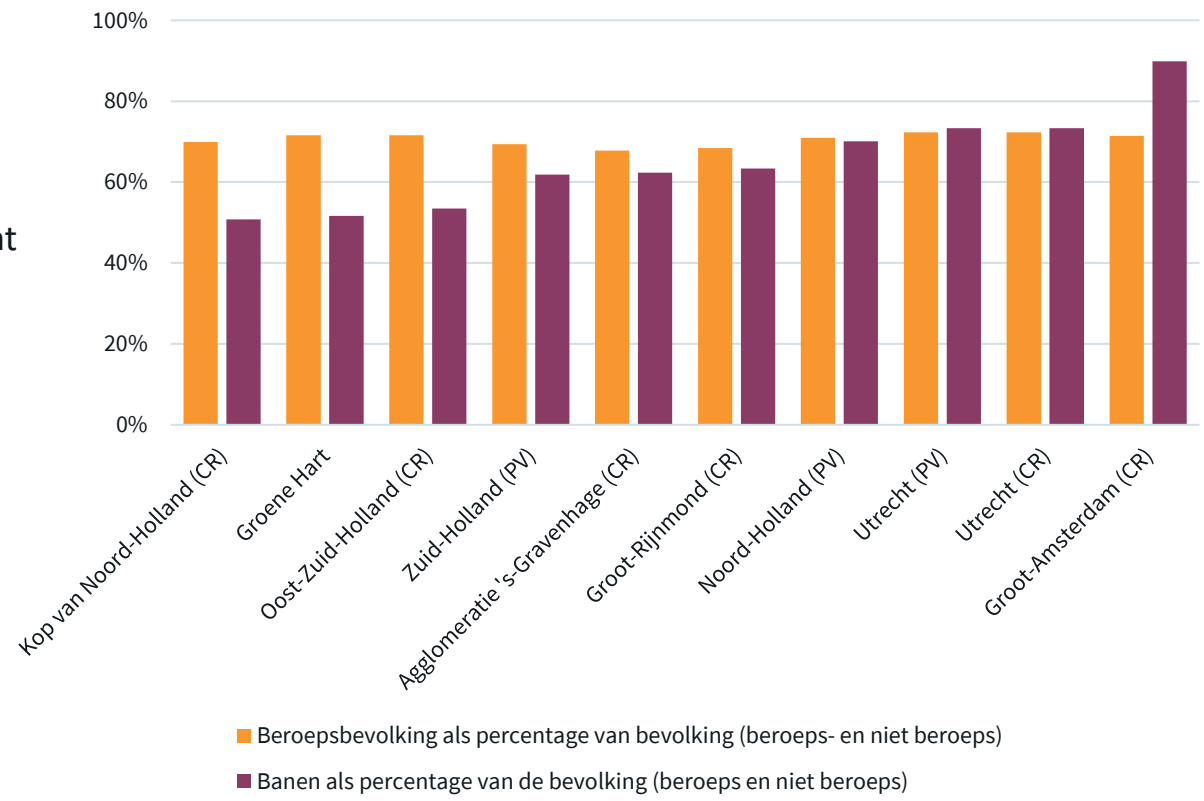

Bron: CBS (2017)

Opleidingsniveau van werkenden in het Groene Hart is vergelijkbaar met Nederland

- Werkenden worden gedefinieerd als personen tussen 15 en 74 die minimaal één uur per week werken in het Groene Hart. Het is niet gezegd dat zij ook in het Groene Hart wonen.
- Het opleidingsniveau van werkenden in het Groene Hart* is zeer verschillend van dat van werkenden in de metropolen.
- De verdeling van opleidingsniveau onder werkenden in het Groene Hart is vergelijkbaar met dat in Nederland.
- Het kleine aantal banen op wo-niveau komt goed overeen met wat wordt gezien in de data over het forenzen in de regio. De hoogopgeleiden in de regio gaan in de stad werken, terwijl de lager-opgeleiden in de regio blijven werken.

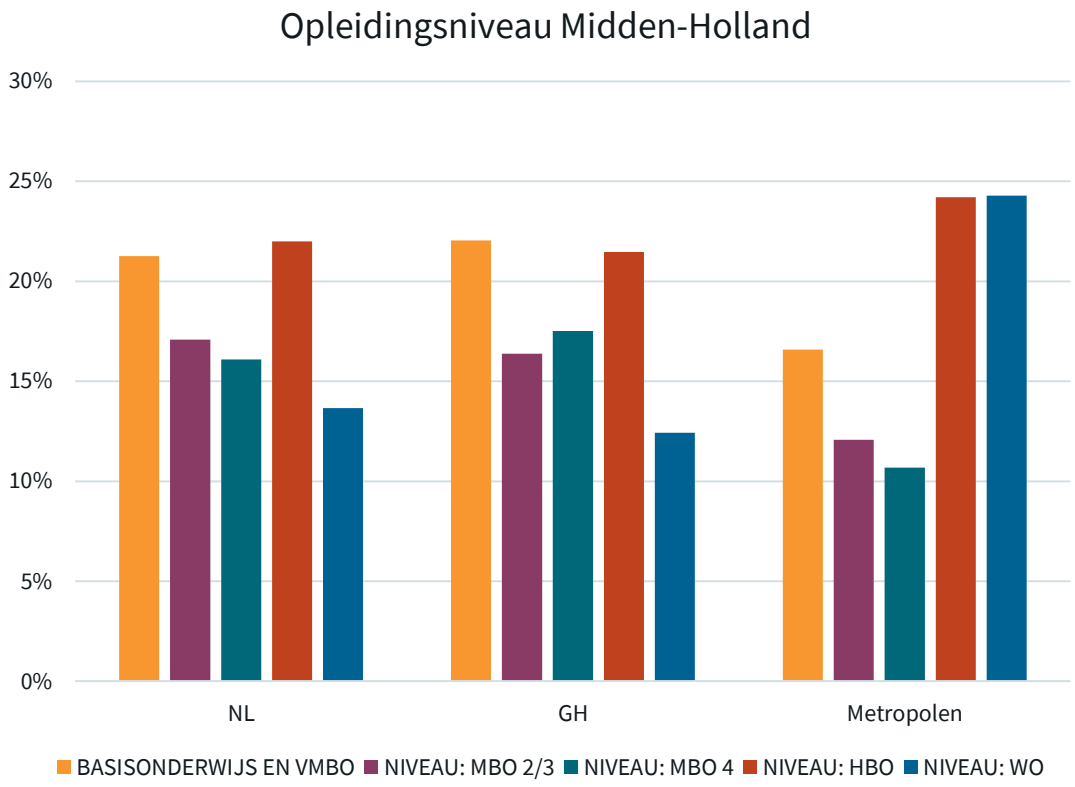

Bron: ROA, 2018. Cijfers zijn voor arbeidsmarktregio Midden-Nederland.
* Midden-Holland wordt als indicator gebruikt voor het Groene Hart i.v.m. data beschikbaarheid

Het onderwijs in het Groene Hart

Birch

Omvang opleidingsinstituten in het Groene Hart

- In totaal volgen er 7878 studenten onderwijs in het Groene Hart. Het merendeel van de instellingen biedt mbo onderwijs aan. De meeste leerlingen volgen onderwijs aan Mbo Rijnland in Gouda.
- Gouda is de stad waar de meeste onderwijsinstellingen zijn: Mbo Rijnland Gouda, Hoornbeeck College en Driestar Educatief.
- In de regio zijn 3 PPS-en in het beroepsonderwijs actief (zie een volgende slide).

- Om de samenwerking tussen mbo, hbo en wo te versterken is in 2009 de Groene Hart Academie in Nieuwkoop opgericht, waar aan kennisvragen voor het Groene Hart kan worden gewerkt. Hieraan werken Hogeschool InHolland Delft, het Wellant College en Wageningen University mee. Bestuurlijk zijn de gemeente Nieuwkoop en stichting Groene Hart hierbij betrokken.
- Gouda en omliggende gemeenten nemen samen met ondernemersorganisaties en drie mbo-instellingen deel in Campus Gouda.

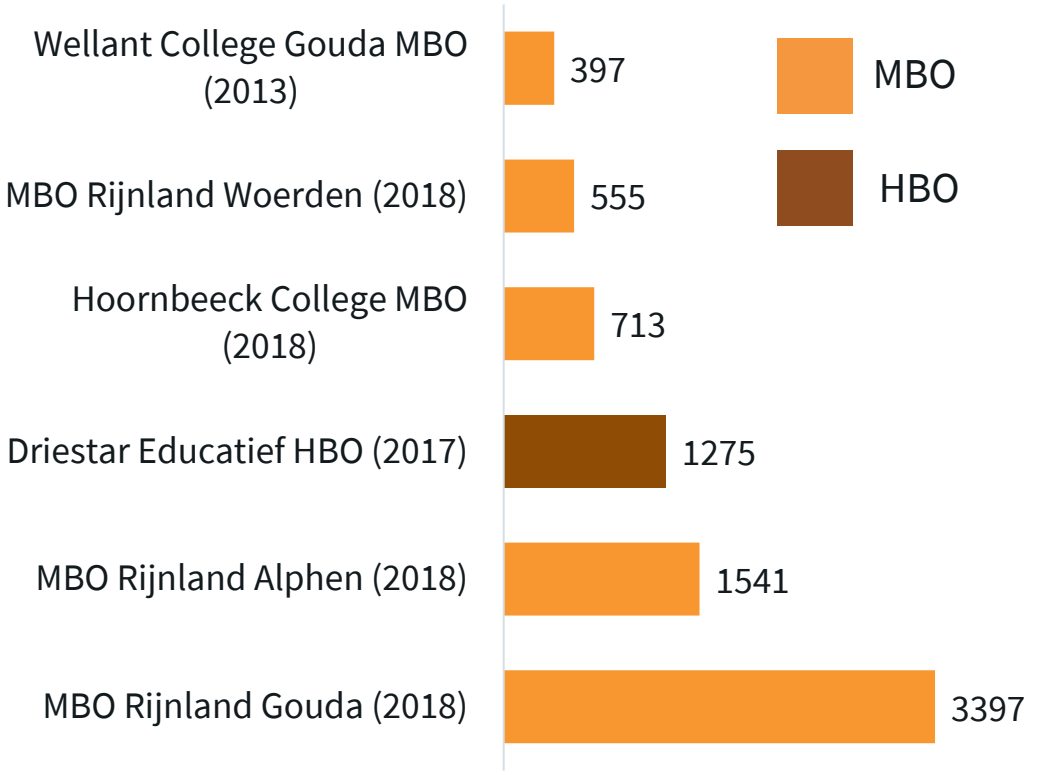

Bron; Jaarverslagen onderwijsinstellingen. Jaartal geeft aan uit welk jaarverslag informatie komt.

Studierichtingen in het Groene Hart zijn verspreid

- De studierichtingen die de studenten in het Groene Hart kiezen zijn zeer divers. De relatief grote percentages voor educatie en groen kunnen worden verklaard door de aanwezigheid van het Driestar Educatief en het Wellant college.
- Als de opleidingsrichtingen worden vergeleken met de grootste groeisectoren in het Groene Hart (zie eerder), is te zien dat de grootste studierichtingen goed overeenkomen met de grootste sectoren.

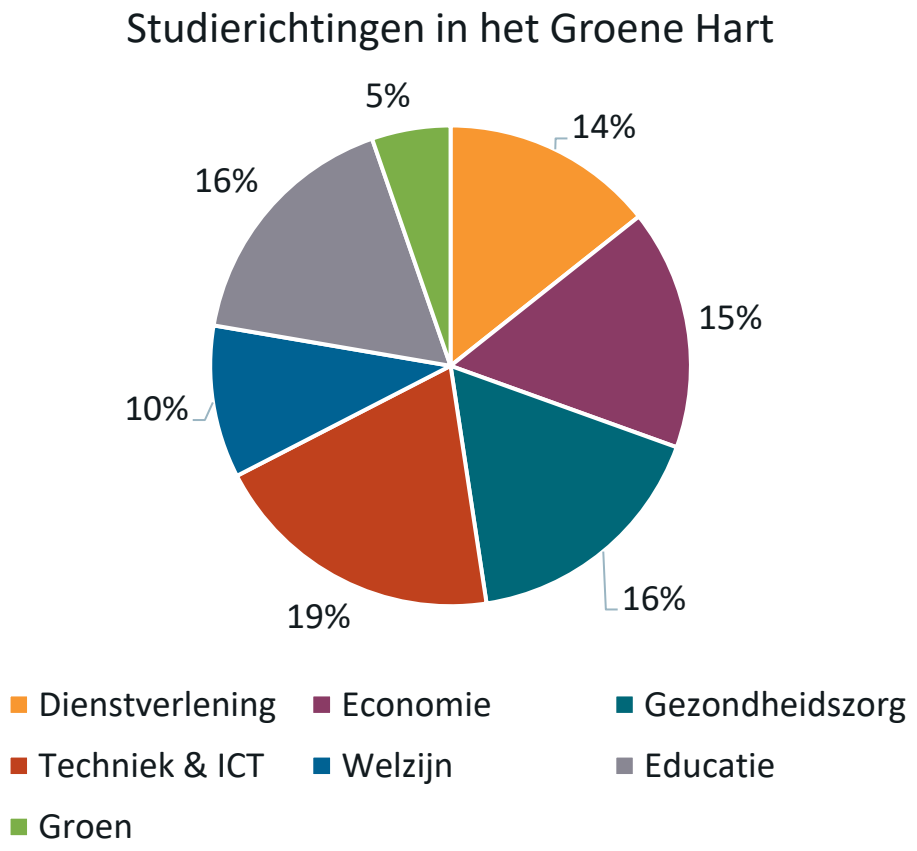

Bron: Jaarverslagen onderwijsinstellingen

Van 31 PPS-en in Zuid-Holland: 3 PPS-en in het Groene Hart

- CIV Smart Technology Mbo Rijnland
- CIV Welzijn en zorg Mbo Rijnland
- PPS Waterroute, Wellantcollege

CIV SMART TECHNOLOGY
Slim samenwerken aan Smart Technology

waterroute

Stad (Zuid-Holland)	Aantal PPS
Rotterdam	9
Den Haag	4
Leiden	3
Dordrecht	3
Vlaardingen	2
Rotterdam/Dordrecht	1
Gouda/Zoetermeer	1
Hardinxveld-Giessendam / Dordrecht	1
Delft	1
Westland-Oostland Barendrecht	1
Schiedam	1

Bron: Regioanalyse Zuid-Holland, Platform Beta Techniek (2018)

De leefbaarheid in het Groene Hart

Birch

Leefbaarheid

- Het Groene hart scoort op de Leefbaarometer van BZK net iets onder het Nederlands gemiddelde. Hiermee sluit de leefomgeving net iets minder goed aan bij de voorwaarden en behoeften van de bevolking dan gemiddeld in Nederland.
- Tussen de verschillende 'dimensies' in deze Leefbaarometer zitten grote verschillen. Het Groene Hart scoort vooral goed op de dimensies *veiligheid* en *bewoners*.
- Er wordt (ver) onder het Nederlands gemiddelde gescoord op de dimensies *voorzieningen*, *fysieke omgeving* en *woningen.*
- Wanneer er uitgesplitst wordt naar gemeente (zie bijlage) is te zien dat vrijwel alle gemeenten in het Groene slechter scoren op woningen (m.u.v. Lopik en Oudewater) en voorzieningen (m.u.v. Gouda en Woerden). Bij de dimensie fysieke omgeving scoort ongeveer de helft van de gemeenten boven het Nederlands gemiddelde en de andere helft hier onder.
- Hieruit kan dus worden geconcludeerd dat het Groene Hart gemiddeld gezien een veilige regio is waarin de inwoners een relatief sterke sociaaleconomische status hebben. Echter zijn er relatief weinig voorzieningen zoals horeca, musea, winkels, etc. Ook sluit het woonaanbod niet voldoende aan bij (toekomstige) woonwensen en profiteren de inwoners onvoldoende van de nabijheid van al het natuurlijk gebied en de aanwezige infrastructuur.

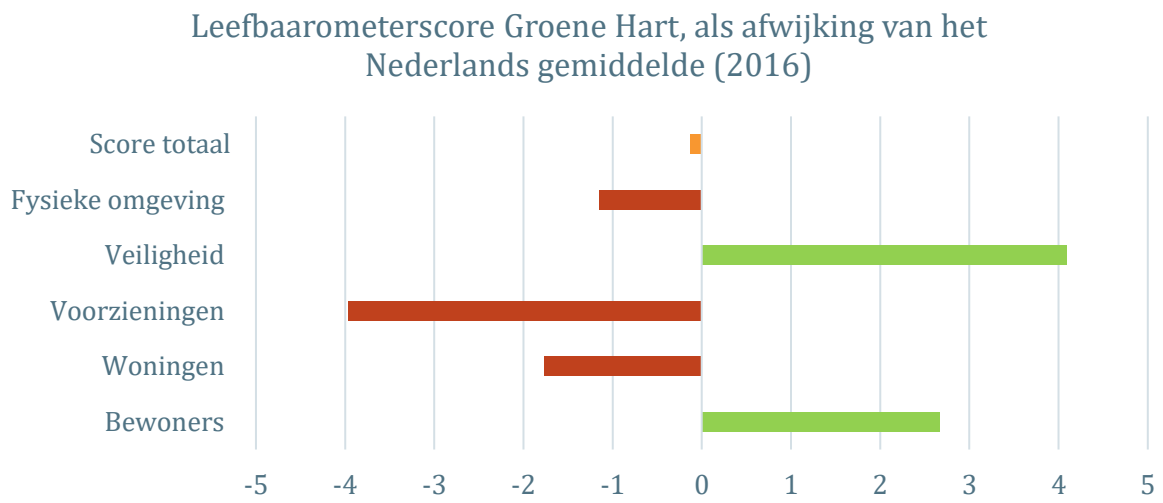

De Leefbarometer is opgezet door het ministerie van BZK om de leefbaarheid in wijken en gemeenten in Nederland in kaart te brengen. Het geeft *"de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld."* Er wordt gebruik gemaakt van 100 indicatoren die onderverdeeld zijn in 5 dimensies. Als een dimensie 0 scoort is die dimensie gelijk aan Nederlands gemiddelde.

Dimensie	Voorbeeld van indicatoren
Dimensie woningen	Woningvoorraad, bouwperiode, woningtypering, woningoppervlak
Dimensie fysieke omgeving	Afstanden tot infrastructuur, rijksmonumenten, groen, water, geluidsbelasting
Voorzieningen	Nabijheidstatistieken, verenigingsleven
Bewoners	Inkomens, opleiding, uitkeringen, samenstelling, ontwikkeling
Veiligheid	Overlast, criminaliteit

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2016). Leefbaarometer.

Leefbaarometer per gemeente

Wisselende leefbaarheid. Gouda blijft iets achter bij andere gemeenten.

- De tabel geeft in verschillende scores van de individuele Groen Hart gemeenten weer.
- De scores zijn weergegeven als een afwijking op het Nederlands gemiddelde. Indien de score positief is (groen) scoort de gemeente op deze dimensie hoger dan het Nederlands gemiddelde. Indien de score negatief is (rood) scoort de gemeente lager.
- Hieruit blijkt dat de scores van de gemeenten onderling redelijk overeen komen. Enkel Gouda lijkt significant anders te scoren betreft leefbaarheid. Deze gemeente scoort alleen boven het Nederlands gemiddelde betreft voorzieningen.

	Bewoners	Woningen	Voorzieningen	Veiligheid	Fysieke omgeving	Score totaal
Alphen aan den Rijn	0,9	-1,1	-2,6	4,7	-1,2	0,8
Bodegraven-Reeuwijk	3,8	-1,9	-2,6	10	-1,1	8,2
Gouda	-1,9	-1,6	6,8	-8,9	-6,7	-12,3
Kaag en Braassem	3,9	-3	-7,5	11,6	0,8	5,7
Krimpenerwaard	4,5	-2,1	-7,3	7	-0,3	1,7
Lopik	4,7	1,6	-13	5,9	0,9	0,1
Montfoort	4,9	-0,7	-2	4,6	-1,1	5,7
Nieuwkoop	4	-2,5	-11,6	10,1	0,2	0,1
Oudewater	4,3	0,8	-9,6	2,2	-1,2	-3,5
De Ronde Venen	2,7	-3,3	-5,5	3,5	0,9	-1,8
Waddinxveen	2	-5,7	-0,3	3,4	-1,5	-2,1
Woerden	3,3	-0,3	1,5	0,4	-2,1	2,8
Zuidplas	3,6	-1,1	-1,5	3,8	-2,7	2,2
Molenlanden*	6,7	-1,1	-11,5	11	3	8
Vijfheerenlanden*	2,7	-2,9	-11,1	5,4	0,4	-5,5

Birch

Telos duurzaamheidsbalans

- De Telos duurzaamheidsbalans meet op drie verschillende ‘kapitalen’ drie pijlers waarop duurzame ontwikkeling van een regio is gebaseerd. Dit zijn Ecologisch kapitaal, Sociaal-cultureel kapitaal en Economisch kapitaal. Deze kapitalen zijn uitgedrukt in scores tussen 0 en 100
- Onder elk van van de kapitalen liggen meerdere kwantitatieve indicatoren. Deze kunnen betrekking hebben op objectieve grootheden (i.e. het percentage groen in de wijk), jaarlijkse wijzigingen op een bestand (i.e. aantal opgeleide leerlingen), of op de perceptie door de bevolking van een aspect (i.e. tevredenheid over de zorg). Deze zijn gescoord en samengevat in een ‘voorraad’. Bij bijvoorbeeld ecologisch kapitaal zijn de voorraden o.a. afval en grondstoffen, energie, bodem, etc.
- Het Groene hart scoort onder het Nederlands gemiddelde op Ecologisch Kapitaal en gemiddeld op het economisch kapitaal. Qua sociaal-cultureel kapitaal scoort de regio hoger. Vooral op de voorraden water(kwaliteit), natuur en landschap scoort het Groene Hart laag. Dit is opvallend voor een gebied met veel groen zoals het Groene Hart. Ook op het gebied van kennis binnen het economisch kapitaal wordt lager gescoord. Dit is redelijk logisch gezien het ontbreken van grote kennisinstellingen in de regio. Ook op kunst en cultuur wordt onder het gemiddelde gescoord.
- De regio scoort juist goed op vrijwel alle sociaal-culturele voorraden en economische voorraden. Het lijkt dus dat uit deze balans (weer) het beeld ontstaat van een sociaal-economisch sterke regio, waar onder gemiddeld veel kunst en cultuur te vinden is en waar onvoldoende geprofiteerd kan worden van natuur en groen.

Indicator (2017)	Nederland	Groene Hart	Regio Food Valley	MRA	MRDH
Ecologisch Kapitaal	52	49	56	50	47
Afval en grondstoffen	46	46	48	38	30
Energie	50	48	48	57	53
Bodem	54	52	60	50	46
Lucht	74	77	78	75	70
Hinder en calamiteit	56	54	69	45	42
Water	38	28	35	30	36
Natuur en landschap	50	40	50	54	54
Sociaal-cultureel kapitaal	48	51	52	47	43
Economische participatie	41	55	51	38	31
Maatschappelijke participatie	48	53	53	43	41
Kunst en cultuur	44	37	39	49	46
Gezondheid	55	60	61	56	55
Veiligheid	43	49	49	36	33
Woonomgeving	50	52	58	51	47
Onderwijs	52	54	55	54	48
Economisch Kapitaal	48	48	53	51	50
Arbeid	48	50	57	50	46
Ruimtelijke Vestigingsvoorwaarden	54	56	60	43	51
Concurrentievermogen	47	46	47	54	50
Infrastructuur en bereikbaarheid	43	44	51	48	45
Kennis	50	46	51	61	57

Bron: Telos (2017). Duurzaamheidsbalans.

Bouwstenen Strategische Agenda Groene Hart

Birch

Inspiratie en verbinding om Brede Welvaart te versterken

Kenmerken van de bouwstenen:

1. Gaan uit van het DNA van het Groene Hart
2. Spelen in op de unieke opgaven/empirie van het Groene Hart
3. Maken een verbinding met de transformatieopgaven van Nederland.

   Drie opgaven zijn kansrijk voor het Groene Hart: Klimaatadaptatie; Energietransitie; Vergrijzing
4. Bieden ruimte voor fieldlabs om later uit te groeien tot verdienmodel
5. Verbinden bestaande initiatieven
6. Versterken elkaar onderling
7. Vragen betrokkenheid van alle stakeholders

De bouwstenen zijn geïntroduceerd tijdens een grote (digitale) werksessie op 16 november 2020 met 50 deelnemers vanuit de landelijke, provinciale en gemeentelijke overheid -zowel burgemeesters, wethouders, beleidsadviseurs als raadsleden - bedrijven; onderwijsinstellingen en overige maatschappelijke organisaties. Tijdens de bijeenkomst is aan de deelnemers gevraagd welke doelen zij in 2030 willen realiseren, welke icoonprojecten ze zien en wat belangrijke randvoorwaarden zijn. De deelnemers gingen uiteen in drie groepen. Hierna volgen de conclusies en de belangrijkste elementen van de discussie, vaak in de verwoording van de deelnemers zelf.

Vier Bouwstenen voor de Strategische Agenda GH

Toekomstbestendig Leven in het Groene Hart

Toekomstbestendige Landbouw in het Groene Hart

Versterken Innovatiekracht MKB

Versterken centrumsteden en infrastructuur*

* Deze bouwsteen is een uitkomst van een overleg in december 2021 tussen de burgemeesters va Alphen a/d Rijn, Gouda en Woerden en is niet meegenomen in de bijeenkomst van 16 November.

Birch

Bijdragen aan de transitieopgaven van de regio en NL met deze bouwsteen

Klimaatbestendig en energieneutraal bouwen

Het Groene Hart is een regio waar klimaatbestendig en energieneutraal bouwen door de bodemdaling niet een 'wens' is, maar een noodzaak. Het is ook een probleem dat op veel plekken in de wereld leeft en daarmee een kans om de kennis en ervaring te exporteren/kapitaliseren. Tevens sluit dit aan op de opdracht die alle gemeenten hebben gekregen om de woningvoorraad aan te passen zodat deze klimaatbestendig en energieneutraal is. Veel gemeenten hebben hiervoor al plannen die we hierbij kunnen benutten om snelheid en massa te creëren. Voor de benodigde kennisontwikkeling staat de regiodeal Bodemdaling centraal. Partners in deze deal kunnen worden uitgebreid met regionale uitvoerende partijen, zoals bouwondernemingen, installatiebedrijven, bouwmaterialenproducenten, etc. In de regiodeal zijn de projecten met een paar living labs nog in een verkennende fase. Het project 'Drijvend Bouwen' gaat de fase in om de laatste beleidshobbels te inventariseren voordat er gestart kan worden met experimenteren. In deze fase is het ook van belang om het bedrijfsleven breder aan te haken. Tevens om te kijken hoe het aantal experimenten snel opgeschaald kan worden en redelijk evenwichtig verdeeld binnen de regio. Verbinding met de Bouwagenda en de Transitieagenda circulaire bouweconomie zorgt voor aansluiting op het landelijk innovatienetwerk en vergroot de zichtbaarheid van het Groene Hart.

Woon-zorg concepten om ouderen langer zelfstandig te laten wonen

Het op 15 januari 2020 uitgebrachte advies van de commissie Toekomst Zorg Thuiswonende Ouderen biedt kansen om als regio zelf in te spelen op de vergrijzing en woningnood, maar dit ook uit te bouwen naar een verdienmodel. Het advies is drieledig: 'ga (ver)bouwen; ga digitaliseren; ga samenwerken'. Partijen die hierbij betrokken kunnen worden zijn bouwondernemingen; bedrijven in life science&health en ICT/AI; woningcorporaties; ziekenhuizen; overige zorginstellingen; onderwijs- en kennisinstellingen; gemeenten; ministeries en ouderenorganisaties. Insteek bij dit thema is om in het Groene Hart door goede coördinatie een omvang aan experimenten te creëren waardoor er door schaalvoordelen meer bereikt kan worden dan allerlei kleine initiatieven die nu in Nederland plaatsvinden. Bijkomende voordelen zijn dat er koop- en huurwoningen vrijkomen, omdat ouderen ergens anders gaan wonen. Dit biedt kansen voor woningcorporaties en (startende) kopers om te investeren in deze (soms wat oudere) woningvoorraad. Daarnaast zijn er mogelijkheden om te kijken naar het in stand houden van de bereikbaarheid in de regio. Tenslotte ligt de link met klimaatbestendig en energieneutraal bouwen voor de hand. Op dit gebied is er binnen de regio een klein experiment gedaan in CIV Smart Technologies met het living lab 'Verpleeg Thuis'. Tevens heeft het Groene Hart Ziekenhuis met een living lab meegedaan voor zijn eigen processen.

Doelstellingen 2030; icoonprojecten en aandachtpunten. Uitkomsten Strategische sessie 16 november 2020.

Doelstellingen 2030:

- Het Groene Hart is toonaangevend voor innovatieve woningbouw in bodemdalingsgebied.
- Er is sprake van kwalitatief hoogwaardige functiemenging van wonen en landschap.
- Voor jong en oud (en jonge hangouderen) een levendig Groene Hart.
- Onderling afstemmen van het bedrijventerreinenareaal. Hierbij is het idee geopperd om bedrijventerreinen en distributiecentra meer te verbinden met het landschap. Bijvoorbeeld door meer faciliteiten ‘ondergronds’ te realiseren.
- Binnenstedelijk bouwen met een goede mix van vrije sector en sociale woningbouw.

Voorbeelden icoonprojecten:

- Bouw nieuwe woningen versnellen. Ook buiten bestaande contouren.
    - Betere leeftijdsverdeling en daardoor instandhouding leefbaarheid en zorg.
    - Bieden van woningen aan werkenden in het Groene Hart.
    - Nieuwkoop heeft ruimte voor 1900 woningen extra.
    - Gouda heeft weinig ruimte en wil de hoogte in.
- Innovatiever bouwen:
    - Combineren parkeren en groen.
    - Tijdelijk bouwen zodat aangesloten kan worden op levensloop.
    - Groene muren realiseren.
- Investeren in marketing Cheese Valley en historische stad Gouda.

Doelstellingen 2030; Icoonprojecten en aandachtpunten. Uitkomsten Strategische sessie 16 november 2020.

Aandachtspunten genoemd door de deelnemers:

- Vele opgaven in het GH en hoe dit te combineren. O.a. de energieopgave, bodemdaling, etc.
- Leefbaarheid en bereikbaarheid kleine kernen borgen.
- Teveel inbreiding en daardoor onvoldoende groen realiseren.
- Er is meer ruimte in de plannen dan nu wordt gebouwd, o.a. door lastige besluitvorming.
- ‘Tegenstem’: alleen woningen voor eigen bewoners en niet bouwen voor nieuwe bewoners uit de omliggende steden. Dit is echter wel waar de verjonging vandaan moet komen.

Aansluiting zoeken bij programma's Zuid-Holland

Nederland staat op plek 2 in de wereld als exporteur van agrarische producten. De effecten van landbouwproductie worden in het Groene Hart goed gevoeld. Het ecologisch kapitaal staat onder druk. Vanuit de conferentie van 25 november 2019 kwam de oproep om nieuwe agrarische verdienmodellen te ontwikkelen, o.a. door verkorting van de keten en circulaire landbouw grootschalig te introduceren. Een andere kans is om de aanwezige productiekennis te exporteren naar de gebieden/landen waar de producten ook worden geconsumeerd. De omvangrijke aanwezigheid van bedrijven in de machinebouw en installatietechniek versterkt dit.

In de regiodeal is een aantal projecten opgenomen die inspelen op nieuwe verdienmodellen. Deze zijn ingestoken vanuit bodemdaling/waterbeheer, maar leveren o.a. gewassen op die dienen als bouwmateriaal. Verkorting van productieketens en exporteren van productiekennis zijn hier geen onderdeel van. Nagegaan moet worden of dit wel mogelijk is of dat er een aparte programmalijn moet komen. Hierbij kan aansluiting gezocht worden bij o.a. de programmalijn 'Feeding & Greening Megacities' van de Economic Board Zuid-Holland. Aanvullend kan gekeken worden of vrijkomend land geschikt is voor natuurontwikkeling, (kleinschalige) woningbouwinitiatieven of recreatie en toerisme.

Doelstellingen 2030; Icoonprojecten en aandachtpunten. Uitkomsten Strategische sessie 16 november 2020.

Doelstellingen 2030:

- Platteland heeft een onderscheidende rol in het realiseren van de transitieopgaven waar Nederland voor staat.
- Een landelijke regio is meer dan landbouw. Het moet een toekomstbestendig platteland zijn met o.a. energie opwekken, zorg verlenen, etc.
- Duurzaam verdienmodel voor boeren

Aandachtspunten genoemd door de deelnemers:

- Doorkruising nieuwe wegen is vaak een opmaat voor nieuwe bebouwing
- Verpaupering door het sluiten van stallen. Wel krimp veestapel, maar er is geen plan voor erna.
- Niet alleen duurzaamheid in icoonprojecten, maar integraal onderdeel van plannen.
- Verdozing en grote energieopweklocaties. Dit is weinig innovatief en biedt weinig werkgelegenheid.

Brede versterking innovatief vermogen

Naast een specifieke focus op toekomstbestendig leven en toekomstbestendige landbouw is het goed om het algemene innovatievermogen van de regio te versterken door breed innovatief MKB te ondersteunen in zijn ambities. Ook als het niet direct binnen bovengenoemde transitie-uitdagingen past. De regio heeft veel innovatieve (maak)bedrijven die in hun niche heel onderscheidend zijn. Het is wel belangrijk om deze bedrijven in contact te brengen met bovengenoemde uitdagingen om onvoorspelbare kansen niet te missen. Speciale aandacht kan gericht worden op bedrijven in de sector recreatie en toerisme. Met hen kan gekeken worden hoe hun verdienmodel verbeterd kan worden door in te springen op de specifieke kenmerken van het Groene Hart. Tenslotte is het belangrijk om het innovatief MKB in het Groene Hart zichtbaar te maken voor de buitenwereld. Dit draagt bij aan het beeld over de regio. Het platform ‘Groene Hart Werkt!’ dient hiervoor als basis.

Innovatiekracht MKB (2)

Doelstellingen 2030; Icoonprojecten en aandachtpunten. Uitkomsten Strategische sessie 16 november 2020.

Doelstellingen 2030

- Het Groene Hart is een krachtige, herkenbare, toekomstbestendige economische motor.
- Het MKB is goed aangehaakt bij de maatschappelijke opgaven waaraan gewerkt wordt. O.a. koploper duurzame bouw; domotica zorg; circulaire economie.
- Concentratie van sterke maakindustrie t.b.v. werkgelegenheid. Het innovatief vakmanschap is versterkt. En de woningbouw is afgestemd op werknemers in de maakindustrie
- Innovatieprogramma met projecten vanaf fase R&D tot scale-up financiering (met concreet loket voor support, financiering en oplossen knelpunten). Hierbij verbinding aangaan met InnovationQuarter.
- Alle ondernemers in de recreatief/toeristische sector hebben zich verbonden.
- Aandacht voor de creatieve industrie.
- Bereikbaarheidsagenda GH ten behoeve van o.a. MIRT spoor, weg, water.

Voorbeelden icoonprojecten

- Het Groene Hart bouwt letterlijk de toekomst van de Randstad
- Maakindustrie versterken
- Technohub Woerden
- Greenport Boskoop. Agro meets digital tech.
- Het Groene Hart als kenniscentrum bodemdaling/Veenweide innovatiecentrum/Slappe bodem campus: internationaal vermarkten als deltawerken 2.0
- Platform Groene Hart werkt!

Birch

Innovatiekracht MKB (3)

Doelstellingen 2030; Icoonprojecten en aandachtpunten. Uitkomsten Strategische sessie 16 november 2020.

Aandachtspunten genoemd door de deelnemers

- Gebrek aan aanwezigheid hbo
- Versnippering van het mkb
- Onvoldoende goed opgeleid personeel in relatie tot de transformatieopgaven
- Onvoldoende ruimte voor mkb-bedrijven verbonden aan het Groene Hart (familiebedrijven)
- Nu nog geen trots op ‘Made in Groene Hart’

Massa in experimenten en zichtbaar zijn als regio

Massa in experimenten/fieldlabs en uitbouw naar een investeringsagenda.
Insteek is om voor de transitieopgaven niet een paar losstaande experimenten uit te voeren, maar massa in kennis en ervaring op te bouwen door een geregisseerde keten van fieldlabs/livinglabs met uiteindelijk een bijbehorende investeringsagenda. Massa creëren past ook in de politieke en maatschappelijk trend van grote gebaren die burgers vertrouwen geven.

De coördinatie van de investeringsagenda wordt opgepakt door het op te richten Innovatiecentrum Groene Hart. Dit centrum ondersteunt ook het innovatief MKB bij hun ambities. Daarnaast is het zichtbaar maken van alle innovatie-initiatieven belangrijk – zie het volgende element - en dit wordt eveneens opgepakt door het Innovatiecentrum. Het thema vergt een fysiek innovatiecentrum, maar moet rekening houden met de grootte van de regio en het gegeven dat meerdere steden met verschillende accenten actief zijn.
Belangrijke transitieopgaven en de verdeling van fondsen vergen een zwaardere beslistafel.

Zichtbaar zijn.
Voor de werving van initiatieven, maar zeker voor de resultaten van alle initiatieven, moet gestructureerd geïnvesteerd worden in een communicatiecampagne en stakeholdermanagement. Er zijn al verschillende websites die het Groene Hart op de kaart zetten. Wel allemaal vanuit een andere invalshoek. Het Groene Hart als levendige toeristische trekpleister, als regio met fysieke uitdagingen zoals bodemdaling of als regio met een innovatieve maakindustrie. En ‘innovatieve maakindustrie’ is te breed voor onderscheidende communicatie. Een gerichte campagne en een aanpak van stakeholdermanagement biedt een uitkomst om de diverse communicatie-initiatieven te verbinden.

Vervolgstappen Strategische Agenda Groene Hart

Birch

Bidbook Nieuwe Kabinet.

De Regio Groene Hart kan een bidbook neerleggen bij nieuwe kabinet, zo werd ook gesuggereerd op 16 november 2020. Op basis van factbook, de bijeenkomst en onze ervaring met het Groeifonds/ReactEU zou de kern bijvoorbeeld kunnen zijn:

‘De regio Groene Hart wil een bijdrage leveren aan nationale ambities op het terrein van woningbouw, toegankelijke natuur, innovatief mkb, omgaan met bodemdaling en transitie van de landbouw. De regio heeft de programma’s en consortia samengesteld op het terrein van

- Toekomstigbestendig leven/wonen
- Toekomstbestendige landbouw
- Innovatief MKB
- Versterken centrumsteden en infrastructuur

Partijen in en rond het Groene Hart hebben plannen om met een investeringsprogramma van 100 miljoen in 10 jaar deze opgaven en kansen op te pakken. Zelf kunnen bedrijven, kennisinstellingen en overheden 50 miljoen inbrengen, zij doen voor 50 miljoen een beroep bij het Rijk (Groeifonds, Europees Herstelfonds et cetera, Regio Deal 2.0).

Daarnaast vergt dit aanpassing van regelingen, procedures en governance (NOVI).

Ter illustratie: concrete investeringsprojecten

- Woningbouw die mee-ademt met de bevolkingsopbouw
- Klimaatbestendig wonen: 100 drijvende woningen
- Fieldlab innovatie in mbo gedomineerde productiebedrijven
- Duurzame veeteelt: 100 bedrijven verminderen hun ruimtebeslag en uitstoot en verkorten de keten
- Mobiliteit: innovatieve mobiliteit voor kleine kernen
- Etc.

Met deze investeringsagenda kan de regio een grotere bijdrage leveren aan de woningbouwopgave van de Randstad, de maatschappelijke uitdagingen van Nederland (en de wereld) en hiermeede innovativiteit en productiviteit van de bedrijven verhogen. De toegevoegde waarde van de regio stijgt daardoor substantieel.

Te zetten stappen

1. Opstellen groslijst bestaande en nieuwe projecten
2. Bundelen en ordenen tot programma, benoemen ontbrekende projecten
3. Selecteren van drie icoonprojecten die het gehele programma kleur en herkenbaarheid geven
4. Onderbouwen van economische en maatschappelijke opbrengsten
5. Samenbrengen tot pre-bidbook
6. Bespreken in Den Haag met vertegenwoordigers politiek en departementen
7. Nader uitwerken van prioritaire programma-onderdelen

Bijlagen

- Bronnen
- Impressie Webinar ‘Strategische Agenda Groene Hart: Nu Doorpakken!’

Bronnen Factbook

- Samen aan het werk! Strategische agenda Metropoolregio Rotterdam Den Haag. 2019-2022
- Roadmap Next Economy 2016.
- MRA. Ruimtelijk-economische Actie-Agenda 2016-2020
- Ruimtelijke economische koers U10. Ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living. (2016) en Ruimtelijk Economisch Perspectief en Programma U10, update 2019
- EBU. Strategische agenda Stepping Stones 2013-2020
- Strategische Agenda Regio Midden-Holland (2016)
- Regionale Structuurvisie 2020 Holland Rijnland
- Bestuursconvenant AGW (2014)
- Groene Hart monitor (2018)
- Coalitieakkoord Alphen aan den Rijn, 2018-2022 Groene stad met Lef!
- Toekomstvisie Gouda 2030 Gouda ligt goed! (2019)
- Duurzaam en daadkrachtig, midden in de samenleving, et krachtige buurten en dorpen. Coalitieakkoord Woerden 2018-2022
- Aanbiedingsbrief Regio Deal Bodemdaling Groene Hart (2019)
- Provincie Zuid-Holland Bestuursakkoord Groene Hart 2016
- Notitie Perspectief Groene Hart 2040 in relatie tot provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht
- Provincie Utrecht. Nieuwe Energie voor Utrecht. Coalitieakkoord 2019-2023
- Provincie Zuid-Holland. "Elke dag beter. Zuid-Holland. Coalitieakkoord 2019 - 2023"
- Regeerakkoord 2017. Vertrouwen in de toekomst.
- "Nationale Omgevingsvisie. Duurzaam perspectief voor onze leefomgeving”
- Raspe, O., M. van den Berge & T. de Graaff (2017), Stedelijke regio’s als motoren van economische groei. Wat kan beleid doen?, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Start de motoren, Rapport van de commissie Hendrikx. (2013)
- Een kloppend Groene Hart, een krachtig Groene Hart! Rabobank (2012)

Birch

Impressie Webinar 16 november 2020 (1)

- Hoge opkomst (50 deelnemers)
- Goede mix van deelnemers: raadsleden; wethouders; burgemeesters; gedeputeerden, ambtenaren, vertegenwoordigers maatschappelijke organisaties
- Actieve deelname, veel ideeën
- Bouwstenen staan niet ter discussie; goed vertrekpunt
- Groei bewustwording dat er samengewerkt moet worden
- Oproep vanuit Rijk om met een Bidbook; Strategische agenda; Investeringsagenda te komen

- Veel terugkerend: trots zijn op eigen DNA, innovatiekracht bedrijven en dit ook uitstralen
- Investeringsagenda GH in bidbook

Impressie Webinar 16 november 2020 (2)

Wel aandachtspunten bij het proces dat vanaf nu gevoerd moet gaan worden

- Gebrek aan vertrouwen in bestuurslaag gemeenten
- Versnippering in bestuurlijke lagen en geldstromen
- Druk van de steden rond het Groene Hart
- Onvoldoende ruimte voor nuance
- Onvoldoende ruimte vanuit provinciaal beleid
- Niet afstemmen van onderlinge plannen
- Kritische pad Rijk haalbaar?
- Kijken naar kaarten i.p.v. werkelijke situatie in het landschap
- Invloed projectontwikkelaars en woningcorporaties
- Burgers ook betrekken
- Groot gat tussen beleid en doen

Groene Hart ontwikkelt oplossingen voor de opgaven van Nederland

Het Groene Hart heeft een unieke positie en propositie voor Nederland. Het Groene Hart is een regio waar klimaatbestendig bouwen geen wens is maar een noodzaak. Het Groene Hart is een regio waar de vergrijzing en ontgroening de vele (kleine) kernen hard raakt. En in het Groene Hart staat ecologisch kapitaal onder druk en zijn nieuwe agrarische verdienmodellen noodzakelijk. Dit alles in het hart van de Randstad waardoor verbindingen gelegd kunnen worden met de ecosystemen en opgaves die spelen in de metropolen.

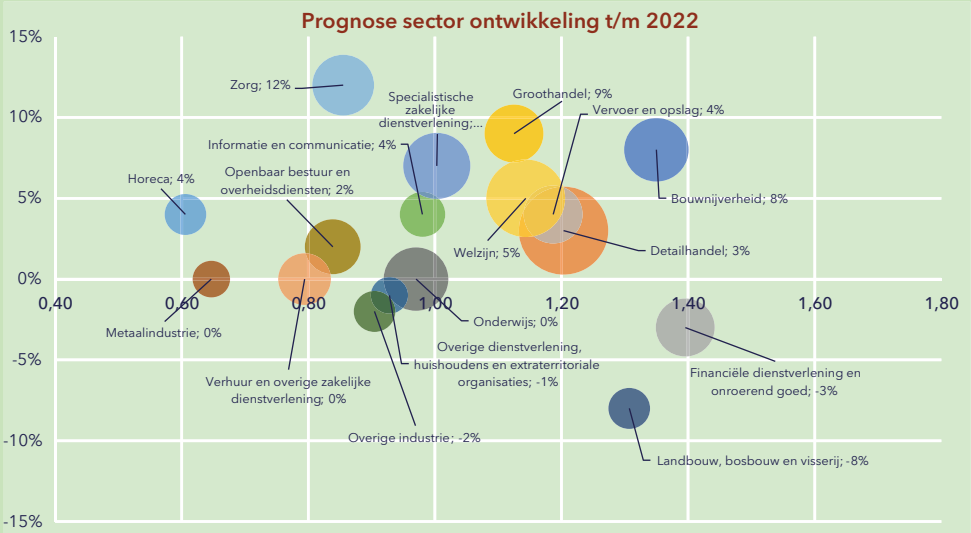

Bron: ROA (2018). * Midden - Holland wordt als illustratie gebruikt voor het Groene Hart i.v.m. databeschikbaarheid. Arbeidsmarkt Midden-Holland is een goede representatie van de gemiddelde economie in het Groene Hart. Niet alle sectoren zijn meegenomen i.v.m. databeschikbaarheid.

- De grootte van de bollen geeft het huidige aantal banen weer.
- Het getal na de sectorbeschrijving geeft de verwachte groei van de sector in het Groene Hart weer tot en met 2022.
- Een grote bol in het kwadrant linksonder is zorgelijk. Dit betekent dat er veel banen verloren gaan.
- Een grote bol rechtsboven betekent dat die sector veel nieuwe banen gaat opleveren.
- De positie op de horizontale as geeft aan of de sector in het Groene Hart gemiddeld meer of minder banen heeft dan in Nederland.

De sectoren in het kwadrant rechtsonder zijn sectoren waar wordt verwacht dat het aantal banen af zal nemen en die relatief groot zijn in het Groene Hart. Dit zijn de kwetsbare sectoren.
Voor het Groene Hart betekent dat dat het aantal banen in landbouw afneemt. Een beeldbepalende sector in de regio. Een sector die wél sterk groeit en waarin de regio relatief veel banen heeft, is de bouw. Er wordt een banengroei van 8% verwacht, in een sector die al behoorlijk veel banen oplevert.
De sectoren Horeca en cultuur zijn relatief klein in het Groene Hart, wat in coronatijd positief werkt voor de weerbaarheid. Er staan daar in vergelijking met Nederland relatief weinig banen op de tocht. Uit onderzoek van PBL, blijkt daarbij ook dat er in en rondom het Groene Hart een zeer sterke concentratie is van MKB-bedrijven in de maakindustrie, die zeer innovatief is.

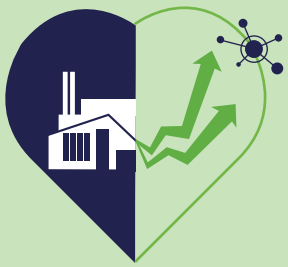

INNOVATIVITEIT VAN HET GROENE HART

Ieder jaar publiceert Birch samen met de Universiteit Utrecht de Ecosysteem-Index. Het ecosysteem voor ondernemerschap is een optelsom van elementen die samen zorgen voor een vruchtbare bodem voor ondernemerschap. De ecosysteem-index vergelijkt regio's onderling op basis van de kwaliteit van hun ecosysteem. Zie verder www.birch.nl.
Hoewel het Groene Hart op zichzelf geen COROP-regio is, is Oost-Zuid-Holland een maatgever voor het ecosysteem van in het Groene Hart. Kijkend naar de EE-index Oost-Zuid-Holland zien we dat het één van de vijf sterkste dalers is in kwaliteit van het ecosysteem tussen 2018 en 2020.
De regio is heeft met name kansen op kennis en op het gebied van netwerken en leiderschap. In andere woorden: voor een voortvarend Groen Hart moet worden geïnvesteerd in sterke connecties en moet er een organisatie komen die het voortouw neemt. Juist die connecties zijn belangrijk voor innovatie, in een regio die veel MKB kent.

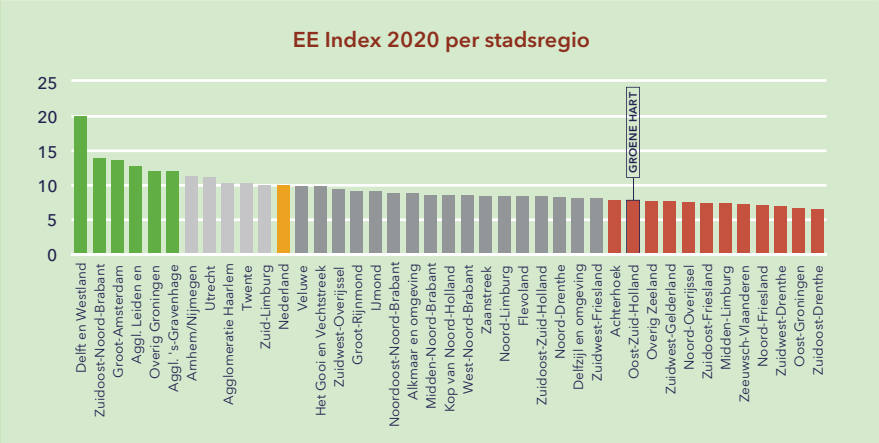

	Oost - ZH	△
Instituties	0,98	↘
Cultuur	0,93	↘
Infrastructuur	1,18	—
Vraag	0,76	↘
Financiering	0,91	↘
Talent	0,91	↘
Kennis	0,66	↘
Diensten	0,96	—
Netwerken	0,33	↘
Leiderschap	0,19	↘
Totaalscore	7,81	

Noot: delta is gebaseerd op de verandering tussen de metingen.

= Score < 0,95 = Score >1,05

INDICATOR (2017)	Nederland	Groene Hart	Regio Food Valley	MRA	MRDH
ECOLOGISCH KAPITAAL	52	49	56	50	47
Afval en grondstoffen	46	46	48	38	30
Energie	50	48	48	57	53
Bodem	54	52	60	50	46
Lucht	74	77	78	75	70
Hinder en calamiteit	56	54	69	45	42
Water	38	28	35	30	36
Natuur en landschap	50	40	50	54	54

TOEKOMSTBESTENDIGE LANDBOUW IN HET GROENE HART

Hoewel het Groene Hart een relatief grote hoeveelheid 'groen' heeft in vergelijking met omliggende meer stedelijke gemeenten, blijft het ecologisch kapitaal achter ten opzichte van de andere (landelijke én stedelijke) regio's. Met name op de elementen water(kwaliteit) en Natuur & Landschap scoort het Groene Hart laag. Dit is opvallend voor een gebied met veel groen zoals het Groene Hart.
Om te verbeteren moet het Groene Hart dus met name investeren in Water en Natuur & Landschap. Water heeft te lijden onder de grote aanwezigheid van landbouw en ook Natuur & Milieu wordt negatief beïnvloed door de aanwezigheid van de landbouw.

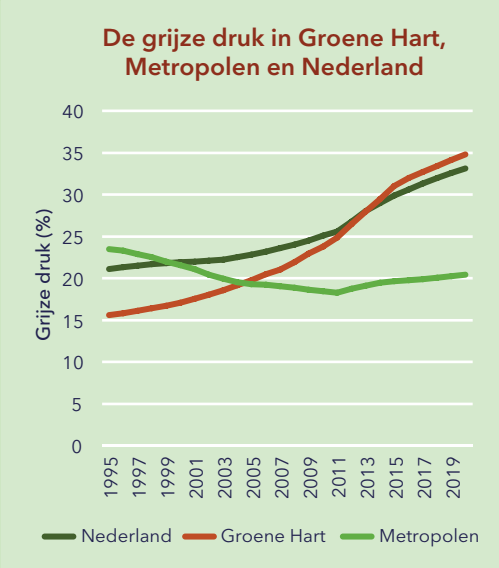

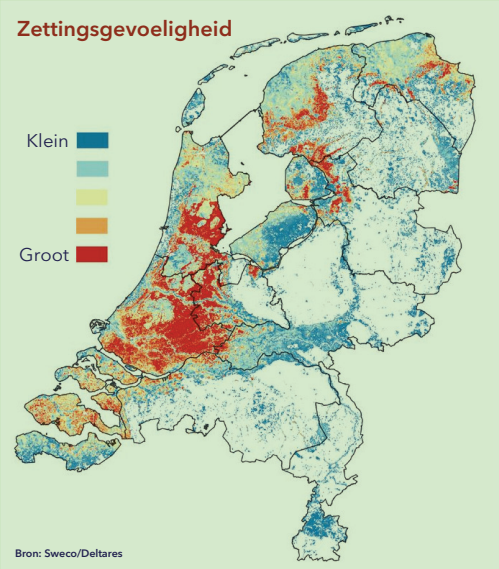

TOEKOMSTBESTENDIG LEVEN IN HET GROENE HART

Het Groene Hart was halverwege de jaren '90 een regio waar meer dan gemiddeld veel jonge mensen woonden. Deze verhouding is in de afgelopen 25 jaar omgekeerd en de regio kent nu een grotere grijze druk dan gemiddeld in Nederland. Dat geldt met name voor het landelijke gebied van het Groene Hart. Dat heeft implicaties voor de vraag naar woningen en bij iedere levensfase behorende voorzieningen. Als het Groene Hart deze trend wil keren zal het daar specifiek beleid om moeten vormen. Voorzien in de behoeftes van oudere bewoners en aantrekkelijk worden voor jonge inwoners/gezinnen.

Het Groene Hart staat voor grote veranderingen op het gebied van wonen. Zowel op bouwgebied, als op maatschappelijk gebied. Zeker ook omdat Gouda en Woerden zijn aangewezen als dragers van de verstedelijkingsopgave.
Een probleem waar het Groene Hart echter mee te maken heeft, is zetting van de bodem (bodemdaling). Dit heeft grote gevolgen voor de woningvoorraad in het Groene Harten het gebruik van landbouwgrond.

Deze unieke positie willen we uitwerken in drie bouwstenen voor de Strategische Agenda van het Groene Hart. Hierin wordt gewerkt aan oplossingen voor bovengenoemde opgaves die tegelijkertijd het verdienmodel van de bedrijven in de regio vergroot. Succesvolle innovaties kunnen worden geëxporteerd naar andere regio's in Nederland en zelfs de wereld. Dat is onze propositie.

De drie bouwstenen zijn:

- Toekomstbestendig Leven in het Groene Hart
- Toekomstbestendige Landbouw in het Groene Hart
- Versterken Innovatiekracht MKB

REGIONALE SAMENWERKING
ALPHEN AAN DEN RIJN
GOUDA
WOERDEN

Birch

In het uitgebreide factbook vindt u aanvullende inzichten over het Groene Hart. Op te vragen via info@birch.nl

Ruimtelijke ontwikkeling als motor voor een landschap van hoge kwaliteit

BOUWSTEEN VERSTEDELIJKING

Een sterke regio in de Deltametropool

Te midden van de grote metropolen wordt onze streek gekenmerkt door een karakteristiek landschap met veel groen en water. De gemeenten Alphen, Gouda en Woerden bieden de regio die complete steden met vitale kernen. De steden zijn knooppunten in de polycentrische metropool die de Randstad is. De regio biedt een complementair aanbod aan de omliggende grote steden en is er goed mee verbonden. Bovendien vervult de regio een belangrijke rol in de verstedelijking van de Randstad. Enerzijds door het bieden van een aantrekkelijk landschap, anderzijds door een complementair woon- en werkaanbod te bieden. Hoe langer hoe meer vormen Alphen, Gouda en Woerden een onmisbare schakel binnen de verstedelijking van de Randstad. In Alphen, Gouda en Woerden woon je als je in het groen wilt wonen, wel nabij maar niet in een grote stad. Ruim, betaalbaar, rustig én midden in het groen. Je bent zo in het buitengebied voor recreatie en sport. En door de goede ontsluitingen per weg en (hoogwaardig) OV ook zo in de nabijgelegen metropolen. Kleinere kernen zijn goed ontsloten via de knooppunten Alphen, Gouda en Woerden. We bieden een eigen compleet voorzieningenniveau, veel werkgelegenheid en profiteren van de werkgelegenheid en het hoge voorzieningenniveau van de grote steden. We hebben wel de lusten, maar niet de lasten (drukte, grotere onveiligheid) van een grote stad.

Door de unieke positie van het Groene Hart tussen drie metropolen in kenmerkt de regio zich door een hoge mate van de aanwezigheid van banen op pendelafstand.

Onze gemeenten zijn aantrekkelijk voor gemêleerd publiek. Voor lager en middelbaar hoogopgeleide mensen die voornamelijk het MKB in de omgeving of in de zorg in de grote steden werken. En voor hoogopgeleide gezinnen die werken in de grote steden maar in een groene omgeving of geboortestad willen wonen. Steeds meer blijkt dat onze gemeenten een plek worden voor gezinnen die uit de grote steden vertrekken en bij ons een **betaalbare, gezonde en bereikbare** woonplek vinden.

Vitale steden in een vitale regio

Onze steden hebben een krachtig en divers MKB. Hiermee levert de regio een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie: het MKB biedt ruim 70% van de werkgelegenheid en ruim 60% toegevoegde waarde aan het BBP. De drie grote gemeenten concentreren zich vooral op handel en verschillende soort van dienstverlening, terwijl kleinere gemeenten sterker geconcentreerd zijn in landbouw, industrie en recreatie en toerisme. In vergelijking met de omliggende metropolen is er relatief veel mbo-geschoolde bevolking actief in het Groene Hart. Er is geen overheersend economisch cluster of multinational. Er zijn juist veel "hidden champions"; koplopers op het gebied van innovatie, die individueel contact hebben met onderzoeksinstituten, universiteiten en hogescholen. Snelgroeiende bedrijven zijn in ICT, maakindustrie en dienstverlening actief. Opvallend is dat de bedrijven in de steden en omliggende dorpen elkaar ondersteunen, dienen en met elkaar samenwerken. Dit is een goede basis die verder benut kan worden.

Ontwikkelingen

Er zijn ontwikkelingen gaande die voor de stedelijke ontwikkelingen van Alphen, Gouda en Woerden van belang zijn. Binnen de economie is het strategisch accent verschoven van efficiency naar innovatie. Middelgrote steden dreigen iets van hun concurrentievoordeel aan de metropolen te verliezen. Metropolen zijn in het voordeel omdat zij over meer stedelijke massa en dichtheid en daarmee samenhangende agglomeratievoordelen beschikken. Daarnaast hebben ze met hun universiteiten en hogescholen de voor de kenniseconomie noodzakelijke infrastructuur in huis.

Ondertussen leidt de enorme druk op de woningmarkt in combinatie met de nadruk op binnenstedelijke woningbouw, tot transformatie van bedrijventerreinen. Bedrijven met vaak laag en middelbaar opgeleid personeel, worden uit de (grote) steden gedreven. Hun werknemers zijn minder bereid om lang te reizen voor werk, deels ingegeven door de hoge kosten ervan. Tegelijkertijd is het MKB een speler van belang in groeiende sectoren als de duurzaamheidssector (energietransitie), en de bouw, waarvoor technisch, vaak MBO-geschoold personeel nodig is.

Kansen

Deze ontwikkelingen vragen om aandacht voor verbinding van onze bedrijven met de kenniseconomie van de Randstad. Ze bieden gezien de aard van onze economie ook kansen. De sleutel zit in *nabijheid en complementariteit*.

Onze regio biedt kansen die in de metropolen steeds minder geboden kunnen worden.

Onze krachtige en diverse MKB is complementair aan de economie van de grote steden. De kenniseconomie heeft het MKB nodig. Wat bedacht wordt moet ook gemaakt worden en heel wat ondersteunende diensten en producten worden door het MKB geboden. Alphen, Gouda en Woerden hebben nog fysieke ruimte voor groei van deze bedrijvigheid, die in de stad steeds minder plek krijgt. Onze ligging in de directe nabijheid van de grote steden maakt dat

we aantrekkelijk zijn voor bedrijven die op een goed te bereiken locatie wil zitten maar niet de hoofdprijs kunnen of willen betalen. Daarnaast worden er kansen gezien voor circulaire bedrijvigheid.
De nabijheid bij de metropolen biedt kansen om het MKB goed aan te sluiten op de kenniseconomie. Diverse bedrijven – onder andere in de maakindustrie - weten al kennis- en onderwijsinstellingen aan zich te binden voor innovatie en onderwijs. Door het opstellen van een onderwijsagenda, kan deze ontwikkeling versterkt worden.

Als we deze kansen verzilveren bieden wij werkgelegenheid die in de metropolen steeds minder te vinden is en goed aansluit op ons inwonersprofiel. Dit gaat zowel om laaggeschoold als hoger geschoold werk. De beschikbaarheid van werk in de eigen regio beperkt bovendien de nu hoge woonwerkpendel. Naast effecten op klimaat en leefbaarheid, is dit voor lagere inkomensgroepen van groot belang, mede ingegeven door hoge reiskosten. We verwachten tegelijkertijd meer werk voor hoger opgeleiden, al zal een deel bereid blijven te reizen naar de metropolen, waar zij makkelijk en snel kunnen komen. Dit is niet louter ongunstig, omdat het ook tot een hogere OV-vervoerswaarde leidt en dus een betere dienstregeling. Dit komt de bereikbaarheid weer ten goede.
Een grotere regionale werkgelegenheid levert tot slot een bijdrage aan de vitaliteit van onze steden, vanwege werkgelegenheid, vitale bedrijventerreinen en de bijdrage van bedrijven aan verenigingsleven en cultuur.

Wat is hiervoor nodig

- Omdat AGW complementaire woonmilieus bieden in de Randstad, en hoe langer hoe meer onderdeel zijn van de grootstedelijke systemen, zijn goede verbindingen naar de grote steden essentieel. Zeker nu blijkt dat als maar een klein deel (6%) van de werknemers in plaats van de auto het OV pakt, files verdwijnen. Vervolgens profiteren omliggende kernen als ook zij vanuit de knooppunten bediend worden.

- Voldoende (schuif)ruimte voor bedrijvigheid om groei van het MKB mogelijk te maken, inclusief goede bereikbaarheid bereikbaarheid richting het achterland; een essentiële factor in het ondernemers- en vestigingsklimaat voor een goed florerend MKB. Bestaande bedrijventerreinen opwaarderen en beter benutten en uitbreiden waar nodig.
- Realiseren van voldoende, betaalbare woningen, waaronder zeker ook eengezinswoningen. We bieden ruimte aan de sterk groeiende belangstelling om in het Groene Hart te komen wonen, zo voorkomen we verdringing op de woningmarkt en behouden we onze gedifferentieerde bevolkingssamenstelling, waar ook lage en middeninkomens kans hebben op een eengezinswoning. Deze gemeleerde bevolkingssamenstelling kunnen we een volwaardig voorzieningenniveau bieden.
  Aanvullende voordelen zijn het beperken van de negatieve woonwerkpendel voor mensen die in onze regio werken en de groei van de beroepsbevolking voor het bedrijfsleven.
- Het bieden van een aantrekkelijk woonmilieu met volwaardig voorzieningenniveau dat voor velen aantrekkelijk en betaalbaar is. Onze woonmilieus zijn complementair aan die van de grote steden met hun (steeds) hoge(re) dichtheden. We versterken de ruimtelijke elementen van de middelgrote steden die goed gewaardeerd worden: een groen en gezond woonmilieu dat geschikt is voor een gemêleerde groep inwoners, in het bijzonder voor gezinnen.

Doelstellingen 2030

AGW ontwikkelen zich tot volwaardige knooppunten in het knooppuntennetwerk van de Deltametropool. Zij worden ontsloten via hoogwaardig, hoogfrequent openbaar vervoer en goede (snel)fietsroutes. Aanvullende routes en stations als Gouweknoop en Hazerswoude Rijndijk en studie naar kansen voor verbinding Rotterdam Schiphol via Zoetermeer, Gouwknoop en Alphen.

Verstedelijking faciliteert verbonden vitaliteit waarbij zowel de knooppunten AGW als omliggende kernen profiteren van een goed voorzieningenniveau, aantrekkelijk en betaalbaar woonmilieu en voldoende werkgelegenheid nabij.

Kracht van het landschap

Voor onze regio is het open cultuurhistorische landschap van grote waarde. De kwaliteit van het Groene Hart is een belangrijke vestigingsfactor. Zowel voor het Groene Hart zelf als voor MRDH, MRA en Utrecht. De steden in het Groene Hart blijken steeds aantrekkelijk te zijn voor de eigen inwoners en mensen van buiten. Vaak gaat het om gezinnen die de grote steden verlaten omdat zij geen passende woonplek kunnen vinden, deze steden te druk vinden en de groene opzet van AGW en het nabijgelegen landschap waarderen.

Ontwikkelingen

Niks doen is geen optie is wellicht de beste samenvatting van de opgaven waar het Groene Hart voor staat. De toekomst van de landbouw staat onder druk. Bodemdaling, stikstofproblematiek, verzilting, aantasting van de biodiversiteit en het afnemende aantal banen vragen om oplossingen. Ook al omdat de landbouw fungeert als drager voor het landschap. Er zijn toekomstbestendige dragers nodig.

Meerdere ruimteclaims vragen om zorgvuldige inpassing in het landschap. Er is ruimte nodig voor energieopwek, bedrijventerreinen en woningbouw. We kunnen en willen het ons niet permitteren om hieraan geen ruimte te geven, gezien de hoge spanning op de woningmarkt. Bedrijven en dus lokale werkgelegenheid lopen tegen grenzen en de transitie naar duurzame energie vraagt om locaties voor energieopwek. Als deze ruimteclaims niet zorgvuldig worden ingepast dreigt verrommeling van het landschap.

Ten aanzien van woningbouw speelt dat binnenstedelijke ontwikkeling tegen grenzen aanloopt. In sommige gevallen raken binnenstedelijke locaties uitgeput en we willen tegelijkertijd ook bedrijven de ruimte willen bieden. Om verdringing op de woningmarkt te voorkomen is het zaak om ook naar de randen van enkele steden en kernen te kijken.

In alle gevallen is het zaak om goed te kijken naar de kwaliteit van het landschap, dat niet overal even hoog is. De hoogwaardige onderdelen vragen om bescherming, laagwaardige onderdelen juist om versterking.

Landschap als kans

Evident is dat we ons open landschap willen behouden. Het waardevolle buitengebied gebruiken we als plek waar agrariërs met duurzame, toekomstbestendige verdienmodellen fungeren als dragers van het landschap, waar natuurlijke waarden worden versterkt, het landschap beter kan worden beleefd waarin de recreatiever sector een grotere rol speelt.
Op een aantal locaties zijn er kansen om de kwaliteit van stadsranden te versterken via landschappelijke verstedelijking. Door middel van "landschapsplannen" kunnen harde overgangen tussen stad en landschap verbeterd worden. Deze plannen gaan uit van een ecologische raamwerk waarbinnen de functies wonen en werken worden gecombineerd met (nieuwe) natuur en water. Woningbouw staat het landschap niet in de weg, maar levert een bijdrage aan biodiversiteit, klimaatbestendige inrichting en groene en gezonde steden.

Doelen 2030

We zoeken nieuwe dragers voor het landschap:

- Agrariers met toekomstbestendige verdienmodellen.
- landschappelijke verstedelijking: benutten van woningbouwlocaties voor landschappelijke verstedelijking om de woningbehoefte in goede banen te leiden en nieuwe dragers voor het landschap te realiseren.
- Een sterke recreatieve sector met goede, meerdaagse mogelijkheden om het Groene Hart te beleven.

REGIONALE SAMENWERKING
ALPHEN AAN DEN RIJN
GOUDA
WOERDEN

Platform Groene Hart Werkt!

2017-2020

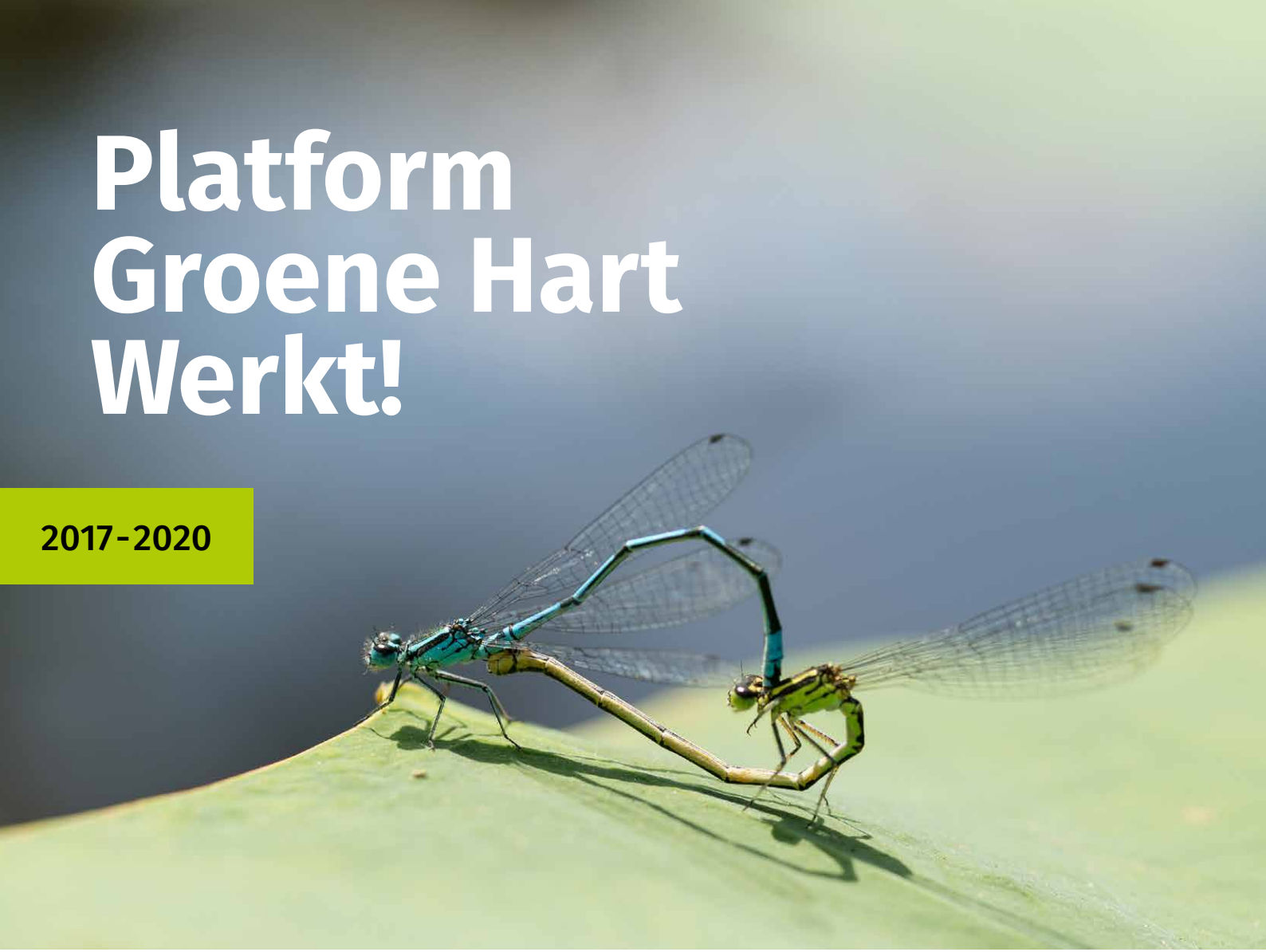

Hét regionale platform voor circulaire economische initiatieven in het Groene Hart

INSPIREREN - VERBINDEN - FACILITEREN

Groene hart werkt!

Samenwerking PGHW! met Economic Development Board Alphen a/d Rijn
Vlnr Ingrid de Galan, Johan van Veen, Joost Berkhout en Yolanda Ledoux

Inhoud

Voorwoord →

PGHW! in cijfers →

Interview: Blue Linked →

Project: Move2Social Groene Hart →

Project: Waterstof →

Interview: mboRijnland →

Project: CIV Smart Technology →

Project: Kom Binnen Bij Bedrijven →

Interview: WPT Biobased →

Project: H_2Onderwijs- en Demonstratiebus →

Project: Bodemdaling polder Bloemendaal →

Interview: D!vers Woerden →

Project: Stedelijke herstructurering →

Project: Topsurf Veenweidegebieden Hazerswoude →

Interview: De Terugwinning →

Project: Parksharing →

Project: CIRCO Track ‘Circulaire Kaassector’ →

Interview: Veezel© →

Project: Groene Hart Circulair →

Project: Groene Hart Kaasacademie →

Nawoord →

Bouwen aan een circulaire economie doe je niet alleen

Samenwerken en verbinden, daar is het ons om te doen. De gemeenten Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden (AGW) besloten ruim vijf jaar geleden een aantal bestuurlijke tafels in te richten om het beste in elkaar naar boven te halen, best practises te delen en te leren van elkaars successen. De bestuurlijke tafel 'Economie', met een focus op circulariteit, was er één van. Samen met de twee andere tafels 'Infra & Bodem' en 'Vrije tijd & Groen' kreeg de zogenaamde AGW-samenwerking in het Groene Hart vorm en inhoud.

Bouwen aan de circulaire economie doe je niet alleen. Steeds meer bedrijven en onderwijsinstellingen haakten aan en raakten betrokken. In 2017 was de samenwerking toe aan een nieuwe stap: met steun van de provincie Zuid-Holland en de AGW-samenwerking transformeerde de bestuurlijke tafel Economie naar een informeel triple helix platform: **Platform Groene Hart Werkt!**. Overheden, ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen werden uitgedaagd samen te werken binnen het platform en zo een bijdrage te leveren aan de verduurzaming van het Groene Hart. Met als alles overkoepelend doel: een volledig circulaire economie in het Groene Hart in 2050. De activiteiten die wij organiseren en de projecten die wij ondersteunen dragen hier aan bij. In het verlengde hiervan willen we de propositie van de regio versterken als uniek gebied met zowel landelijke als stedelijke kenmerken, waar volop mogelijkheden zijn voor het ontwikkelen van circulaire initiatieven.

Met trots vertel ik u dat ik als voorzitter van dit energieke platform het netwerk heb zien groeien van 50 naar ruim 500 deelnemers, waaronder tien gemeenten in het Groene Hart. Wij zijn erin geslaagd de regio een geweldige impuls te geven: onze investering van € 5 ton aan de start is verdriedubbeld tot € 1,5 mln aan co-financiering voor projecten. In het boekje dat voor u ligt, leest u over de innovatieve en duurzame projecten die wij de afgelopen jaren steunden. Ook -en wellicht nog belangrijker- laten wij onze Groene Hart 'koplopers' aan het woord. Een koploper in de eigen branche of in de manier waarop zij hun ambitie willen realiseren of hebben gerealiseerd. Leest u vooral hun verhaal.

We zijn er nog lang niet, maar de ambities zijn groeiende. Hergebruik van reststromen, CO_2-reductie, ontwikkelingen op het gebied van waterstof en emissievrij transport: diverse circulaire kansen. Dit vraagt om een blijvende samenwerking. Ons platform wil daarin graag een rol blijven vervullen en neemt haar taak als aanjager van de circulaire economie richting 2050 serieus. Samen maken we het Groene Hart nog groener!

"Overheden, ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen worden uitgedaagd samen te werken binnen het platform en zo een bijdrage te leveren aan de verduurzaming van het Groene Hart."

George Becht
Wethouder gemeente Woerden / Voorzitter Platform Groene Hart Werkt!

5 teamleden platform

1 inspiratiefilm over Platform Groene Hart Werkt!

€ 1.551.980 co-financiering aan regionale projecten in het Groene Hart

4 nieuwsbrieven
1 special

2 webinars

7.053 uur besteed aan de Groene Hart-regio voor activiteiten en projecten

520 deelnemers

10 deelnemende gemeenten (bestuurlijke steun)

1 innovatiereis

5 kenniscafés
waterstof, aanbesteding waterstofvoertuig, natuurvezels, circulair bouwen, bouw waterstoftankstation

2 provincies (Zuid-Holland en Utrecht)

267 volgers op LinkedIn

70 sprekers tijdens platform-bijeenkomsten

157 volgers op Twitter

6 platform-bijeenkomsten

11 projecten ondersteund

8 onderwijsinstellingen

446 bezoekers bij platform-bijeenkomsten

Foto: Blue Linked

Blue Linked

Uw partner in duurzaam blauw

Aan het woord: **Michaël Laterveer**, directeur **Blue Linked**

Blue Linked is een innovatieve onderneming op het gebied van het mariene milieu. De kernactiviteiten zijn circulaire viskweek, herstelprojecten van koraalriffen met seksuele voortplantingstechnieken, consultancy en management. Blue Linked werkt vanuit een wetenschappelijke achtergrond in de mariene biologie, gecombineerd met ruime praktijkervaring in publieke aquaria en kweektechnieken. Blue Linked is pionier in circulaire viskweek.

Wat is circulaire viskweek?

Aquacultuur, oftewel visteelt, lijkt een veelbelovende sector voor het garanderen van de menselijke voedselvoorziening. Het is de voedselproductiesector die momenteel de grootste groei kent. Maar hoe kan je deze sector zo duurzaam mogelijk vormgeven? Dat was de vraag die mariene bioloog Michaël Laterveer zich een aantal jaren geleden stelde. Circulaire zeeviskweek was zijn oplossing. Een begrip waarmee hij al bezig was voordat de term bestond. “Het systeem dat wij bij Blue Linked gebruiken, is 100% gesloten. Alles wat in het systeem wordt gebracht, wordt verwerkt tot producten. Er blijven geen afvalstoffen over. Dat is de kern van circulariteit. Daarbij kan het systeem jaren draaien en kunnen verschillende vissoorten tegelijk worden gekweekt.”

Dat is echter niet de enige drijfveer die Michaël stuurt. Vanuit de behoefte iets te willen terugdoen voor de oceaan om zodoende visserijpopulaties of biodiversiteit te versterken, ontwikkelde hij circulaire viskweek. “Mijn motto daarbij is ‘Eén vis op je bord, één vis in de zee’.”

Wat houdt het project ‘Broedhuis van de Toekomst’ in? Waarom moet dit er komen?

De core business van Blue Linked is het opkweken van vislarven tot pootvisjes: jonge visjes die overschakelen van levend voer op droogvoer en met dat dieet opgroeien tot volwassen exemplaren. Het unieke waterzuiveringssysteem dat zijn werking voor kwetsbare zeedieren (waaronder koralen) had bewezen, bleek ook te werken voor het opkweken van vislarven tot pootvisjes. Michaël licht toe: “Om vislarven op te kweken tot juveniele visjes zijn eencellige algen en voedseldiertjes nodig. Traditiegetrouw worden deze onderdelen van de voedselketen binnen de aquacultuur afzonderlijk gekweekt. Bij Blue Linked gebeurt dit in één systeem. Het ‘Broedhuis van de Toekomst’ is dé praktijkplek in Hazerswoude-Dorp waar wij kennis en ervaring opdoen voor deze innovatie in de aquacultuur. Andere manieren van kweken worden getest en verschillende ecologische elementen worden toegevoegd. Na ongeveer een maand is de vislarve uitgegroeid tot een pootvisje en kunnen deze visjes uit het kweeksysteem worden gehaald om in uitgroeisystemen tot consumptieformaat te laten opgroeien. Na een herstelperiode voor de algen en voedseldiertjes van anderhalve maand kunnen weer nieuwe vislarven aan het systeem worden toegevoegd. Zo kunnen wij een aantal keren per jaar circulair op een diervriendelijke en duurzame manier kweken binnen één systeem. Mijn vis noem ik dan ook wel ‘scharrelvis’, omdat ze gewoon lekker kunnen rondscharrelen.”

> “Circulaire viskweek, een nieuwe tak van sport in het onderwijs.”

> “Ons motto is:
> één vis op je bord,
> één vis in zee.”

De circulaire viskweek is van groot belang voor de voedselproductie. Michaël legt uit: “In de aquacultuur is er – als je het over zeevissen hebt – in de opkweekfase een overleving van slechts 10-15%. Bovendien zijn er veel problemen als het gaat over vorm, kleur en resistentie, omdat de hele voedselketen is opgeknipt. Met het gesloten systeem bij Blue Linked ligt het percentage van overleving maar liefst op 80-90%.”

Wat zijn de succesfactoren?

Het succes van de circulaire viskweek is met name het hoge overlevingspercentage van de pootvisjes door het gesloten systeem. “Betere gezondheid, vitaliteit, kleur en vorm van de visjes leveren een meer waardevolle vis op. Maar dat niet alleen. Via de circulaire viskweek is het mogelijk een genetisch diverse kweek te realiseren of met de seizoenen mee te kweken. Ook vissoorten die via de traditionele aquacultuur niet gekweekt kunnen worden doordat niet kan worden voorzien in de voedselbehoefte van de vislarven, zoals bijvoorbeeld bij tonijn en heilbot, kunnen in het Broedhuis van de Toekomst wel worden opgekweekt.”

Waar liggen voor jou de uitdagingen?

“Mijn grootste uitdagingen liggen op het realiseren van acceptatie binnen de sector”, aldus Michaël. “De wereld van aquacultuur is vrij conservatief. Het is mijn overtuiging dat mens en natuur in de juiste verhoudingen moeten kunnen samenleven. Het is van belang een businessmodel te formuleren met oog en respect voor de natuur. Niet alleen het behalen van financieel gewin, maar ook winst op het vlak van natuurvriendelijkheid en dierwelzijn is voor mij groot goed. Omdenken noem ik dat.”

Het vinden van financiële slagkracht en partners blijkt een lastige. “Om de pootvis te laten uitgroeien tot een vis voor consumptie is een uitgroeifaciliteit nodig. Dit vergt aanzienlijke investeringen en heeft een relatief lange terugverdientijd. En door een gebrek aan uitgroeifaciliteiten in Nederland, worden er geen bedrijven die pootvisjes produceren opgericht. Een kip-en-het-ei-situatie dus.” Blue Linked blijft echter op zoek in de overtuiging dat er ondernemers zijn die deze beproefde methode een waardevolle aanvulling voor het mariene milieu en een verduurzaming van de voedselketen vinden en hierin willen investeren.

Wat is de toegevoegde waarde van PGHW!?

“PGHW! heeft een waardevolle ondersteuning geboden. Niet alleen het advies om een LEF-subsidie* aan te vragen, maar ook het inzicht in welke spelers in het veld voor mij relevant zijn, hielpen mij destijds verder. Een aantal jaren geleden ontving Blue Linked daarnaast een kleine financiële bijdrage om een businessplan te kunnen schrijven en technische tekeningen te kunnen maken. Dat was heel welkom. Meedenken is de verbinding die het platform zo waardevol maakt.”

Wat is de toekomstdroom voor Blue Linked?

Hoewel Michaël aangeeft dat dit toch wel een moeilijke vraag is, laat het antwoord niet lang op zich wachten. “Hét ultieme doel, ja zelfs mijn droom, is deze nieuwe manier van kweken voor mariene soorten in de markt te zetten. Niet alleen door middel van innovatieve ideeën en duurzame technieken, maar tevens met een duurzaam businessmodel. Mét wederkerigheid naar onze planeet. In mijn visie dient dat een wezenlijk onderdeel van een moderne onderneming te zijn. Acceptatie door de markt is daarbij onontbeerlijk.”

Desgevraagd beaamt Michaël dat de acceptatie natuurlijk al start in de schoolbanken. En in zijn bedrijf brengt hij dit in de praktijk. Blue Linked is een erkend leerbedrijf en heeft al tientallen jonge mensen opgeleid, uiteenlopend van middelbare scholieren tot universitaire studenten. Michaël: “In mijn optiek moet circulaire viskweek een nieuwe opleiding worden binnen de aquacultuur. Een aparte tak van sport zogezegd. De jonge generatie moet ervaren hoe mooi de oceanen zijn en op welke manier we die toekomstbestendig kunnen laten zijn.”

* LEF = lokaal economisch fonds Gemeente Alphen a/d Rijn

Sustainable Development Goals

PGHW! ondersteunt de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (sustainable development goals) van de Verenigde Naties. Deze vormen de mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030.

Meer informatie:
Sustainable Development Goals

Project: **Move2Social Groene Hart**

Ludo de Gruijter, deelnemer aan Move2Social, wil een bedrijf starten voor het kweken van oesterzwammen op koffiedik:

“Het sociale aspect is voor mij dat ik aan de ene kant een duurzaam product creëer en aan de andere kant een plek bied voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.”

Bedrijfsleven, overheid en onderwijs startten in oktober 2019 een regionaal versnellingsprogramma voor ondernemers die maatschappelijke impact (willen) maken. 12 ondernemers (starter of gevestigd) uit Alphen a/d Rijn, Waddinxveen en Zoetermeer namen deel aan het ondersteuningsprogramma van drie maanden om hun sociale onderneming te starten of op te schalen.

Samen met experts uit het bedrijfsleven, de onderwijssector en de overheid werkten zij een businessplan uit dat de ontwikkeling van hun sociale onderneming vorm geeft. Het programma dat in totaal drie maanden duurde, omvatte workshops, expertmeetings, begeleidend mentorschap en business coaching. Onderwerpen als ‘(alternatieve) financieringsvormen’, ‘impact meten’ en ‘samenwerken met publieke partijen’ zijn uitvoerig behandeld. Ter afronding van het programma pitchten alle 12 ondernemers voor een publiek van publieke en private investeerders en andere belangrijke spelers uit de regio hun business case en deelden zij hun hulpvraag. Zo kwamen zij in contact met financiers en anderen die hen konden helpen met de doorontwikkeling.

Aanleiding voor de start van Move2Social is een adviesrapport van de Sociaal-Economische Raad (SER) aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hierin is de voorspelling opgenomen dat in de toekomst 6 tot 10% van de Nederlandse economie uit sociale ondernemingen bestaat. De SER adviseert kenniscentra in te richten en samenwerkingen tussen sociale ondernemingen te stimuleren. Naast de drie gemeenten maakten de provincie Zuid-Holland, Rabobank Haaglanden en adviesbureau KplusV en Platform Groene Hart Werkt! dit programma mogelijk. Move2Social is ook in een aantal andere regio’s actief.

Meer informatie:
Move2Social Groene Hart
KplusV

Project: **Waterstof**

24-uur Waterstof Challenge

Lennart van der Burg, TNO:

“Waterstof kan ons energie-systeem balanceren in de opslagfunctie.”

Eén van de onderwerpen in de circulaire economie die momenteel volop in de schijnwerpers staan, is ‘waterstof’. Waterstof gemaakt van groene energiebronnen (zon, wind etc.) is een schone en emissieloze energiedrager die een goede aanvulling is op groene stroom. Waterstof levert hiermee een belangrijke bijdrage aan de energietransitie. Veel bedrijven in het Groene Hart zien dit en ontplooien initiatieven op dit vlak.

Platform Groene Hart Werkt! draagt bij aan verschillende deelprojecten op het gebied van waterstof. Niet alleen ter inspiratie, maar ook om verbindingen te leggen tussen partijen die eenzelfde doel voor ogen hebben of door bijeenkomsten op dit vlak te organiseren. In de vervoersbranche bijvoorbeeld is de aandacht vooral gericht op het doorbreken van de kip-en-het-ei-situatie: geen waterstof-voertuigen = geen vulpunten; geen vulpunten = geen waterstofvoertuigen.

Een greep uit de activiteiten die het platform op het gebied van waterstof onderneemt of ondersteunt:

- H_2Onderwijs- en Demonstratiebus, zie pagina 30
- Ecorunner 8, ontworpen door studenten van de TU Delft (destijds de meest efficiënte waterstofauto; inmiddels is de Ecorunner 10 al een feit)
- Ondernemersinitiatief voor een waterstoftankstation en productie-unit in Woerden
- 24-uur Waterstof Challenge start Waddinxveen (2019, 2020)
- Kenniscafé ‘Waterstof als brandstof voor voertuigen’ in Alphen a/d Rijn
- Webinar Waterstof
- Innovatiereis Waterstof (uitgesteld vanwege het coronavirus)
- Animatie reeks ‘Waterstof voor groentjes’ met Witteveen+Bos
- Ondernemersinitiatief ‘Waterstof bij de boer’
- Ondernemersinitiatief ‘Groene Hart waterstof’ (waterstof uit gras)
- Clean energy hub - A12 corridor

Met samenwerkingspartners zoals onder andere de provincies Zuid-Holland en Utrecht, de regionale Omgevingsdiensten Midden- en West-Holland, diverse ondernemers, RVO, H_2platform, ECUB, TNO, TU Delft en mbo Rijnland wordt een gezamenlijke aanpak gestimuleerd en toegewerkt naar een regionaal waterstof-programma in 2021.

Ecorunner 8, waterstofauto ontworpen door studenten van de TU Delft, foto: Team Ecorunner

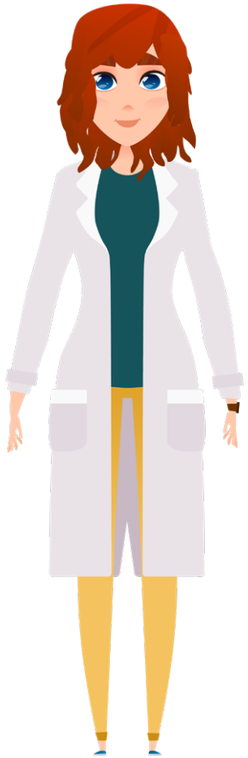

Fenna uit de animatiereeks 'Waterstof voor groentjes', door Sietsema Productions

Documentaire 'The making of the H_2Onderwijs- en Demonstratiebus'

Er wordt hard gewerkt aan een documentaire over 'The making of the H_2Onderwijs- en Demonstratiebus'. Deel 1 is inmiddels gepubliceerd.

Deel 1:
'The making of the H_2Onderwijs- en Demonstratiebus'

24-uur Waterstof Challenge

Welk team rijdt in een waterstofauto de meeste kilometers in Europa en is na 24 uur weer terug op de startlocatie? De volgende editie van dit ultieme teambuildingevent staat gepland voor vrijdag/zaterdag 19/20 maart 2021.

Meer informatie:
24-uur Waterstof Challenge

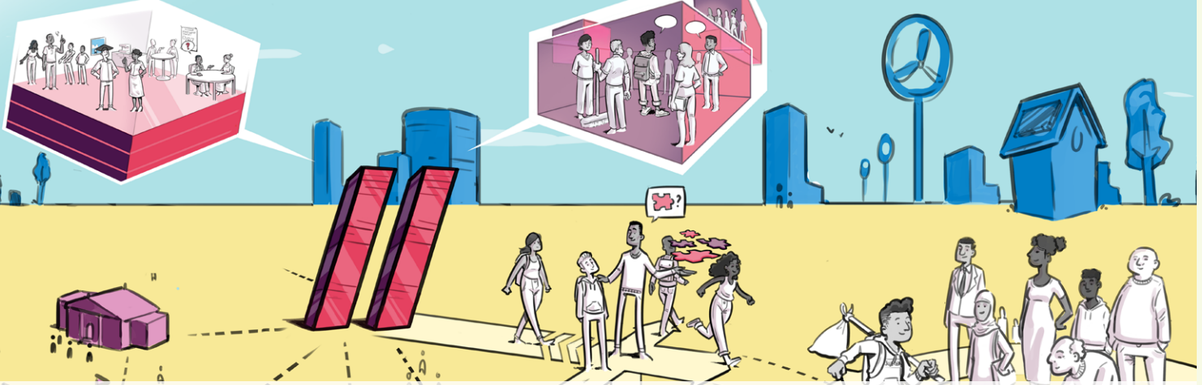

Illustratie: mboRijnland

mboRijnland

Méér dan mbo!

Aan het woord: **Otto Jelsma**, voorzitter college van bestuur, **mboRijnland**

mboRijnland is een instelling voor middelbaar beroepsonderwijs, contract-onderwijs en voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo). In nauwe samenwerking met gemeenten, bedrijven en maatschappelijke instellingen wordt het onderwijs ontwikkeld en wordt zo een bijdrage geleverd aan een duurzame en inclusieve samenleving. De organisatie laat zich inspireren door de duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties. mboRijnland is partner van Platform Groene Hart Werkt!.

> “Veel partners leveren bouwsteentjes voor een gezamenlijk bouwwerk, PGHW! is hierbij het cement.”

Hoe geeft mboRijnland vorm aan de samenwerking tussen onderwijs, overheid en bedrijfsleven?

Eén van de belangrijkste succesfactoren van PGHW! is het bevorderen van de ‘triple helix’-samenwerking. Een verband waarin de 3 O’s (Onderwijs, Ondernemers en Overheid) elkaar vinden. “Dat vinden wij als mboRijnland ook erg belangrijk”, zo start het gesprek met Otto Jelsma. “De handen in elkaar slaan om goed beroepsonderwijs met elkaar neer te zetten. Om de ontwikkelingssnelheid op technologisch gebied te kunnen bijhouden, is een samenwerking met het bedrijfsleven onontbeerlijk. Nieuwe technologieën, daar gaan wij voor. In overleg met alle partijen geven we een onderwijsproject vorm en nemen die op in ons curriculum. Mooie proefopstellingen bij bedrijven worden ingericht waar studenten praktijkkennis kunnen opdoen. Niet alleen voor onze studenten staat dit opleidingsprogramma open. Ook de medewerkers van de samenwerkende bedrijven zijn welkom.”

“Daarnaast blijven wij in gesprek met de verschillende gemeenten. Zij kunnen de rol van aanjager of facilitator op zich nemen en geven het project op die manier een impuls. Vaak sluit het aan bij de economische agenda van de gemeente.” Otto legt uit dat zelfs binnen de beroepskolom, onze toeleveranciers zoals hij ze noemt, intensief wordt samengewerkt. “Mooie inspirerende projecten kenmerken zich vaak door het feit dat er én multidisciplinair én multi-level wordt samengewerkt. De combinatie is de succesfactor.”

Wat zijn de belangrijkste uitdagingen hierbij?

Het inrichten van het onderwijs op deze manier is op zich al een innovatie. “Het is daarbij van uitermate groot belang om hierbij een ‘stip op de horizon’ te formuleren met elkaar. Dat is dé uitdaging. Samen stappen zetten richting die stip. Je moet dan ook wel de moed hebben als onderwijsinstelling om het curriculum niet helemaal in te vullen, zodat er ruimte blijft om projecten die voorbij komen gaandeweg in te voegen,” stelt Otto helder. “En daarbij moeten alle partijen elkaar goed verstaan. Het vertalen van de projecten naar een onderwijssituatie is van groot belang.”

Op welke manier is circulariteit een onderwerp bij mboRijnland?

“mboRijnland is vooral op zoek naar samenwerking op het gebied van ‘nieuwe’ technologieën. Wij scharen circulariteit daar zeker onder. Met bedrijven zoals EverUse (Zoetermeer) en PLNT (Leiden) werken wij al nauw samen; zij ademen circulariteit. Daar vind je startups die zich richten op grote maatschappelijke vraagstukken aan de hand van nieuwe

technologieën. Nieuw ondernemerschap in deze sector tot ontwikkeling brengen, daar leveren wij graag een bijdrage aan.” “Wellicht is het voor het platform ook nog interessant om de ambitie te koesteren dit soort startups te koppelen aan al die innovatieve projecten.” Een tip die de bestuurs-voorzitter ons terloops meegeeft.

Welke rol kan PGHW! vervullen of heeft zij vervuld?

“Een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving, dat is de ambitie van mboRijnland. Samenwerken is daarin het sleutelwoord. Dat geldt ook voor het platform. Vandaar dat wij ons daaraan graag als partner verbonden hebben. Het PGHW! is een verbindende schakel tussen overheid, onder-wijs en het bedrijfsleven. Zij maakt dit concreet door het mogelijk maken van verschillende projecten. Ik vind zeker dat het platform daarom in stand moet blijven!”

Otto ondersteunt zijn betoog met een paar voorbeelden: “Mooie projecten van het PGHW! waarbij wij als mboRijnland participeren, zijn bijvoorbeeld de H_2Onderwijs- en Demon-stratiebus, de TechnoHUB in Woerden en de inrichting van stadslogistiek in Alphen aan den Rijn. Veel partners leveren een bouwsteentje voor één gezamenlijk bouwwerk; PGHW! is hierbij spreekwoordelijk gezien het cement; de verbinder. Zij kan soms nieuwe geldstromen aanboren die de bewegingen versterken. De bewegingen die het bouwwerk meer massa geven.”

“mboRijnland is vooral op zoek naar samenwerking op het gebied van ‘nieuwe’ technologieen. Wij scharen circulariteit daar zeker onder.”

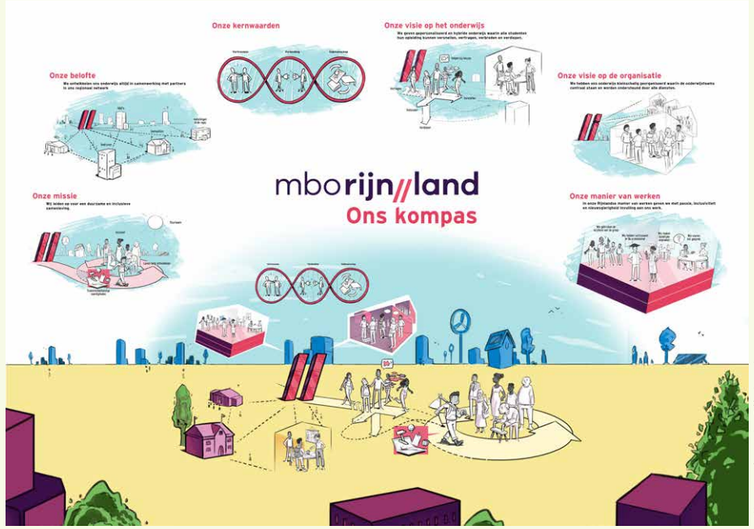

Illustratie: mboRijnland

Hoe onderscheidt mboRijnland zich van andere mbo-scholen?

Persoonlijke aandacht is iets wat een kleinschalige onderwijsinstelling makkelijker kan bieden dan de grote spelers in het werkveld. “Wij zitten in een brede regio, maar zijn wel een kleinschalige onderwijsinstelling. Dat maakt ons toch wezenlijk anders dan veel grootstedelijke mbo’s. Herkenbaarheid en ruime persoonlijke aandacht typeren onze instelling.”

“Wij proberen betekenisvolle projecten een plek in ons onderwijssysteem te geven, ook bovenregionaal. Daar helpt het platform ons ook bij. Ik noem dat een lerend regionaal netwerk, een soort ecosysteem. Wij staan open voor de samenwerking, ook met onderwijsinstellingen om ons heen,” vertelt Otto vol enthousiasme.

Op welke manier versterkt het onderwijs van mboRijnland de (circulaire) economie en sociale cohesie in de regio?

Het antwoord op deze vraag laat niets te wensen over: “Dat gebeurt natuurlijk door middel van de projecten. De kernwaarden ‘vertrouwen’, ‘verbinding’ en ‘vakmanschap’ daar gaat het om. Horizontale verbindingen aangaan en vakmanschap voorop zetten. Dat is de manier waarop het onderwijs van mboRijnland de samenwerking omarmt en de cohesie in de regio een impuls geeft. Dat gaat natuurlijk niet zonder vertrouwen en daar hoort loslaten ook bij. Je zou kunnen zeggen wij geven zuurstof aan initiatieven die leiden naar de stip op de horizon. De toekomst begint vandaag.”

TechnoHUB Woerden

PGHW! ondersteunde Woerdens Techniek Talent bij de ontwikkeling van deze fysieke technische opleidingslocatie in Woerden.

Meer informatie:
woerdenstechniektalent.nl

Foto: TechnoHUB Woerden

Project: **CIV Smart Technology**

Foto's: Techniekbeeldbank.nl

Ineke de Graaf, projectcoördinator:

“Het CIV Smart Technology helpt onderwijs en bedrijven om sneller en slimmer in te spelen op kansen en maatschappelijke uitdagingen.”

Het Centrum voor Innovatief Vakmanschap (CIV) is een dynamisch publiekprivaat samenwerkingsverband tussen beroepsonderwijs, bedrijven, instellingen én overheid rondom het ontwikkelen van ‘slimme technologie’-onderwijs.

Bedrijven in het Groene Hart hebben behoefte aan praktische mbo’ers met vaardigheden als slimme technologische oplossingen (Smart Technology). De grens tussen ict en techniek vervaagt. Smart Technology draait om slim combineren en integreren van bestaande en nieuwe technieken en technologieën met ict. Dit zijn innovatieve processen, producten en diensten met grote impact op ons leven en werk. Multidisciplinair en multilevel samenwerken is daarbij van het grootste belang. Het **CIV Smart Technology** brengt deze samenwerking tot stand. Onderwijs vindt plaats binnen de zogenoemde’ smart toepassingsgebieden’, waarbij het multidisciplinair samenwerken centraal staat. In de toepassingsgebieden bouw, zorg, mobiliteit, industrie, logistiek en energie wordt de techniek aangevuld met ict-toepassingen (Smart Technology). Door nauwe samenwerking tussen de onderwijsinstellingen, bedrijven en overheid ontstaat een regio waarin personeel deze vaardigheden heeft en up-to-date kan houden. Bedrijven die deelnemen in de samenwerking maken niet alleen gebruik van een excellent netwerk, maar hebben ook invloed op de inhoud van het onderwijsaanbod.

Platform Groene Hart Werkt! heeft meegewerkt aan de oprichting van CIV Smart Technology. Zij vormde de verbindende schakel tussen verschillende organisaties en kon co-financiering organiseren via gemeenten en bedrijven. Inmiddels hebben veel partners uit het Groene Hart zich aangesloten bij het CIV. Verschillende interessante projecten zijn georganiseerd of afgerond en het netwerk richt zich ook op de grote maatschappelijke vraagstukken, zoals de energietransitie.

Meer informatie:
CIV Smart Technology

Project: **Kom Binnen Bij Bedrijven**

Een van de deelnemende bedrijven:

“Het succes van zo’n dag is dat we op één dag vier werknemers konden aannemen.”

Hoe komen bedrijven en organisaties in Het Groene Hart in beeld bij werkzoekenden, scholieren, studenten en vrijwilligers? En hoe ontdekken werkzoekenden mogelijkheden voor een baan, raken scholieren geïnspireerd, vinden studenten een stage en vrijwilligers een nieuwe uitdaging? Door Kom Binnen Bij Bedrijven (KBBB). Hét evenement in Het Groene Hart waar je elkaar tegenkomt.

Al jarenlang wordt in maart de projectweek georganiseerd. Honderden bedrijven en organisaties openen die bewuste week hun deuren. Iedereen die in één of meerdere bedrijven geïnteresseerd is, kan zich aanmelden voor een bedrijfsbezoek. KBBB is erop gericht bedrijven en organisaties in het Groene Hart in contact te brengen met werkzoekenden, stagiairs en vrijwilligers. Ook scholen met leerlingen of studenten die zich willen oriënteren op branches en beroepen maken gebruik van de open dagen. Het bedrijf of organisatie kan zelf bepalen wanneer en op welke manier zij bezoekers kunnen ontvangen. Van bedrijfspresentatie tot rondleiding, alles is mogelijk.

Platform Groene Hart Werkt! stond aan de wieg van de regionale organisatie vier jaar geleden. Gemiddeld sloten per jaar zeven gemeenten uit het Groene Hart aan om bedrijven en bezoekers enthousiast te maken voor dit evenement. Door een regionale aanpak konden verschillende kosten worden gedeeld, corporate middelen worden ontwikkeld en één projectorganisatie worden ingericht. Dit kwam de zichtbaarheid en herkenbaarheid ten goede en versterkte de onderlinge band. Helaas moest de editie in 2020 op het laatste moment worden afgelast vanwege de maatregelen in verband met het coronavirus.

“Ik was op zoek naar een nieuwe baan en dit was een mooie mogelijkheid om eens ergens binnen te kijken.”

Meer informatie:
Kom Binnen Bij Bedrijven

OPEN DAGEN VOOR IEDEREEN
BAAN | STAGE | LEERWERKPLEK | WERKERVARINGSPLAATS | VRIJWILLIGERSWERK
KOM BINNEN BIJ BEDRIJVEN
SCHRIJF JE NU IN OP KOMBINNENBIJBEDRIJVEN.NL

Foto: WPT Biobased

WPT Biobased

Om een plant te telen, heb je geen plastic nodig

Aan het woord: **Laura van der Schoor**, industrieel ontwerper, team **WPT Biobased**

WPT Biobased ontwikkelt duurzame producten en doet gedegen (wetenschappelijk) onderzoek. Zo ontwikkelde WPT Biobased de Bolayo teeltpot, een duurzame pot van natuurlijke materialen waarin een plant kan groeien en uitgeleverd kan worden aan de consument. Deze nieuwe innovatieve teeltpot is een sterk, biobased, biologisch afbreekbaar en watervast alternatief voor bestaande verpakkingen, logistieke middelen en ondersteuningsmiddelen. Een oplossing die bijdraagt aan een circulaire economie in de agro- en sierteeltbranche.

> “Zowel telen in de pot als uitleveren in dezelfde pot is uniek. Niet hoeven overpotten scheelt kosten en voorkomt beschadigingen aan de plant.”

Waarom heeft WPT Biobased de Bolayo teeltpot ontwikkeld?

De verontwaardiging over het massale gebruik van milieu onvriendelijke plastic potjes in met name de tuinbouwsector was de start van een mooie samenwerking. René Wesselman (ondernemer in de tuinbouwsector) en Mart van Tol (ondernemer in hout- en plaathandel) vonden elkaar en konden zo’n zeven jaar geleden niet vermoeden dat de Bolayo teeltpot het resultaat zou worden van hun gesprek op die avond. Industrieel ontwerper Laura van der Schoor die het team inmiddels versterkt, doet verhaal: “Het was hun wens zo veel mogelijk plastic te vervangen door een milieu-vriendelijke variant. Zij stuitten op een biohars die was uitgevonden op de Universiteit van Amsterdam (UvA). In overleg met de UvA is een jaar lang onderzoek gedaan naar de toepasbaarheid op plastic potjes. Daarbij was het van het grootste belang dat er zowel planten in geteeld als uitgeleverd konden worden. Dat bleek geen gemakkelijke opgave, maar uiteindelijk is de Bolayo teeltpot ontstaan die wordt gemaakt van gerecycled papier en gepatenteerde biohars. In feite komt de pot dus voort uit een erfenis van al die plastic potjes in de tuinbouw.”

Wat is dé succesfactor van deze innovatie?

Trots vertelt Laura dat de Bolayo teeltpot uniek is in zijn soort doordat deze van natuurlijke materialen gemaakt is (biobased) én composteerbaar is (biodegradable). “Zowel telen in de pot als uitleveren in dezelfde pot is uniek. Niet hoeven overpotten scheelt kosten en voorkomt beschadigingen aan de plant. Maar natuurlijk is het bestaan van een duurzame, natuurlijke pot het ideaal.”

“Er zijn ook alternatieve potten van bioplastic op de markt die ook degraderen”, zo verzekert Laura ons. “Maar de gelijkenis met plastic potten is zo groot dat de consument deze bij het plastic afval deponeert. Zo komen we nog geen stap verder wat circulariteit betreft. De Bolayo is hét alternatief, daarvan zijn wij overtuigd.”

“Dat de pot biobased én biodegradable is, is uniek, maar dat hij er ook nog uitziet als een natuurlijk product én een CO_2-reductie oplevert, maakt hem circulair enorm aantrekkelijk. Laura herhaalt de doelstelling van WPT Biobased nog maar eens: “Om een plant te telen, heb je geen plastic nodig.”

“Om een plant te telen, heb je geen plastic nodig.”

Foto: WPT Biobased

Wat heeft PGHW! betekend in de ontwikkeling van dit product?

“PGHW! heeft ons in verschillende opzichten ondersteund in de ontwikkeling van de pot. Tijdens een recente platformbijeenkomst kregen wij de mogelijkheid ons product te pitchen. Wij kwamen op die manier in contact met andere duurzame ondernemers en brachten zo onze innovatie onder de aandacht. Verbinding gelegd!”

“Recent zijn wij via het platform in contact gekomen met de Economic Development Board Alphen a/d Rijn (EDBA). Met steun van de EDBA is vanuit de LEF-regeling** gemeente Alphen a/d Rijn co-financiering verstrekt voor de doorontwikkeling van het product zodat de pot ook bij boomkwekerijen kan worden ingezet. In die sector hebben we namelijk te maken met teelt die natter is en langer duurt waardoor andere eisen aan de pot worden gesteld. Die doorontwikkeling van varianten wordt door de subsidie mogelijk gemaakt.”

“Alweer een mooie verbinding gelegd die een stimulans oplevert voor de circulaire economie op dit gebied.”, aldus Laura.

Waar liggen de uitdagingen voor dit product?

Over deze vraag hoeft Laura niet lang na te denken. “Er is één hele grote uitdaging en dat is het tegelijk overstappen van de gehele keten op onze innovatie. Alle partijen in de keten moeten overtuigd zijn van het doel en het nut van de Bolayo teeltpot. Kosten kunnen hierbij soms een belemmering vormen.” Maar er is goed nieuws: “Recent is een grote order genoteerd. Een teler die levert aan een grote supermarktketen in Duitsland gaat de potten afnemen en gebruiken. Zowel teler als retailer zijn overtuigd van de duurzaamheid van het product en bereid deze in hun onderneming in te zetten.”

Welke samenwerking ambieert WPT Biobased voor de toekomst?

“WPT Biobased werkt graag samen met zo veel mogelijk partijen. Een innovatief bedrijf kan niet bestaan zonder samenwerkingen. Niet alleen kwekers zijn nodig. In het kader van research en development kunnen zij potten voor ons testen of hun kas beschikbaar stellen zodat wij een proef kunnen doen. Ook met retailers werken wij graag samen om het product op de kaart te zetten en bij de consument onder de aandacht te brengen.”

Met name in de regio is WPT Biobased op zoek naar boomkwekers om de productverbetering te realiseren. En waar je misschien niet zo gauw aan denkt, is de machinebouw. Laura beaamt de suggestie dat samenwerking op dat vlak ook toegevoegde waarde biedt: “Machinebouw voor grootschalige coatingprocessen zou bijvoorbeeld ook een hele interessante zijn.

Uiteindelijk zal WPT Biobased verder door ontwikkelen richting talloze aanverwante artikelen gericht op de tuinbouwsector. “Je moet dan denken aan potten in andere maten, trays, clips, etc. Maar dat is een volgende fase. Eerst de startfase van de Bolayo teeltpot goed afronden.”

** LEF = lokaal economisch fonds Gemeente Alphen a/d Rijn

Foto: iStock

Projecten in voorbereiding

Projecten in voorbereiding die binnenkort starten of dit jaar gestart zijn en waarbij PGHW! betrokken is:

- Mycobase (project voor het selecteren, kweken en toepassen van schimmels voor het verwerken van restmaterialen. In potentie geschikt als bouwmateriaal).
- Circulaire watervoorziening (ondergrondse opslag van hemelwater in de tuinbouw).
- Regionaal Versnellingshuis (pilot voor een regionaal ondernemersloket circulaire economie i.s.m. Het Versnellingshuis Nederland Circulair! en diverse omgevingsdiensten in het Groene Hart).
- Waterstof bij de boer (pilot bij een boer in Hazerswoude die groene energie van zonnepanelen wil opslaan via waterstof).

Project: **H_2Onderwijs- en Demonstratiebus**

Martin Seiffers, directeur Accenda en I-EM Delft:

“Het project is een samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs om kennis over te dragen én op te doen rondom de energietransitie.”

Het project ‘H_2Onderwijs- & Demonstratiebus’ heeft tot doel een duurzame bus te ontwikkelen die verschillende mogelijkheden biedt op het gebied van onderwijs, techniek en innovatie. De bus is een mobiel fieldlab* met geïntegreerde energiecentrale.

Elektrisch en op waterstof

De bus gaat niet rijden op fossiele brandstoffen, maar op elektriciteit. Vervolgens wordt de bus aangevuld met een waterstof energiecentrale. Innovatie en duurzaamheid zijn hier gecombineerd.

Onderwijsproject

Dat hiervoor geavanceerde techniek nodig is, is duidelijk. In samenwerking met o.a. **mboRijnland** zal de bus ingezet worden om leerlingen van de opleiding **CIV Smart Technology** te vervoeren naar de bedrijven waar zij hun technische praktijklessen volgen. De apparatuur ín de bus faciliteert de docenten om tijdens de rit het lesgeven te starten. Het rijdende leslokaal wordt geboren.

Meer informatie:
I-EM Delft
H_2Onderwijs & Demonstratiebus
Interview Accenda

Inzetbaarheid

Maar niet alleen het doceren ín de bus is een onderwijsdoel. Ook het onderhoud áán de bus biedt voldoende mogelijkheden voor multidisciplinair technisch onderwijs. Daarnaast is de bus een rijdende showcase die door overheden, bedrijven en voor verschillende evenementen op het gebied van techniek of duurzaamheid kan worden ingezet. Inzittenden kunnen terwijl de bus rijdt of op locatie worden geïnformeerd over de energietransitie.

Deelnemers

Platform Groene Hart Werkt! maakte de start van het project én de aanschaf van de bus mede mogelijk. Ook de ‘Alphen-Gouda-Woerden-samenwerking’, de gemeente Alphen a/d Rijn en Holland Rijnland zijn partners in dit traject. **Accenda** en **I-EM Delft** uit Delft begeleiden het gehele proces en dragen zorg voor de uitvoering van het project. Verschillende partijen en geïnteresseerden worden uitgenodigd om deel te nemen aan, mee te denken met en de leren van (delen van) het project.

* Fieldlab = plek bij een bedrijf waar de technische kennis in praktijk zichtbaar wordt gemaakt.

Project: **Bodemdaling polder Bloemendaal**

Foto: iStock

Dirk van der Eijk:

“Grondwater beheren met onderwaterdrainage is de missie.”

De Stichting Weids Bloemendaal heeft als doel het cultureel en historisch waardevolle veenweidelandschap in polder Bloemendaal in stand te houden. Daarbij is de ambitie geformuleerd verdere bodemdaling te beperken door de inzet van actief grondwaterbeheer. Na de start in 2014 zijn verschillende projecten in het kader van het project Weids Bloemendaal inmiddels afgerond. Momenteel zijn de tijd en het draagvlak rijp om het project bodemdaling in het kader van de regiodeal bodemdaling Groene Hart uit te voeren.

Polder Bloemendaal ligt in het zuidwestelijkste deel van veenweidegebied Gouwe Wiericke. De polder bestaat uit twee delen, een verstedelijkt deel (Gouda) en een landelijk deel (Waddinxveen). De lintbebouwing en het weidegebied hebben één waterpeil. Dit gezamenlijke peil wil de stichting in stand houden. Gezien de beperkte drooglegging zal het grondwater met behulp van onderwaterdrainage beheerd gaan worden. Tevens wil de stichting op de percelen een segmentatie aanbrengen waardoor een gedeelte plasdras voor de weidevogels mogelijk wordt gemaakt.

Kennis ontbreekt over hoe bij de beperkte drooglegging het grondwater moet worden beheerd om de bodemdaling en daarmee de emissie van broeikasgassen zoveel mogelijk te beperken. Tegelijkertijd is het van belang het gebruik van de weilanden voor beweiding en het oogsten van gras mogelijk te houden en daarbij de gunstige condities voor weidevogels te behouden. De stichting verwacht dat door aanleggen van een gesegmenteerd drainagesysteem optimalisaties mogelijk zijn. Realisatie hiervan vindt plaats met Solar gestuurde sensor technieken en pompjes en kleppen die door middel van Solar-energie functioneren. Tevens zal zonne-energie ter plaatse worden opgeslagen.

Het platform levert co-financiering voor dit project. Zij levert hiermee een actieve bijdrage aan het oplossen van kennislacunes op dit gebied. Het delen van de kennis die wordt opgedaan, is één van de doelstellingen van het platform.

Meer informatie:
Stichting Weids Bloemendaal

Foto: Marina Kemp

D!vers Woerden

Full service tankstation met waterstof ambities

Aan het woord: **Henk van Os**, manager **D!vers Woerden**

D!vers Woerden is een full service èn een onbemand tankstation onder de vlag van raffinaderij BP. Zij leveren energie in de breedste zin van het woord op een veilige, respectvolle en duurzame wijze. Het bedrijf heeft zich gecommitteerd aan een toekomst met een lage CO_2-uitstoot. D!vers Woerden is tevens voorzien van een restaurant, wasstraat, bloemenshop, wasserette, aanhangwagenverhuur en dogwash. Het opladen van elektrische auto's en fietsen behoort ook tot de diensten die D!vers Woerden aanbiedt.

Wat heeft een tankstation met circulariteit te maken?

"Dat is best een lastige om te beginnen. Circulariteit is een breed begrip", zo verzekert Henk van Os ons. In 1992 is het tankstation D!vers Woerden gebouwd en samen met zakenpartner Ad Benschop heeft Henk er een 'verzorgingsplek' van gemaakt. De circulariteit komt terug in verschillende onderdelen. "Wij wilden wat met duurzaamheid destijds, voor mij was dat eigenlijk vanzelfsprekend. Deze verzorgingsplek is grotendeels zelfvoorzienend. Restwarmte van de vriezers en koelingen wordt gebruikt om het gebouw te verwarmen, het wascentrum gebruikt geen leidingwater, maar grondwater dat zelf gezuiverd wordt. Een zonneboiler zorgt voor het verwarmen van het waswater en binnenkort worden 161 zonnepanelen op het dak gelegd."

Maar dat is niet het enige. "D!vers Woerden biedt 24/7 service aan in producten en diensten. Bij vier elektrische oplaadpunten of de fossiele brandstofpompen tank je je auto vol. En terwijl je wacht tot je wasje in de wasserette klaar is, kan je genieten van een kop koffie en een broodje of een maaltijd. We gebruiken zo veel mogelijk lokale producten en serveren heerlijke broodjes. De samenwerking met een kapper, beautysalon en poetsbedrijf maken de service compleet. De naam 'D!vers Woerden' is dan ook niet zo maar gekozen."

"Zonder PGHW! hadden wij niet gestaan waar we nu staan, dat is voor mij een zekerheid."

Wat is de toekomstdroom voor D!vers Woerden?
“D!ivers Woerden heeft al grootschalig onderzoek gedaan naar alternatieve energievormen. De grote droom is dan ook om binnen afzienbare tijd een ‘clean energy hub’ te realiseren. Een plek waar verschillende vormen van groene energie samenkomen, waarbij waterstof een heel groot onderdeel gaat worden. Onze voorkeur is te investeren in een eigen electrolyser – die elektriciteit kan omzetten in waterstof – met lokaal opgewekte groene stroom. De provincie Utrecht ondersteunt deze plannen en ook de samenwerking met de gemeente Woerden biedt mogelijkheden.”

Welke (grootste) hordes moeten nog worden genomen?
Natuurlijk is het een kwestie van samenwerken om de plannen van Henk en Ad te kunnen uitvoeren. Provincie en gemeente zijn hiertoe bereid, maar ook de centrale overheid speelt een rol. Zij heeft een eigen ambitie om landelijk 25 tot 30 verkooppunten van waterstof te realiseren. “Wij hopen van harte dat wij één van die punten mogen worden en dat de toekenning van subsidie onze kant op valt. Zonder subsidie is het niet mogelijk de investeringen te doen. Zodra we een aantal stappen in het voortraject hebben genomen, gaan wij op zoek naar afnemers. Tijdens het Webinar Waterstof dat PGHW! in april 2020 organiseerde, hebben wij hiervoor de aftrap gedaan. Binnenkort zitten wij met een aantal geïnteresseerden om tafel.

Foto: Marina Kemp

Wet- en regelgeving op het gebied van geluid(soverlast) is een punt dat aandacht verdient. Het is een kwestie van cumulatie van de diverse geluidsdragers waardoor de grens overschreden gaat worden. In overleg met de Omgevingsdienst Midden-Holland bekijken wij de mogelijkheden ons terrein deels van geluidsisolatie te voorzien.”

“Daarnaast heeft D!vers Woerden behoefte aan een klein stuk extra grond. Vanwege de verplichte afstanden tussen de aangeboden brandstoffen moet het terrein iets worden uitgebreid. Hiervoor is inmiddels een aanvraag bij de gemeente Woerden ingediend. Goedkeuring hiervan is cruciaal voor de voortgang van het project.”

Henk is ervan overtuigd dat de hordes zeker genomen gaan worden gezien de enthousiaste reacties van alle betrokken partijen.

Welke rol heeft PGHW hierbij vervuld of kan ze nog vervullen?
Henks antwoord op deze vraag laat niets te wensen over. “Wat PGHW! inmiddels al voor D!vers Woerden heeft gedaan, is top! Nadat ik met Yolanda Ledoux *(programmamanager PGHW!, red.)* in contact ben gekomen, heb ik veel steun gekregen. Haar kennis van het ambtelijk apparaat heeft mij echt verder geholpen. Bij mijn zoektocht naar afnemers straks klop ik zeker weer bij haar aan. De inzet en het netwerk van PGHW! kan ik daar heel goed bij gebruiken.”

“De goede ideeën om ons verder te helpen zoals de organisatie van het recente webinar Waterstof heb ik ook omarmd. Zonder PGHW! hadden wij niet gestaan waar we nu staan, dat is voor mij een zekerheid.”

Waar is D!vers Woerden over vijf jaar?
“Over vijf jaar is D!vers Woerden hét tankstation van de toekomst, dat is mijn droom. Het beschikt dan over een waterstofverkooppunt, een -productieunit, snelladers en pompen waarbij ook biobrandstoffen getankt kunnen worden. Natuurlijk is het station nog steeds een ontmoetingsplek met totaal verzorgfunctie. En persoonlijk? Zolang ik er plezier in heb, blijf ik mij hiervoor inzetten.”

Lessgo
Lessgo in Alphen aan den Rijn levert slim en duurzaam goederentransport vanuit bedrijven in Nederland naar Alphen aan den Rijn en omgekeerd. Het platform heeft ondersteuning geboden bij de subsidie-aanvraag voor de ontwikkeling van dit bedrijf.

Meer informatie:
lessgo.nl

Foto: iStock

Project: **Stedelijke herstructurering**

Dirk Lauwers (Team Economie), gemeente Bodegraven-Reeuwijk:

“Het is belangrijk gebleken dat je bewust kijkt naar het type bedrijven dat zich vestigt op een bedrijventerrein. Dit bepaalt ook het karakter en de uitstraling van een bedrijventerrein.”

Het Ministerie van Economische Zaken, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en het Kadaster startten in 2016 pilots om antwoord te krijgen op de vraag hoe het vestigingsklimaat in het Groene Hart voor ondernemers kan worden verbeterd. Dit betekent dat ze informatie verzamelden voor een mogelijke wettelijke regeling voor het verbeteren van dit klimaat, oftewel stedelijke herverkaveling. Het uitgangspunt was groei.

Platform Groene Hart Werkt! ondersteunde deze pilots actief door het uitzetten van een behoeftenpeiling in haar netwerk. In de gemeenten Woerden en Bodegraven-Reeuwijk zijn in 2016 de pilots uitgevoerd.

De methodieken die daarbij gebruikt werden, zijn:

- Vergaande participatie door grondeigenaren en gebruikers.
- Grondeigenaren en eventueel gebruikers maken zelf een ruilplan.
- Overheid heeft een faciliterende rol.
- Snelheid.

De conclusie die uit beide pilots getrokken werd, was dat het te vroeg was om de herverkaveling te realiseren. Positieve punten die uit het onderzoek naar voren kwamen, zijn het feit dat beide gemeenten een beter inzicht hebben gekregen in met name de werkwijze van de verschillende bedrijven en dat het karakter van een bedrijventerrein van wezenlijk belang is voor bedrijven. Een bedrijventerrein met vooral bedrijven in de logistieke sector is er niet bij gebaat als zich veel bedrijven vestigen met een andere bedrijfsvoering. Daarnaast heeft door het onderzoek het relatiebeheer een positieve impuls gekregen.

Foto: gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Project: **Topsurf Veenweidegebieden Hazerswoude**

Foto: iStock

Johan van Veen, accountmanager Bedrijven Gemeente Alphen aan den Rijn:

“Een geweldig idee is vaak de basis voor een circulair project maar daarna begint het pas echt.”

Het concept van Topsurf Nederland (TSN) is om organische reststoffen zoals dierlijke mest, slib/bagger en plantaardige materialen te mengen tot een waardevolle bodemverbeteraar, Topsurf genoemd. Het Topsurfmengsel is o.a. te gebruiken om bodemdaling tegen te gaan en de bodem te verrijken. TSN doet praktijkonderzoeken om de inzetbaarheid en de werking van deze nieuwe grondstoffen te onderbouwen.

Eén van deze onderzoeksprojecten was Topsurf Veenweidegebieden Hazerwoude gestart in 2016. Voor Alphen aan den Rijn en het Groene Hart een belangrijk innovatief project in de strijd tegen bodemdaling en het stimuleren van de circulaire economie. Doel was een meerjarig onderzoeksproject uit te voeren om de effecten van het Topsurfmengsel op diverse percelen veenweiden in Hazerwoude te meten. Het ging hierbij om het effect op bodemdaling, bodemvruchtbaarheid, CO_2-emissie, biodiversiteit maar ook effect op de lokale economie.

Platform Groene Hart Werkt! heeft het project Topsurf Veenweidegebieden actief ondersteund door haar netwerk in te zetten. Gesprekken bij onder meer ministeries en omgevingsdienst Midden-Holland over wet- en regelgeving (en ruimte hierin) en contacten bij subsidieverstrekkers over de projectfinanciering werden georganiseerd.

Toch is het project in 2019 stopgezet. In ieder geval voorlopig. Belangrijkste redenen hiervoor waren complexiteit in wet- en regelgeving als het gaat om het mengen van reststromen en mest. Ook het managen van een dergelijk complex project met veel verschillende belanghebbende partijen bleek in de praktijk voor de initiatiefnemers een lastige opgave.

“Er zijn nog veel barrières te overwinnen. Het is één grote leercurve waar we midden in zitten.”

Meer informatie:
Topsurf Nederland
Over Topsurf

Arjan Nihot, foto: Stichting De Terugwinning

De Terugwinning

Circulariteit en maatschappelijke betrokkenheid hand in hand

Aan het woord: **Arjan Nihot**, initiatiefnemer en voorzitter **Stichting De Terugwinning**

Stichting 'De Terugwinning' zet zich in voor de terugwinning van sociaal en maatschappelijk kapitaal. De stichting biedt plek voor mensen die op zoek zijn naar sociale contacten, structuur en dagritme of die een helpende hand nodig hebben bij het vinden van een nieuwe werkomgeving. In de projecten die De Terugwinning aanpakt, staan circulariteit en toekomstbestendigheid centraal.

Wat was je drijfveer voor de oprichting van De Terugwinning?

Na de luchtvaart en de muziekinstrumentenhandel brak er een nieuwe periode aan in het leven van Arjan. Hij was ervan overtuigd geraakt dat de combinatie van 'delen wat je hebt', 'mensen ten dienste zijn' en 'de zorg centraal stellen' een belangrijke plek in zijn werk moesten gaan innemen. "Op een bepaald moment in mijn leven, stond ik voor de uitdaging om voor mijzelf te beginnen. Eén ding wist ik zeker: Dit moet binnen het sociaal domein zijn. Via via kwam ik in contact met de ANWB die een partij zocht die zich wilde inzetten fietsen op te knappen voor vluchtelingen. Om een lang verhaal kort te maken, daar is een zorgconcept uit ontstaan en twee jaar geleden is hiervoor Stichting De Terugwinning opgericht. Als officiële partner van ANWB Kinderfietsenplan gingen we van start. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt repareren fietsen die de ANWB gedoneerd krijgt. De gerepareerde fietsen komen terecht bij kinderen in armoede in de regio. "

> "De ondersteuning door het programma hebben wij met name gebruikt om onze businessplannen te herschrijven, goed na te denken over de toekomst en alles te laten doorlichten door professionals."

Hoe werken maatschappelijke betrokkenheid en circulariteit samen?

"Door onze deelname aan de sociale beursvloer in Woerden kwam ik in contact met Verweij Houttechniek uit Woerden. Met Verweij zijn we een samenwerking aangegaan om het hout van hardhouten deuren, uit sloop- en/of renovatieprojecten, terug te winnen. Dit hout gaat via Verweij naar een derde die dit opnieuw verwerkt in de meubelindustrie. De overige materialen uit de deur worden ook gerecycled. Er blijft slechts 1% restafval over."

Het terugwinnen van materialen is circulariteit ten voeten uit. Maar dat dit wordt gedaan door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt maakt De Terugwinning bijzonder. Arjan legt uit: "Via de sociale partners worden mensen bij ons aangemeld. Zij kunnen werk doen in verschillende disciplines, zowel in het fietsenplan als in het hout. Voor deze mensen is het een opleidingstraject met als doel hen in het reguliere arbeidsproces te krijgen. Inmiddels is dit voor elf personen al gelukt. Echt een prestatie om trots op te zijn."

Zelf is De Terugwinning recent een klein productiebedrijf voor de fabricage van kleine meubels gestart. “Ook hier draait het om circulariteit”, zo vervolgt Arjan. “De verbindingen die uit de oude deuren worden gehaald, krijgen hier een tweede leven. Mondjesmaat investeren wij in de machines die nodig zijn. Momenteel wordt hard aan de ontwikkeling van dit nieuwe product gewerkt dat ook een bescheiden verdienmodel moet opleveren. Een stabiele organisatie is het uiteindelijke doel.”

Welke rol heeft PGHW! voor jullie vervuld?
“Onze stichting prijst zich gelukkig eind 2019 te hebben mogen deelnemen aan Move2Social Groene Hart. Daar zijn we PGHW! dankbaar voor.” Move2Social begeleidt ondernemers met een goed idee naar duurzaam sociaal ondernemerschap. PGHW! was één van de partijen die de realisatie van Move2Social Groene Hart mogelijk maakten. “De ondersteuning door het programma hebben wij met name gebruikt om onze businessplannen te herschrijven, goed na te denken over de toekomst en alles te laten doorlichten door professionals. Er werd een prima coach aan ons verbonden. Die heeft ons echt verder geholpen. Zelfs nu nog komt hij langs om te reflecteren.”

Voor de toekomst zou De Terugwinning het netwerk van PGHW! ook goed kunnen gebruiken. “Het platform heeft een hele sterke link met gemeenten en overheidsdiensten. Zij zijn enthousiast over ons concept en dus is goede samenwerking van groot belang zeker -zoals bij ons het geval is- als je geen gebruik maakt van subsidies. Bijvoorbeeld op een punt van huisvesting is goed contact met verantwoordelijken cruciaal. Wij kunnen daarbij alle hulp gebruiken.”

Wat zijn jullie kritische succesfactoren?
“Het toeleveren van mensen is wel een dingetje”, zo drukt Arjan zich uit in duidelijke bewoordingen. “Er zijn veel factoren die een rol spelen. Met goede afspraken lukt het uiteindelijk gelukkig wel om mensen bij onze stichting te laten werken.”

De kritische succesfactoren liggen niet alleen op het sociale vlak. “De huidige bedrijfsruimte is beperkt, met name voor het opslaan van aangeleverde deuren. Ik kan maar één container kwijt en dat is in feite veel te weinig. In onze 850 m² werken we zowel aan de houtbewerking als aan de fietsen en dat is krap. Dat heeft alles te maken met financiën, overigens ook een kritische factor. Wij moeten veel investeringen doen in materiaal en machines. Kostentechnisch een intensieve dus, terwijl de marges klein zijn. Wat groei

Foto: Stichting De Terugwinning

> “Bedrijven die een verantwoording hebben op het gebied van social return on investment (sroi) en daar geen invulling voor weten nodig ik van harte uit om te komen praten.”

betreft, zit je snel aan het plafond. Het goede nieuws is dat we zeker progressie maken.”

Wat zijn jullie plannen voor de toekomst als het gaat om terugwinnen van grondstoffen?
Over zijn ambitie hoeft Arjan niet lang na te denken: “De grootste deurenstripper van Nederland worden. Natuurlijk doen we dat niet alleen. Met verschillende partijen gaan we kijken hoe we dat kunnen aanpakken. Decentralisatie is daarbij een belangrijke. We houden er dan ook rekening mee dat we verschillende vestigingen door het land heen gaan openen. Met de gemeente Bodegraven-Reeuwijk zijn wij inmiddels al in gesprek.”

En natuurlijk is uitbreiding van het aantal werknemers iets wat in de plannen van De Terugwinning te lezen is. “Het dient voornamelijk de sociale doelstelling, maar levert daarnaast een forse besparing voor de sociale voorziening op. De elf personen die inmiddels al naar betaald werk zijn doorgestroomd, betekenen voor de sociale partners van de gemeente een besparing van ruim € 1 mln. op jaarbasis.”

Met welke partners zouden jullie nog graag samenwerken?
“In de kern is De Terugwinning bezig een goede demontagefabriek te runnen. Daar zijn verschillende partijen bij nodig. Niet alleen Verweij en ANWB zijn onze partners hierin. Binnenkort bespreken wij met BAM Nederland over een samenwerking op het gebied van het hergebruik van het materiaal uit deuren.”

“Maar waar wij nog echt naar op zoek zijn, is een partij die kan meedenken in het verwerken van het fietsenbandenafval. De fietsen die wij binnen krijgen, demonteren wij. Wij hergebruiken wat wij kunnen, maar de banden blijven vaak over. Mijn idee is om daarvan wellicht schokabsorptieplaten te maken. Het onderzoek naar de haalbaarheid daarvan kost geld. Een geïnteresseerde partij is van harte welkom om te bespreken wat hierin te ontwikkelen valt.”

Tot slot roept Arjan bedrijven op om zich te melden. “Bedrijven die een verantwoording hebben op het gebied van social return on investment (sroi) en daar geen invulling voor weten nodig ik van harte uit om te komen praten. De Terugwinning kan dat concreet maken, heeft heldere meetpunten en is toegerust om die behoefte in te vullen.”

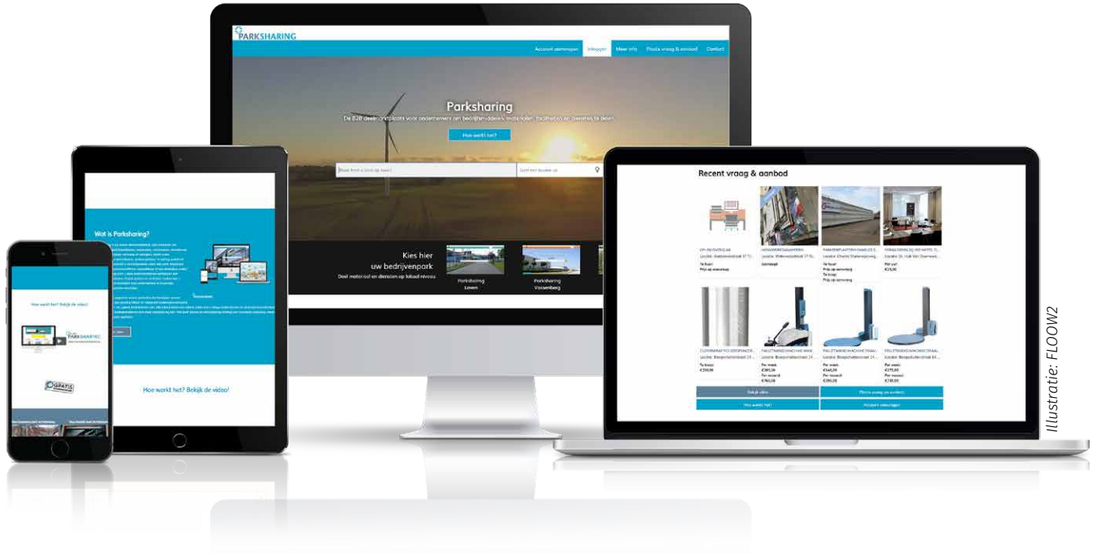

Illustratie: FLOOW2

Burgemeester Liesbeth Spies van Alphen a/d Rijn:

“Dit online deelplatform helpt ondernemers om kosten te besparen of hun inkomsten te vergroten.”

Bij steeds meer bedrijven groeit het bewustzijn rondom lokaal samenwerken en duurzaam ondernemen. Daarnaast heeft het ene bedrijf een grote vraag naar materialen, hulpmiddelen of extra mankracht, terwijl er bij andere bedrijven materieel stil staat of personeel beschikbaar is. ‘Parksharing’ is de oplossing.

Via het Parksharing platform kunnen lokale bedrijven en organisaties samenwerken en ongebruikte bedrijfsmiddelen, faciliteiten, reststromen, diensten en personeel met elkaar delen. Dit kan op het eigen bedrijventerrein, maar ook met andere bedrijven in de gemeente. In de Groene Hart Regio zijn de gemeenten Alphen a/d Rijn en Zuidplas al gestart met dit online deelplatform. Ondernemersverenigingen in beide gemeenten ondersteunen het digitale matchplatform.

Illustratie: FLOOW2

Door **Parksharing Alphen a/d Rijn** en **Parksharing Zuidplas Onderneemt** willen beide gemeenten lokale samenwerking, delen en circulair ondernemen bij bedrijven en organisaties op een praktische manier stimuleren. Voor bedrijven die aan de slag gaan met Parksharing zijn de voordelen veelzijdig: het zorgt voor minder verspilling, meer hergebruik en tegelijkertijd is het een extra verdienmodel.

Ondernemers kunnen zowel kosten besparen als omzet realiseren. Bovendien is het dé mogelijkheid om in contact te komen met buurbedrijven en meer lokaal samen te werken. Op het platform is er zowel ruimte voor vraag als aanbod en inmiddels wordt er al een diversiteit aan producten en diensten aangeboden én gevraagd.

Illustratie: FLOOW2

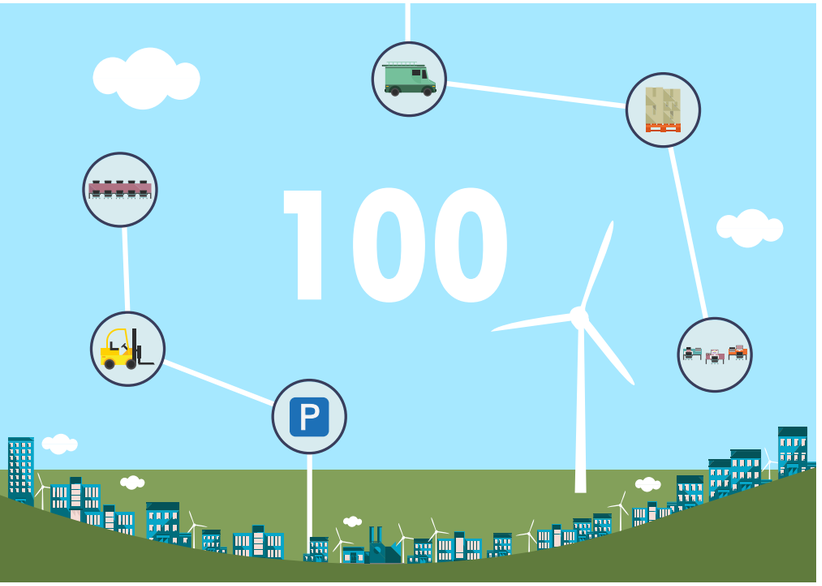

Het initiatief voor het aanbieden van Parksharing in deze regio komt van Groene Hart Werkt!. In de deelnemende gemeenten is Parksharing een pilot die minimaal anderhalf jaar loopt. Tijdens de pilot dragen de initiatiefnemers de kosten voor deelname aan het platform, voor bedrijven is het dus gratis tijdens de pilot. FLOOW2 ontwikkelde de business-to-business deelmarktplaats en creëert voor elke deelnemende gemeente een op maat gemaakt lokaal platform. FLOOW2 is het eerste bedrijf ter wereld dat lokaal en internationaal werkt om de behoefte en de kansen van het delen van bedrijfsmiddelen te faciliteren.

Meer informatie:

Parksharing Groene Hart

www.parksharing.nl

www.floow2.com

Parksharing: hoe werkt het?

Escaperoom

PGHW! heeft aandacht gegeven aan de realisatie van een escaperoom om jongeren te enthousiasmeren voor techniekonderwijs. Een project van het TechniekHuis Nieuwkoop, een samenwerkingsverband tussen lokale overheid, werkgevers en scholen.

Meer informatie:
techniekhuisnieuwkoop.nl

Foto: Techniekhuis Nieuwkoop

Foto: Veenweiden Innovatiecentrum

Stichting Veenweiden Innovatiecentrum

PGHW! besteedt aandacht aan en werkt samen waar mogelijk met de Stichting Veenweiden Innovatiecentrum. Het Veenweiden Innovatiecentrum Zegveld initieert en stimuleert innovatie en verspreidt kennis en kunde over de onderwerpen water, landbouw, bodem, natuur & biodiversiteit en klimaat & energie in het Nederlandse veenweidengebied.

Meer informatie:
veenweiden.nl

Project: **CIRCO Track 'Circulaire Kaassector'**

Foto: iStock

Co-initiator van CIRCO.nl, Pieter van Os:

"Circulair ondernemen is eigenlijk het opzetten van een innovatiebril waarmee je tot nieuwe concepten komt."

Circulaire economie is een systeem waarin hoogwaardige diensten worden geleverd, waar producten langer meegaan, slim worden hergebruikt en gerecycled. De kaassector staat voor uitdagingen als het gaat over circulair ondernemen. Een driedaags ontwikkeltraject brengt ketenpartners bij elkaar om samen nieuwe kansen te ontdekken.

Uitdagingen binnen de kaassector vragen om nieuwe ontwerpen en nieuwe business modellen. Voorbeelden zijn het niet recyclebare kunststof verpakkingsmateriaal van kaas of het gebruik van niet afbreekbaar kunststof voor kaaskorsten. Voor ondernemers die circulariteit onderdeel laten zijn van hun bedrijfsvoering is het van belang na te denken hoe deze processen kunnen worden verduurzaamd.

In samenwerking met de Kaasacademie en de Provincie Zuid-Holland faciliteerde Platform Groene Hart Werkt! dit ontwikkeltraject. Bedrijven die kaas maken en verpakken, producenten van kaasverpakkingen, retailers én ketenpartners die machines leveren aan de kaasindustrie zijn uitgenodigd met elkaar nieuwe kansen te ontdekken. In een driedaags ontwikkeltraject onder leiding van **CIRCO.nl**, de CIRCO Track 'Circulaire Kaassector', worden de uitdagingen in kaart gebracht. CIRCO helpt de deelnemers met kennis, instrumenten en interactie in de ontwikkeling van een lange termijn visie en een concreet plan voor de realisatie van nieuwe business modellen. Technische en commerciële haalbaarheid, gevolgen voor de bedrijfsvoering én impact zijn onderdelen van de workshopdagen.

Meer informatie:
circonl.nl

Veezel©

Waar komt jouw papier vandaan?

Aan het woord: **Herrejan Veenema** (Drukkerij Holland) en **Remko Roest** (Decaprint), ontwikkelaars **Veezel©**

Herrejan Veenema, foto: Veezel©

Veezel© is papier dat voornamelijk is gemaakt van gerecyclede materialen, samen met lokale natuurvezels, zoals bermgras. Het proces van reststroom tot eindproduct is een gesloten keten. Veezel© wordt volledig binnen Nederland verwerkt tot een duurzaam eindproduct en is na gebruik weer volledig te recyclen. Veezel© is als merk in de markt gezet en wordt in productie gebruikt door Drukkerij Holland en Decaprint uit Alphen a/d Rijn.

Waarom hebben jullie Veezel© ontwikkeld?

Samenwerking is het sleutelwoord in het ontwikkelingsproces van Veezel© tot zover. En die samenwerking komt voort uit de behoefte een bijdrage te leveren aan bewustwording. “Over het klimaat, ons gebruik daarvan en het benutten van reststromen”, zo verzekert Herrejan ons. “Twee jaar geleden trof ik Remko die dezelfde bewustwording doormaakte. Er was een klik. Samen naar een nieuw product. Van reststroom tot grondstof. En zichtbaar maken waar ons product vandaan komt; lokaal houden vooral. In contact met Rijkswaterstaat filosofeerden wij over het gebruik van bermgras als grondstof voor papier. We hadden een jaar nodig voor onderzoek en ontwikkeling, maar in september 2019 konden wij Veezel© introduceren. En trots dat wij zijn joh.”

Wat kon of kan PGHW! voor jullie betekenen?

Verbinder, brugfunctie, katalysator, stimulator, inspirator … Herrejan strooit heel wat veren in het rond als hem wordt gevraagd naar de toegevoegde waarde van PGHW! “Het team bij PGHW! stimuleerde ons in gesprek te gaan en te blijven toen in 2018 na het kenniscafé van PGHW! over natuurvezels ons idee ontstond. Allereerst met Rijkswaterstaat die verantwoordelijk is voor het maaien van het bermgras langs de provinciale wegen. Maar ook met partijen in de keten als het over afname gaat. Het verwerven van de LEF-subsidie hebben wij mede aan het platform te danken. Daardoor werd ons idee ook concreet uitvoerbaar. Ook voor de aanvraag van toekomstige subsidies vragen wij PGHW! als sparringpartner te fungeren.”

> “Het team bij PGHW! stimuleerde ons in gesprek te gaan en te blijven toen in 2018 na het kenniscafé van PGHW! over natuurvezels ons idee ontstond.”

“Maar met het leggen van deze verbindingen hield het niet op. Het PGHW! vormde de brug naar CIRCO Track***. En vanuit de deelname aan twee CIRCO Tracks is een samenwerking met Bijenlandschap ontstaan. Samen met deze organisatie onderzoeken wij nu hoe participanten gebruik kunnen maken van producten uit het betreffende gebied. Lokaal maken, zichtbaar zijn en circulariteit omarmen. Daar gaat het om.”

*** CIRCO Track, zie pagina 50.

> “De footprint van Veezel© is duidelijk, wij weten waar het product vandaan komt. Het papier is ongebleekt en de bermgrasvezel is zichtbaar. Hoe duurzaam wil je het hebben?”

“De verbinder die het platform is, is haar grootste goed. Opgericht vanuit een aantal gemeenten in het Groene Hart vormen zij de schakel tussen overheid en bedrijfsleven. Er zijn om ondernemers te steunen en te stimuleren in hun ontwikkeling en hand in hand elkaar versterken, is de kracht van PGHW!”, spreekt Herrejan uit ervaring. “De chemie bewerken tussen ambtelijk apparaat en participanten van het platform is goud waard. Dat MOET behouden blijven.”

Wat is de belangrijkste succesfactor van Veezel©? Oftewel waarom is Veezel© uniek?

Over deze vraag hoeven de heren natuurlijk niet lang na te denken. “De samenwerking tussen twee lokale bedrijven in dezelfde branche is al uniek. De kracht van Veezel© zit hem in het feit dat lokaal bermgras of andere natuurlijke rest-stromen weer als grondstof worden gebruikt. Veezel© is een product waarvan de fabricage in Nederland plaatsvindt uit lokaal bermgras. De druk- en printproductie gebeurt in Alphen a/d Rijn bij beide bedrijven. Kortom, een beperking van de CO_2-reductie onder andere doordat vervoersstromen korter zijn.”

“De footprint van Veezel© is duidelijk, wij weten waar het product vandaan komt. Het papier is ongebleekt en de bermgrasvezel is zichtbaar. Hoe duurzaam wil je het hebben?”

Wat heeft deze innovatie jullie gebracht/opgeleverd als ondernemers?

“De belangrijkste opbrengst van onze innovatie zijn de verbindingen. Wij hebben niet alleen een connectie kunnen maken met een voor ons nieuwe groep ondernemers. Mensen die net zo enthousiast zijn als wij als het gaat over duurzame producten en bewust kiezen voor verantwoord ondernemen. Maar ook de verbinding die tot stand gekomen is tussen de grafische en de agrarische sector. Ineens zijn wij sparringpartner bij allerlei ‘groene’ initiatieven. Hoe mooi is dat?!”

Herrejan raakt niet uitgepraat als het gaat over de idealen die Remko en hij voor ogen hebben. “Wij zijn in 2019 gestart met Veezel© als duurzaam papierproduct. Nu, een jaar later, is het mooi om te zien dat wij nog veel meer naar ons ideaal zijn toegegroeid door lokale reststromen concreet te verwerken tot grondstof voor betrokken partijen. We hadden niet kunnen dromen dit al zo snel voor elkaar te hebben. En we kijken alweer vooruit. We onderzoeken op welke manier wij het volgen van de grondstoffen van een product door de hele keten heen mogelijk kunnen maken. Een chip is de oplossing. De herkomst van het product willen we zo transparant mogelijk verantwoorden naar de afnemers. Je ziet het: ons product is op de markt, maar stilzitten ho maar. Dat zit niet in onze aard.”

Wat zijn de volgende stappen in jullie samenwerking of de samenwerking met andere partijen?

“Wij zijn inmiddels al verschillende samenwerkingen aangegaan zoals met de gemeenten Alphen aan den Rijn en Nieuwkoop (Nieuwkoop Nieuws). Wij hopen dat nog veel verder uit te breiden.”

“De toekomst is natuurlijk niet in steen gehouwen”, zo vertelt Herrejan tot slot. “Maar we hebben veel plannen die sowieso verband houden met het ondersteunen van offlinecommunicatie in de brede zin van het woord. Het product op zichzelf is al circulair. Wij gaan nu (verder) werken aan het concreet zichtbaar maken van het circulaire model. Dat wij daarbij een schakel in het netwerk zijn, staat als een paal boven water.”

Remko Roest, foto: Veezel©

Foto: iStock

Project: **Groene Hart Circulair**

Herrejan Veenema, Drukkerij Holland:

“Veezel© is het resultaat van succesvol samenwerken.”

In de circulaire economie circuleren materialen in een kringloop waardoor veel minder nieuwe, schaarse grondstoffen nodig zijn. Binnen het platform richt ‘Groene Hart Circulair’ zich op het stimuleren van circulaire projecten in de regio. Hiervoor organiseert zij samenwerking tussen ondernemers, agrariërs, onderzoekers, onderwijs en overheden.

Deze partijen onderzoeken hoe zij in de praktijk meer gebruik kunnen maken van wat de omgeving aan organische en technische (rest)stromen biedt. Dit betekent nieuwe producten maken van biomassa en reststromen en deze in nieuwe ketens gebruiken. Circulaire economie is het resultaat.

Onder de verzamelnaam ‘Groene Hart Circulair’ zijn verschillende projecten uitgewerkt, ondersteund, gestart en tot bloei gekomen. Het uitgangspunt is altijd het slimmer, lokaler en groener organiseren van ketens (van grondstof tot reststroom) op basis van de principes van biobased economy en circulaire economie. De focus ligt op het koppelen van bedrijven en sectoren, groene innovatie en nieuwe economische kansen voor de regionale economie.

Het Platform Groene Hart Werkt! heeft op verschillende manieren bijgedragen aan deze projecten. Soms faciliterend, vaak verbindend en altijd inspirerend van aard. De meest in het oog springende projecten zijn:

- ondertekening Convenant Netwerk Betonketen Groene Hart (o.a. meer hergebruik van sloopbeton)
- ondersteuning lisdodde telen als grondstof voor isolatiemateriaal
- stimulering gebruik bermgras als grondstof (product Veezel©)
- hergebruik van groene reststromen (Project Mycobase)
- circulaire schoonwatervoorziening (Project Acacia Water)
- omzetting organisch restmateriaal naar waterstof (Project Nettenergy en Vermeulen Groep)

Eén van de projecten die volledig tot wasdom is gekomen en waarvan een product in de markt is gezet, is Veezel©. Een papier dat lokaal wordt geproduceerd. Het is voornamelijk gemaakt van gerecyclede materialen, de CO_2-uitstoot vermindert en na gebruik weer volledig te recyclen is. Lees het interview met Herrejan Veenema en Remko Roest op pagina 52.

Project: **Groene Hart Kaasacademie**

Introductie mbo-studenten bij Vergeer Holland (geplaatst met toestemming) Foto: Kaasacademie

Marieke Kok, projectcoördinator:

“Netwerken en verbinden doen we het liefst rondom concrete projecten, met een duidelijk doel en resultaat.”

Voor de ontwikkeling van het ‘ambachtelijk product kaas’ werken bedrijven, onderwijs en overheid samen. Dat is de Kaasacademie. Het is het middel en het gedachtegoed dat deze partijen met elkaar verbindt om dit in het Groene Hart voor elkaar te krijgen.

Op fysieke leerlocaties in het Groene Hart werken partijen samen. Een plek waar dingen samenkomen in de praktijk, fieldlabs genaamd. Het gaat hier om samenwerking op inhoud van specifieke thema’s voor de ontwikkeling van mensen in het Groene Hart. Het Kaaspakhuis in Woerden is het eerste fieldlab van de **Kaasacademie**. Hier leren leerlingen hoe ze kaas maken op een moderne manier. Ze leren ook hoe je kaas opslaat, keert en verhandelt. Woerdens Techniek Talenten ontwikkelen een kaaskeerlijn voor het Kaaspakhuis. Kaas heeft dus ook met techniek te maken.

Op de arbeidsmarkt is een grote behoefte aan mensen die goed zijn opgeleid voor banen bij bedrijven die met kaas werken, in de breedste zin van het woord. Van grond tot mond. De Kaasacademie slaat een brug naar die banen. Niet allen techniek is een onderwijsrichting. Ook chemie, maakproces food, recreatie/toerisme en circulaire economie zijn onderwijsvelden waar de Kaasacademie bij aansluit.

Samenwerken op inhoud verbindt. Samen realiseren betrokken organisaties (waaronder de provincies Zuid-Holland en Utrecht en RVO) dat leerlingen en medewerkers zich blijven ontwikkelen. Hierdoor ontstaat innovatiekracht en krijgt economische ontwikkeling een boost. Dit waren de drijfveren voor Platform Groene Hart Werkt! om in één van haar eerste projecten aan de ontwikkeling van de Kaasacademie bij te dragen. En met succes. De Kaasacademie is inmiddels een begrip in het Groene Hart en bewijst een verbindende schakel te zijn. In 2018 is zelfs uitgebreid onderzoek gedaan naar de arbeidsbehoefte bij de kaasbedrijven in de regio. Voor de toekomst staat nog op de planning om met de boerderijzuivelbereiders te onderzoeken of er circulaire toepassingen voor kaaswei ontwikkeld kunnen worden. Verder is het de bedoeling meer mbo-studenten aan kaasbedrijven te koppelen.

Meer informatie:
Kaasacademie
Over het Kaaspakhuis

Het laatste woord

"Jij moet ook altijd het laatste woord hebben!", zei mijn oma vaak. En ja, er zitten voordelen aan het laatste woord, je kunt er richting mee geven. De eerste en de laatste zin van een artikel worden het meest gelezen en beklijven dus beter. Maar dit gezegd hebbende wil ik het vooral hebben over hoe het is om met bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen samen te werken aan de circulaire economie in het Groene Hart. Veel mensen zien het Groene Hart als een soort achtertuin van de Randstad, maar dat beeld doet geen recht aan de economische dynamiek die het gebied kenmerkt. Het zit vol met gedreven, innovatieve (familie)bedrijven en ondernemers met letterlijk een groen hart. Voor dit soort bedrijven is hetgeen je achterlaat voor de kinderen en kleinkinderen belangrijker dan het elk jaar weer tevreden houden van aandeelhouders.

In dat groene hart is ook ruimte voor mensen die moeite hebben om mee te komen. Bijzonder om te zien is dat in deze coronaperiode waarin veel bedrijven het heel zwaar hebben, juist groene bedrijven het goed doen en blijven innoveren en investeren. Dit zijn de bedrijven die de transitie naar een duurzame en circulaire economie vorm en inhoud geven. Maar ze kunnen dat niet alleen. Regelgeving zit in de weg, bestemmingsplannen passen niet, investeerders en banken snappen de nieuwe verdienmodellen niet, er is onvoldoende goed geschoold personeel en ga zo maar door.

Niet alleen voor bedrijven maar ook voor overheden en onderwijsinstellingen is de zoektocht naar een nieuwe rol en invulling in deze transitie een grote opgave. Gaten tussen visie, beleid en uitvoering zijn vaak nog (te) groot. We willen bedrijven in deze uitdaging faciliteren, maar wat betekent dat? Voor mij betekent het luisteren en waar mogelijk met de energie en drive van de ondernemer meegaan. Hem of haar helpen de weg te vinden in het veelkoppig monster dat gemeente heet. De economische drive van ondernemers is nodig om stappen te kunnen maken in de circulaire economie. En uiteraard zijn er regels waar iedereen zich aan moet houden, maar er is een verschil tussen de letter en de bedoeling van een wet. Het in gesprek blijven en samen de bedoeling in het oog houden, is in deze transitiefase belangrijk. En niet alleen belangrijk maar ook leuk en motiverend. Ons platform blijft daaraan graag haar steentje bijdragen. Om met de woorden van George Becht te eindigen (en dus niet het laatste woord te hebben), samen maken we het Groene Hart nog groener!

Yolanda Ledoux
Programmamanager
Platform Groene Hart Werkt!

Het Platform Groene Hart Werkt! bedankt alle overheidsinstanties voor hun steun in welke vorm dan ook. Alle ondernemers, onderwijsinstellingen en andere organisaties of personen die bij ons platform zijn betrokken of erdoor geholpen zijn, zijn een waardevolle inspiratiebron voor anderen gebleken. Het platform had een verbindende rol en bedankt hen voor hun vertrouwen. Het gaat er vanuit dit in de toekomst te kunnen continueren. Speciale dank gaat uit naar Sietsema Productions en STRAAL! die ons platform op vaste basis ondersteunen ten behoeve van het maken van films en foto's respectievelijk het hosten van onze platformbijeenkomsten.

Missie: versterken van de economie in het Groene Hart op een groene, duurzame en innovatieve wijze.

Doel: een volledig economisch circulair Groene Hart in 2050.

Platform Groene Hart Werkt! wordt mogelijk gemaakt door:
Provincie Zuid-Holland, 'AGW'-samenwerking (Alphen, Gouda, Woerden-samenwerking) en de gemeenten Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Kaag en Braassem, Krimpenerwaard, Molenlanden, Nieuwkoop, Waddinxveen, Woerden, Zuidplas.

Platform Groene Hart Werkt! werkt o.a. samen met:
mboRijnland, EDBA, CIRCO, Floow2, Het Versnellingshuis Nederland Circulair!, Leader, omgevingsdiensten Midden- en West-Holland, Rabobank, Innovation Quarter, Sietsema Productions, STRAAL! en mediapartner Gouds Dagblad.

REGIONALE SAMENWERKING
ALPHEN AAN DEN RIJN
GOUDA
WOERDEN

provincie ZUID HOLLAND

©2020, Platform Groene Hart Werkt!
Dit overzicht is een uitgave van Platform Groene Hart Werkt!. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd zonder daarvoor eerst toestemming te krijgen van Platform Groene Hart Werkt!

Tekst en redactie: programmacoördinatoren, Yolanda Ledoux, Johan van Veen en Ingrid de Galan
Eindredactie: Ingrid de Galan | PINK Business
Vormgeving: Hanneke de Wit | Tangram Studio
Foto's/film: Peter Sietsema | Sietsema Productions (tenzij anders vermeld)
Coverfoto: iStock

In de digitale versie van dit overzicht zijn de links naar de bedrijven en/of projecten aanklikbaar opgenomen.

Team Platform Groene Hart Werkt!:
Yolanda Ledoux, programmamanager
Johan van Veen, projectleider
Anne Margreet Hazekamp, office management
Jessica van Putten, financiële administratie
Ingrid de Galan, communicatie & organisatie

GEDRUKT OP veezel©
Veezel© maakt in Nederland papier van gerecyclede papiervezels en reststromen zoals bermgras.
Meer info op veezel.nl

Groene hart werkt!

Contact:

www.groenehartwerkt.nl

groenehartwerkt@alphenaandenrijn.nl

LinkedIn

Twitter